

Deel 2

Verantwoording

1. De commissie

Op 31 maart 2010 kondigden de toenmalige ministers voor Jeugd en Gezin en van Justitie in een brief¹ aan de Tweede Kamer een onderzoek aan naar signalen van (seksueel) misbruik van kinderen die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in rijksjeugdinrichtingen en particuliere jeugdinrichtingen. Daarbij diende tevens te worden onderzocht of destijds signalen van vermeend misbruik bekend waren bij overheidsinstanties en zo ja, hoe de overheidsinstanties zijn omgegaan met dergelijke signalen. Voorts werd een inventarisatie aangekondigd van (het functioneren van) de huidige mechanismen voor signalering van (seksueel) misbruik van kinderen. De Tweede Kamer is spoedig daarna geïnformeerd over de precieze opzet en inrichting van het onderzoek.

Mevrouw H.W. (Rieke) Samson-Geerlings werd bereid gevonden als voorzitter van de onderzoekscommissie op te treden. De commissie is vervolgens in overleg met de voorzitter samengesteld. Bij de samenstelling van de commissie is gezocht naar leden met specialismen op het te onderzoeken terrein. De commissie is ondersteund door een secretaris, tevens projectdirecteur van het secretariaat, drs. C.J. (Christiaan) Ruppert. De commissie trad naar buiten onder de naam van haar voorzitter als de commissie-Samson. In deze verantwoording wordt verder gesproken over de commissie.

De commissie kwam voor het eerst bijeen op 10 augustus 2010 en is formeel ingesteld op 16 augustus 2010,² waarbij als leden werden benoemd:

1 Brief 31 maart 2010, TK 2009-2010, 32123-VI, nr. 91.

2 Instellingsbesluit 16 augustus 2010, Staatscourant 2010 13487.

- mr. H.W. (Rieke) Samson-Geerlings, voormalig procureur-generaal, voorzitter
- dr. P.C.M. (Nelleke) Bakker, universitair hoofddocent historische pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen (lid tot en met 31 december 2011)
- prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld, hoogleraar methoden en technieken van criminologisch onderzoek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en senior onderzoeker Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
- dr. S. (Sietske) Dijkstra, lector huiselijk geweld en hulpverlening in de keten aan de Hogeschool Avans te Breda en 's-Hertogenbosch
- prof. dr. mr. G.D. (Goos) Minderman, hoogleraar public governance aan de faculteit der economische wetenschappen en bedrijfskunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam en voorzitter van het Zijlstra Center.

In de loop van het onderzoek bleek binnen de commissie behoefte te bestaan aan meer deskundigheid op het gebied van daders van zedendelicten. Om daarin te voorzien is op 13 oktober 2011 tot lid van de commissie benoemd:³

- prof. dr. J. (Jan) Hendriks, bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie en psychologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en bijzonder hoogleraar forensische orthopedagogische diagnostiek en behandeling aan de Universiteit van Amsterdam, tevens klinisch psycholoog bij De Waag.

In december 2011 heeft dr. P.C.M. Bakker zich teruggetrokken. Per 30 januari 2012 is zij vervangen door:

- prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman, emeritus hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Een aantal leden van de commissie is betrokken (geweest) in het veld van de jeugdzorg. Uitgangspunt bij de commissie was dat er

³ Wijzigingsbesluiten 13 oktober 2011, Staatscourant 2011, 19198 en 9 februari 2012, Staatscourant 2012, 5374.

geen sprake van belangenverstremgeling mocht zijn. De commissie heeft hierover steeds transparant gecommuniceerd door vermelding van relevante nevenfuncties op de website.

Volgens het instellingsbesluit diende de commissie binnen twee jaar na haar instelling een rapport uit te brengen aan de ministers. Het is niet haalbaar gebleken om het onderzoek binnen deze periode te voltooien. Daarom is bij wijzigingsbesluit van 9 februari 2012 de periode waarin gerapporteerd moest worden verlengd tot 31 december 2012.

Secretariaat

De commissie is ondersteund door een secretariaat onder leiding van drs. C.J. Ruppert. Het secretariaat is op 16 juli 2010 van start gegaan, kort voor de eerste vergadering van de commissie, die plaatsvond op 10 augustus 2010.

Het secretariaat bestond uit 7 fte's. De medewerkers waren gedetacheerd vanuit het ministerie van VenJ en het ministerie van VWS dan wel op contractbasis via het ministerie van VenJ of als zelfstandige werkzaam. Zij werkten onafhankelijk van de departementen en waren alleen verantwoording schuldig aan de secretaris. De secretaris legde verantwoording af aan de voorzitter van de commissie. Niet alle medewerkers zijn gedurende de gehele duur van het onderzoek betrokken geweest. De medewerkers van het secretariaat waren: drs. J.A. (Jeroen) Aalderink, P. (Patricia) de Bruijn, L. (Louis) Cornelisse, K.A.G. (Katja) Crooijmans MSc, drs. I.H.A.M. (Inge) Daemen, M.E. (Mechteld) Giesen MSc, mr. D.E.M. (Divera) van den Hoogen, S.S. (Sjulaika) Jarbandhan MSc, drs. C.J. (Christiaan) Ruppert, mr. I. (Ineke) Otting-Noordhoek, drs. H. (Hans) Veld en dr. ing. A.T. (Ansgar) Willenborg.

2. Werkwijze

Inleiding

De commissie is ingesteld door de toenmalige ministers van Justitie en voor Jeugd en Gezin. In de brief die de ministers op 16 juli 2010⁴ aan de Tweede Kamer hebben gestuurd en die een uitwerking is van de brief van 31 maart 2010 is de taakopdracht aan de commissie als volgt omschreven:

Het onderzoek heeft in de eerste plaats betrekking op signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen en internaten, kindertehuizen en pleeggezinnen. Dit zijn de zogeheten gedwongen plaatsingen. Bekend is dat in deze instellingen en voorzieningen kinderen die vrijwillig en kinderen die gedwongen geplaatst waren, vaak samen verbleven. Het onderzoek zal moeten uitwijzen of in de praktijk dit onderscheid volledig gehanteerd kan worden.

In het onderzoek gaat het in de tweede plaats om de vraag of deze signalen van misbruik bij de overheid bekend waren en zo ja, hoe de overheid hierop gereageerd heeft. De verantwoordelijkheid van de overheid is meer dan de vraag of er wel toezicht uitgeoefend werd op de kinderen en of er ingegrepen werd bij signalen van misbruik. Er is de nodige kennis vereist over hoe de betrokken instellingen zelf met dit soort signalen omgingen, hoe de interne cultuur was, besloten of niet, hoe de taakinvulling van de toezichthouders was.

4 Brief 16 juli 2010, TK 2009-2010, 32123-VI, nr. 119.

In de derde plaats richt het onderzoek zich op de huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van kinderen.

De opdracht van de bewindslieden om onderzoek te doen naar seksueel misbruik van jeugdigen in de residentiële jeugdzorg en de pleegzorg die gedwongen uit huis waren geplaatst vroeg om een fundamentele bezinning op taakstelling en werkwijzen. Het onderwerp seksueel misbruik van minderjarigen ligt gevoelig, komt bijna dagelijks in de media en heeft maatschappelijk een grote impact. De onderzoeksperiode is lang. Het veld kent veel spelers en daarnaast door de jaren heen vele veranderingen van spelers. Dat alles tezamen maakte het onderzoek complex.

De commissie is twintig keer samengekomen, heeft twee keer telefonisch vergaderd en een tweedaagse werkconferentie gehouden. Daarnaast heeft de commissie gesprekken gevoerd met slachtoffers, (rondetafel)gesprekken gevoerd met professionals en andere personen, en is zij nauw betrokken geweest bij de begeleiding van de verschillende wetenschappelijke deelonderzoeken. De commissie heeft besloten om na het uitbrengen van haar eindrapport een congres te organiseren waar de bevindingen worden toegelicht en waar alle betrokkenen zullen worden uitgenodigd mee te denken over de implementatie van de aanbevelingen.

De commissie heeft zich bij de organisatie en uitvoering van haar opdracht afgevraagd vanuit welke invalshoek zij het onderzoek zou verrichten. Het antwoord was primair vanuit het slachtoffer. De eerste actie van de commissie was daarom de inrichting van een meldpunt waar slachtoffers en anderen melding konden doen van individuele gevallen van seksueel misbruik van uit huis geplaatste minderjarigen. Naar aanleiding van de binnengekomen meldingen ontstond er bij de commissie zorg voor zowel de minderjarige slachtoffers die recentelijk misbruikt zijn als voor degenen die in hun jeugd misbruikt zijn en inmiddels volwassen zijn. In de eerste vergadering van de commissie is afgesproken dat indien de commissie signalen zou krijgen van actueel en schrij-

nend misbruik, dit meteen bij het OM gemeld zou worden, zodat snel kon worden ingegrepen. Melders werden bij actueel misbruik tevens geattendeerd op het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Ook de vraag hoe voorzien kon worden in hulpverlening aan slachtoffers kwam aan bod. Daarbij realiseerde de commissie zich dat zij slechts gedurende beperkte tijd deze problematiek onder haar hoede heeft. Daarom is zo veel mogelijk naar structurele oplossingen in het veld zelf gezocht.

Verder is nagedacht over de reikwijdte van het onderzoek, de definitie van seksueel misbruik, de onderzoeksopzet, het gebruik van en de relatie tussen de verschillende informatiebronnen, de verhouding tot het onderzoek van de commissie-Deetman, de samenwerking met de strafrechtelijke procesgang en de communicatie over het werk van de commissie.

Bij het onderzoek naar seksueel misbruik hebben de behoeften, de rechten en de belangen van het kind centraal gestaan. Vanuit dit normatieve perspectief zijn er bijvoorbeeld analyses gemaakt van de bescherming van het kind, van de voor het kind merkbare oplossingen van problemen en van de rol die het kind en diens directe omgeving daarin spelen. Het gaat dan niet over de naleving van wetten of protocollen, maar om een meer persoonsgerichte oplossing waarin het kind zich herkent. Daarbij heeft de commissie ook nadrukkelijk aandacht gehad voor seksueel misbruik in pleeggezinnen. De aandacht voor seksueel misbruik in de pleegzorg lijkt lange tijd te zijn achtergebleven bij de aandacht daarvoor in de residentiële jeugdzorg.

Reikwijdte van het onderzoek en definitie

De onderzoeksopdracht bestrijkt een lange periode en een complex veld. De commissie heeft uitvoerig stil gestaan bij de vraag hoe zij haar onderzoek moest afbakenen. Vanzelfsprekend gaf de opdracht van de bewindslieden al enig houvast. Het moest gaan om:

- a. seksueel misbruik
- b. seksueel misbruik vanaf 1945

- c. seksueel misbruik van jeugdigen vanaf 1945
- d. de gezagsbeslissing
- e. uithuisplaatsing van jeugdigen.

Toch gaven deze begrippen nog veel stof tot discussie. Want moet bij het begrip ‘seksueel misbruik’ gekeken worden naar geldende maatschappelijke opvattingen of eerder naar bepalingen in het Wetboek van Strafrecht? ‘Seksueel misbruik’ is geen term die letterlijk in het Wetboek van Strafrecht gedefinieerd wordt. Hoe moet worden omgegaan met wijzigingen in de zedelijkheidswetgeving? Kan er sprake zijn van seksueel misbruik als de minderjarige op vrijwillige basis seks had met de vermeende dader?

Besloten is aansluiting te zoeken bij Titel XIV van het Wetboek van Strafrecht, maar dit wel te beperken tot de bepalingen waarin sprake is van lichamelijk contact, de zogenoemde hands-on delicten. De reden voor deze keuze is driedelig. De eerste reden is dat een beperking tot alleen hands-on delicten correspondeert met een aantal zedendelicten zoals in het Wetboek van Strafrecht omschreven. De tweede is dat de beperking tot seksueel misbruik waarbij fysiek contact is tussen dader en slachtoffer een heldere definitie en afgrenzing geeft. De derde reden is dat daarmee het accent ligt op de ernstigste vormen van seksueel misbruik.

De commissie realiseert zich dat de bepalingen in de artikelen 248c t/m 248e van het Wetboek van Strafrecht, waarin het tonen van porno, seksueel corrumperen en grooming strafbaar zijn gesteld, niet onder de gebruikte afbakening van de commissie vallen. Er is voor de ernstigste en duidelijkst te interpreteren vorm van seksueel misbruik gekozen.

Ook het onderzoek aan of in het lichaam om medische redenen zoals een gynaecologisch onderzoek of ter controle op het bezit van verdovende middelen (visitatie), valt buiten de onderzoeksoverdracht, omdat er daarbij geen sprake is van seksueel misbruik en er een wettelijke grondslag is voor het aanraken van het lichaam.

Bij het begrip ‘jeugdigen’ is aangesloten bij de leeftijdsgrenzen van artikel 1:233 van het Burgerlijk Wetboek. Complicatie hierbij was de verlaging van de meerderjarigheidsleeftijd van 21 naar 18 jaar in 1988. De bepaling van het begrip ‘jeugdigen’ is daarom

vastgesteld op basis van de op het moment van het misbruik geldende wetgeving.

Onder 'op gezag van de overheid' is verstaan een maatregel van kinderscherming, een vrijheidsbenemende of vrijheidsbeperkende maatregel indien deze gepaard ging met uithuisplaatsing van de jeugdige of vreemdelingenbewaring.⁵ In alle situaties moest het dus gaan om een rechterlijke beslissing. Dat betekent dat vrijwillige plaatsing in de jeugdzorg buiten het onderzoeksbereik valt. In het onderzoek was het niet altijd mogelijk om de zaken precies uit te splitsen, bijvoorbeeld omdat jongeren in instellingen en gezinnen daar zowel gedwongen geplaatst waren als vrijwillig verbleven.

Wanneer het seksueel misbruik plaatsvond op een moment dat de minderjarige uit huis was geplaatst, maar feitelijk niet direct onder de verantwoordelijkheid van de uitvoerders van de maatregel viel, bijvoorbeeld tijdens verlof, buiten de instelling of buiten het pleeggezin, viel de zaak buiten het onderzoeksbereik. Vanwege de ernst van het onderwerp en het grote aantal meldingen van seksueel misbruik buiten het onderzoeksbereik heeft de commissie hieraan toch enige aandacht besteed. Hierop wordt in deel 3 van het rapport teruggekomen.

Tot slot heeft de commissie zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de definitie die de Rijksoverheid⁶ gebruikt. Wel is het bereik op een

⁵ Vreemdelingenbewaring van jeugdigen wordt ten uitvoer gelegd in justitiële jeugdinrichtingen. Omdat het om een vrijheidsbenemende maatregel van de rechter gaat, valt deze titel binnen het onderzoeksdomein. De opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) hoort daar niet toe.

⁶ Zie Postbus 51.

⁷ Tekst en commentaar Personen en Familierecht. Artikel 16 IVRK luidt: '1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam. 2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.'

Artikel 19 IVRK luidt:

'1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind

belangrijk punt uitgebreid, namelijk met het misbruik door leeftijdgenoten. De reden hiervoor is dat naar het oordeel van de commissie de overheid zoveel mogelijk bescherming moet bieden tegen risico's en dient te zorgen voor een zo veilig mogelijk leefklimaat op het moment dat zij de ouders hun verantwoordelijkheid ontnemt. Deze zienswijze komt overeen met de artikelen 16, 19 en 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)⁷ en is in lijn met de opvatting van de Inspectie Jeugdzorg.⁸ De commissie heeft de volgende definitie van seksueel misbruik gehanteerd:

Seksueel misbruik van kinderen is seksueel contact van (jong)volwassenen met kinderen jonger dan 18 jaar (tot 1988 21 jaar). Deze lichamelijke contacten zijn tegen de zin van het kind of zonder dat het kind deze contacten kan weigeren. Daders zetten het kind emotioneel onder druk, dwingen het kind of weten door hun overwicht te bereiken dat het kind geen nee durft te zeggen tegen seksuele toenaderingen.

Voor het onderzoek naar seksueel misbruik van jeugdigen die op gezag van de overheid in instellingen of pleeggezinnen zijn geplaatst, wordt hieronder tevens begrepen seksueel misbruik door groepsgenoten of door andere kinderen in het pleeggezin,⁹ waartegen de volwassene uit hoofde van zijn functie bescherming had moeten bieden.

hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.'

Artikel 20 IVRK luidt:

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.

3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.'

⁸ Inspectie Jeugdzorg: 'Onderzoek naar het leef-, werk- en behandelklimaat in JIJ's', 2007.

⁹ In de oorspronkelijk geformuleerde definitie stonden de woorden 'of door andere kinderen in het pleeggezin' niet opgenomen, omdat aan deze situatie niet was gedacht. Zodra zich een melding van misbruik door een ander kind in het pleeggezin voordeed, is de definitie in deze zin verruimd.

Deze definitie impliceert dat het gaat om:

- seksueel misbruik van gedwongen uit huis geplaatste kinderen in de residentiële jeugdzorg of pleegzorg, waarbij sprake is van een afhankelijkheidsrelatie (tussen slachtoffer en pleger) binnen de context van de plaatsing, of van misbruik door groepsgenoten of andere kinderen in het pleeggezin, en waarbij bij het misbruik sprake is van een hands-on (dus fysiek) contact
- een afhankelijkheidsrelatie die maakt dat seksueel contact tussen volwassenen en kinderen per definitie seksueel misbruik is
- 'dwang' in die gevallen waarin het misbruik is gepleegd door leeftijdgenoten

en dat seksueel misbruik door biologische ouders of anderen dan bovengenoemde personen niet binnen de definitie van de commissie valt. Deze zaken kunnen wel als commissiegerelateerde zaken beschouwd worden.

3. Contacten met slachtoffers

Inleiding

De commissie heeft het steeds van groot belang gevonden contact te hebben met slachtoffers. Er moest een oplossing gevonden worden voor vragen als: Hoe kan de commissie het slachtoffer bereiken? Welke privacyvraagstukken spelen er? Welke hulp heeft het slachtoffer eventueel nodig? Is de toegang tot hulpverlening goed geregeld? Wat betekent een contact met de commissie voor strafrechtelijke procedures? Daartoe zijn een meldpunt en een website in het leven geroepen, zijn gesprekken gevoerd en is de privacybescherming geregeld. Voor hulpverlening zijn afspraken gemaakt met SHN en is er een lotgenotenbijeenkomst georganiseerd. Verder is contact gelegd met het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Met het oog op mogelijke vervolging c.q. het interfereren met lopende strafrechtelijke onderzoeken zijn afspraken gemaakt met het OM, onder meer over de overdracht van dossiers.

De inrichting van een meldpunt waar slachtoffers, plegers, familieleden, professionals en andere betrokkenen de commissie konden informeren over seksueel misbruik in de residentiële jeugdzorg en de pleegzorg is van grote invloed geweest op het onderzoek van de commissie. Het meldpunt bood bij uitstek de mogelijkheid om rechtstreeks contact te hebben met betrokkenen. De meldingen kwamen van slachtoffers zelf, professionals, ouders, overige familieleden, kennissen en een enkele pleger. De commissie wilde de informatie van het meldpunt gebruiken als een van de onderzoeksbronnen. Daarom zijn de meldingen aan de hand van een formulier ingevoerd. Op 19 juli 2010 stond een bericht op teletekst dat er een meldpunt voor seksueel misbruik in de jeugdzorg geopend was. Diezelfde dag kwamen er 8 meldingen binnen.

Tot 16 maart 2012 zijn er via het meldpunt per telefoon, e-mail of brief 741 meldingen over seksueel misbruik onder de aandacht van de commissie gekomen. 30 meldingen zijn gedaan door professionals. Van de meldingen door professionals vielen er 11 buiten het onderzoeksbereik van de commissie. 3 meldingen waren afkomstig van plegers. De informatie van deze meldingen is statistisch geanalyseerd. Hierop wordt in deel 3 van het rapport teruggekomen.

Het meldpunt heeft de meldingen die na 16 maart 2012 binnenkwamen genoteerd en bekeken op de noodzaak om ze voor te leggen aan het OM. Deze laatste meldingen maken geen deel uit van de statistische analyse, maar droegen wel bij aan de beeldvorming over het seksueel misbruik in de jeugdzorg. Eenzelfde lijn is gevolgd ten aanzien van de meldingen (ongeveer 35 procent) die buiten het onderzoeksbereik van de commissie vallen. Op deze meldingen wordt in deel 3 van het rapport apart ingegaan. Op 19 juli 2012, twee jaar na opening van het meldpunt en de dag dat deze rapportage werd afgerond, waren 828 meldingen ontvangen.

Beschrijving werkwijze

Telefoon

De commissie heeft primair gekozen voor een telefonisch meldpunt, waarmee de contacten laagdrempelig konden plaatsvinden. Het persoonlijk contact bleek voor veel slachtoffers belangrijk. Naast de informatie die voor het onderzoek werd vergaard, bood het telefonisch meldpunt ook een luisterend oor voor de melders, die vaak voor het eerst hun verhaal vertelden. Het waren verhalen over het misbruik, soms nog zeer vers, maar vaker van langere tijd terug, en over de impact die het misbruik heeft gehad op het leven van betrokkenen.

Met veel melders zijn er verscheidene contacten geweest. De duur van de telefoongesprekken varieerde van tien minuten tot anderhalf uur. De gesprekken bleken bij de melders regelmatig tot heftige emoties en herinneringen te leiden.

Het meldpunt was op werkdagen geopend. Het telefoonnummer van het meldpunt is verscheidene keren genoemd in de media. Direct na de publiciteit was het extra druk bij het meldpunt en was er extra ondersteuning nodig. Op W.A.M. (Wampie) Curvers, M. (Martie) Nagel-Blijleven en L.H.M. (Leo) Valk kon steeds een beroep gedaan worden. Op 19 juli 2012, toen deze rapportage werd afgerond, waren 451 telefonische meldingen ontvangen. Op 16 maart 2012, het peilmoment voor de statistische analyse, was 417 keer telefonisch melding van misbruik gedaan.

E-mail

Voor optimale bereikbaarheid van het meldpunt tijdens de openingstijden, maar ook buiten de openingstijden en na de media-momenten, zijn er in september 2010 twee e-mailadressen aangemaakt: info@comsamson.nl was bestemd voor algemene vragen en opmerkingen en meldpunt@comsamson.nl voor meldingen over seksueel misbruik.

Bij de beantwoording van de e-mails is gekozen voor een persoonlijke benadering. Het streven was om de e-mails binnen drie tot vijf dagen te beantwoorden. Vanwege de hoeveelheid e-mails en de complexiteit van de verhalen werd deze termijn niet altijd gehaald. Melders sloten met enige regelmaat (veel) bijlagen bij hun meldingen bij via de e-mail om misstanden duidelijker te maken. Vaak werd er na een eerste e-mailcontact, mits melder dat wilde, telefonisch contact gezocht voor aanvullende informatie. Er waren op 16 maart 2012 252 meldingen van seksueel misbruik per mail binnengekomen. Met de vervolgmails erbij waren tot 19 juli 2012 983 mails ontvangen in de meldpuntbox en daarnaast nog 323 in de infobox.

Post

Melders konden hun verhaal ten slotte ook per post naar de commissie sturen. In 81 gevallen werd de melding van seksueel misbruik per brief gedaan. De commissie heeft in totaal ruim 186 brieven ontvangen. De brieven konden kosteloos gestuurd worden naar het antwoordnummer van het meldpunt.

Wederom is bij de behandeling van de brieven gekozen voor een zo persoonlijk mogelijke benadering. De beantwoordingstermijn van de brieven lag gemiddeld op zeven dagen. Bij sommige brieven zijn boeken (levensverhalen) meegestuurd. Melders die een brief of melding hebben opgestuurd per post en een telefoonnummer hadden vermeld, zijn vaak daarna telefonisch benaderd voor aanvullende informatie.

Omgaan met informatie

Het is van belang duidelijkheid te bieden aan melders over wat ze wel en niet kunnen verwachten. De commissie doet weliswaar onderzoek naar seksueel misbruik, maar is niet gericht op individuele waarheidsvinding. In principe werd elke melding serieus genomen, tenzij er evident sprake was van onwaarheid. In een enkel geval heeft de commissie naar aanleiding van een casus bij instanties als Bureau Jeugdzorg, een jeugdzorgvoorziening of de Raad voor de Rechtspraak informatie gevraagd. De gevraagde inlichtingen zijn telkens verstrekt. De commissie heeft slechts een beperkt aantal onjuiste meldingen ontvangen.

De medewerkers van het meldpunt zijn de eerste maanden vanwege de impact van de gesprekken begeleid door een lid van de commissie. Voorts hebben de medewerkers een korte training gekregen hoe om te gaan met dit type gesprekken.

Anonimiteit en privacy

Het meldpunt heeft het steeds aan de beller overgelaten of de melder zijn/haar naam wilde noemen, eventueel alleen de voor- naam, dan wel anoniem wilde blijven. Vrijwel altijd werden personalia verstrekt.

De commissie heeft voor haar onderzoek een gedragscode op basis van artikel 25 Wet bescherming persoonsgegevens opgesteld (zie bijlage 10) en haar activiteiten en getroffen maatregelen bij het onderzoek – vooral rond de werkzaamheden van het

meldpunt – gemeld bij het College Bescherming Persoonsgegevens.^{10, 11}

Totstandkoming en gebruik vragenformulier

De commissie wilde de informatie van het meldpunt zoals gezegd gebruiken als een van de onderzoeksbronnen. De informatie is daarom genoteerd met gebruik van een vragenformulier. De vragen gaan onder andere over zeer persoonlijke en vertrouwelijke aspecten, die een beeld moeten geven van de achtergrond van de slachtoffers. De vragen waren in eerste instantie gericht op de plaats en periode van het seksueel misbruik, de aard en frequentie van het seksueel misbruik, de omstandigheden waaronder het seksueel misbruik kon plaatsvinden, de pleger(s), de reactie van leidinggevenden en/of toezichhouders, van de verzorgers en van de politie. Al snel was er behoefte aan meer uitdieping van de problematiek. Ook de contacten met SHN en het OM hebben geleid tot verdere precisering van de vragen. Het vragenformulier telde uiteindelijk 45 vragen. In bijlage 8 is het formulier opgenomen.

Bij alle meldingen waarin de informatie met het oog op de statistische bewerking tekortschoot, is opnieuw contact met de melder opgenomen om de leemtes op te vullen. Deze systematische aanpak legde het fundament voor de statistische analyse.

Binnen en buiten de onderzoeksoopdracht

Voortdurende alertheid op de vraag of de melding al dan niet binnen het onderzoeksbereik viel, was nodig. (Zie voor de definitie de paragraaf Reikwijdte van het onderzoek en definitie.) Er moest daartoe in veel gevallen worden doorgevraagd over het vrijwillige of gedwongen karakter van de uithuisplaatsing. Melders wisten

¹⁰ Meldingsformulier verwerking persoonsgegevens, ingediend op 17 mei 2011.

¹¹ Brief College Bescherming Persoonsgegevens 20 juni 2011, nr. m1474786.

dat niet altijd, bijvoorbeeld omdat zij te jong waren bij de uithuisplaatsing en niet werden geïnformeerd, of omdat zij niet de gelegenheid hebben gehad om hun dossier over de reden van uithuisplaatsing in te zien. Aan de hand van het verdere relaas werd gereconstrueerd of het om een gedwongen uithuisplaatsing ging of niet.

Melders reageerden vaak teleurgesteld en soms boos als zij hoorden dat wat hun was overkomen niet binnen het onderzoeksbereik viel en de commissie niet kon voldoen aan hun verwachtingen. Het ging dan bijvoorbeeld om seksueel misbruik dat op andere locaties had plaatsgevonden, zoals op school, bij sport of tijdens vervoer. Het moest bovendien steeds gaan om seksueel misbruik. Dat kon gepaard gaan met geweld. Maar de aanwezigheid van het element 'seksueel' was een criterium. Vooral ook fysieke mishandelingen en geestelijke vernederingen (het ging daarbij vooral om oudere meldingen van mishandeling door nonnen) hebben een grote impact gehad, maar bleven buiten het onderzoeksbereik van de commissie. 35 procent van de meldingen viel niet binnen de definitie. De melding is in de statistische bewerking gemarkeerd als niet vallend binnen het onderzoeksbereik. Zie voorts deel 3 van het rapport.

Als de medewerker van het meldpunt de indruk had dat er sprake was van actueel misbruik of dat betrokkene begeleiding nodig had, is deze steeds verder geholpen richting politie, het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en SHN, ook als hij/zij niet onder de strikte definitie van de commissie viel. Het slachtoffer stond voorop.

Ernst van de meldingen

De commissie heeft geconstateerd dat veel meldingen ernstige gevallen van seksueel misbruik betreffen. Het is steeds de beslissing van betrokkene geweest om contact op te nemen met de commissie. Dat kan betekenen dat vooral personen die ernstig seksueel misbruikt zijn en/of het misbruik niet hebben kunnen verwerken en er na zoveel jaren nog de gevolgen van ondervinden een melding hebben gedaan. De ontvangen meldingen zijn

dus mogelijk niet representatief voor de aard en frequentie van het seksueel misbruik in de jeugdzorg. De bevindingen uit de commissiegesprekken en de kwantitatieve analyses dienen in dat licht te worden gezien.

Commissiegesprekken

Naast de informatie die werd vergaard vanuit de meldingen en de deelonderzoeken had de commissie behoefte aan meer persoonlijk contact met melders. Aan alle melders is gevraagd (telefonisch of in het formulier) of zij bereid waren om in een persoonlijk gesprek met de commissie dieper op hun ervaringen in te gaan. Het merendeel van de melders gaf aan dat zij hiervoor benaderd mochten worden. Bij de afweging om een melder uit te nodigen is zoveel mogelijk rekening gehouden met de emotionele belasting en draagkracht van betrokkene. Daarnaast is een verdeling gemaakt over de periode waarin het misbruik plaatsvond en is getracht de gesprekken evenredig te verdelen over misbruik in pleeggezinnen en instellingen. Tevens is besloten geen melders uit te nodigen die buiten het onderzoeksbereik van de commissie vielen of wier zaak aan het OM was overgedragen. Dit om het slachtoffer niet te vaak te confronteren met het misbruik en om geen ruis in de strafprocedure te veroorzaken.

Van 7 maart 2011 tot en met 22 maart 2012 heeft de commissie 40 persoonlijke gesprekken gevoerd met melders – 38 slachtoffers, 1 pleegouder en 1 pleger – om beter zicht te krijgen op de omstandigheden waaronder het seksueel misbruik kon plaatsvinden en op de gevolgen van het misbruik voor het slachtoffer. Het waren indringende en vaak ook emotionele gesprekken. Telkens spraken een lid van de commissie en een medewerker van het secretariaat met betrokkene, die zich vaak liet vergezellen door een partner of een hulpverlener. Door de gesprekken hebben de commissieleden een beter zicht gekregen op de enorme impact die misbruik op het slachtoffer kan hebben. Er is gesproken met 16 mannelijke slachtoffers, 22 vrouwelijke slachtoffers, 1 pleegmoeder en 1 vrouwelijke pleger. De oudste zaak speelde zich af in 1946 en de meest recente zaak speelde zich af in 1997. De slachtoffers waren inmid-

dels tussen de 29 jaar en 74 jaar. Een paar dagen na het gesprek vroeg het secretariaat aan betrokkene hoe deze het gesprek had ervaren. Vrijwel alle melders gaven aan het gesprek als ‘prettig’ beleefd te hebben, het gevoel te hebben dat zij volledig hun verhaal konden doen en dat ook echt naar hen geluisterd werd. Wel gaven verscheidene melders aan nog een aantal dagen nodig te hebben gehad om tot rust te komen na alle emoties en herinneringen die het gesprek had opgeroepen. Van alle gesprekken zijn verslagen gemaakt, die na verwerking van het commentaar van betrokkene zijn geanonimiseerd. De anonieme versie is na toestemming van het slachtoffer en de pleegster aan de wetenschappelijk onderzoekers ter beschikking gesteld.

Voorts is met een aantal betrokkenen in het kader van een wetenschappelijk deelonderzoek ook nog gesproken door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen.

Van de 40 commissiegesprekken is een kwalitatieve analyse gemaakt. De analyse is terug te vinden in deel 3 van het rapport.

Lotgenotenbijeenkomst(en)

Op zondag 29 januari 2012 vond in Amersfoort een lotgenotenbijeenkomst plaats die SHN op verzoek van de commissie en in samenwerking met het secretariaat had georganiseerd. Uit deze contacten met de slachtoffers bleek dat er grote behoefte was om ervaringen te delen met lotgenoten. De lotgenotenbijeenkomst was aangekondigd in een brief van 2 november 2011 over de voortgang van het onderzoek, die was verstuurd naar alle melders die binnen de taakopdracht van de commissie vielen. Deze brief is ook geplaatst op de website van de commissie. De bijeenkomst werd bezocht door 26 slachtoffers, het merendeel met begeleiding. In leeftijd varieerde het gezelschap van begin 20 tot ongeveer 80 jaar. Behalve de slachtoffers waren medewerkers van de Stichting Hulp na seksueel misbruik, de stichting Koepel Landelijk Overleg Kerkelijk Kindermisbruik (KLOKK), SHN en een vertegenwoordiging van de commissie aanwezig.

Uit de feedback van de deelnemers bleek dat veruit de meesten het een waardevolle ontmoeting hadden gevonden. De deelne-

mers hebben aangegeven dat zij zich serieus genomen voelden, zich herkenden in en gesteund voelden door de ervaringen van anderen en antwoord hebben gekregen op vragen. Sommige deelnemers hebben behoefte hun dossiers in te zien en er zo achter te komen wat er in het verleden over hen is vastgelegd en na te gaan of het seksueel misbruik mogelijk bekend was bij het personeel. Zij gaven aan er moeite mee te hebben dat hun persoonsdossiers niet meer beschikbaar zijn en vaak vernietigd blijken te zijn. Soms werden daar kwade bedoelingen van de overheid bij verondersteld. In reactie is aan betrokkenen uitgelegd dat er wettelijke bewaartermijnen zijn voor persoonsdossiers en ook bepalingen over wanneer een dossier moet worden vernietigd of voor wetenschappelijk onderzoek geanonimiseerd moet worden bewaard in het archief.

Er waren ook kritiekpunten. Een aantal deelnemers vond dat zij onvoldoende gelegenheid hadden om hun verhaal in hun eigen tempo te vertellen en niet de antwoorden kregen die zij wilden hebben. Daarnaast hadden deelnemers graag mensen willen ontmoeten per thuis of instelling.

De deelnemers deden ook suggesties. Zij zouden graag betrokken worden bij de totstandkoming van het rapport. Deze wens was voor de commissie aanleiding om een rondetafelgesprek met slachtoffers te organiseren waarin de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen aan hen zijn voorgelegd en toegelicht. Tijdens deze bijeenkomst hebben zij ook nadere aanbevelingen aan de commissie gesuggereerd (zie hoofdstuk 9). Tijdens de lotgenotenbijeenkomst is al geconstateerd dat er behoefte bestaat aan een breder meldpunt voor slachtoffers van andere vormen van kindermishandeling in instellingen en pleeggezinnen en voor seksueel misbruik op scholen etc. Daarnaast gaven de deelnemers aan behoefte te hebben aan meer lotgenotencontact. Ten slotte hadden sommige deelnemers de behoefte aan een vorm van confrontatie met de leiding van de instellingen voor excuses, erkenning e.d.

Naar aanleiding van de lotgenotenbijeenkomst heeft SHN een begeleid lotgenotencontact georganiseerd. In mei 2012 zijn groepen in Den Bosch en Gouda gestart. SHN overweegt voorts een aparte bijeenkomst te organiseren voor partners van slachtoffers.

Nieuw meldpunt

De commissie heeft verscheidene keren naar buiten gebracht dat er een meldpunt zoals dat van de commissie ook na opheffing van de commissie in stand gehouden zou moeten worden. Dat meldpunt zou dan tevens kunnen dienen als aanspreekpunt voor mensen die als kind geweld hebben ondergaan dan wel misbruik in een andere setting dan die van de residentiële jeugdzorg en pleegzorg hebben ervaren. Er zijn tegenwoordig veel meldpunten. Deze zijn echter alle bestemd voor actuele zaken. Slachtoffers die op dit moment te kampen hebben met problemen uit het verleden kunnen moeilijker hun verhaal kwijt. De toevloed van meldingen, zowel binnen als buiten het onderzoeksbereik van de commissie en de op de lotgenotenbijeenkomst geuite wens van de slachtoffers zelf, geven alle aanleiding om hierin te voorzien. De commissie heeft hierover gesprekken gevoerd met de bewindslieden en SHN. Minister Opstelten en staatssecretaris Veldhuijzen van Zanten-Hyllner hebben op 15 februari 2012 in een Kamerdebat over het rapport van de commissie-Deetman toegezegd dat zij er zorg voor zullen dragen dat er een vast meldpunt zal worden belegd bij SHN. De toezegging dat er per 1 oktober 2012 een dergelijk meldpunt operationeel is, is door de staatssecretaris van VWS in de reactie op een interview van Rieke Samson in *Trouw* op 11 juli 2012 gegeven.

Aandacht voor knelpunten

In de meldingen en de commissiegesprekken signaleerden slachtoffers tot op de dag van vandaag ernstig last te ondervinden ten gevolge van het seksueel misbruik. Een belangrijk deel heeft psychische hulpverlening gehad en/of nog steeds nodig.¹² Recente beleidswijzigingen hebben ertoe geleid dat voor de toegang tot de psychische hulpverlening een eigen bijdrage wordt gevraagd. Een aantal slachtoffers gaf aan dat zij de bijdrage niet zelf kunnen

¹² Uit de analyse van de meldingen bleek dat 58 procent van de slachtoffers een vorm van hulp had gehad of behoefte te hebben aan hulp; 38 procent had geen behoefte aan hulp N = 197. Zie deel 3 van het rapport.

betalen en daarom afzien van zorg. Andere slachtoffers hebben zich gewend tot het Schadefonds Geweldsmisdrijven voor een tegemoetkoming wegens het seksueel misbruik. Het Schadefonds kan daarin voorzien, maar heeft een wettelijke beperking tot misdrijven die na 1 januari 1973 zijn gepleegd.

De commissie heeft bij herhaling aandacht gevraagd bij de bewindspersonen van VWS en van VenJ voor de positie van de slachtoffers. Het ging hierbij om de eigen bijdrage, de totstandkoming van een breder meldpunt en de uitbreiding van het bereik van het Schadefonds Geweldsmisdrijven voor zaken van seksueel misbruik gepleegd voor 1 januari 1973. Vanaf juni 2011 is bij het ministerie van VWS de kwestie van de eigen bijdrage bij de staatssecretaris onder de aandacht gebracht, waarop deze heeft toegezegd dat er een oplossing van dit probleem zal komen.

Op 1 december 2011 is een brief geschreven aan staatssecretaris Teeven met het verzoek om de regeling van het Schadefonds Geweldsmisdrijven aan te passen. Op 24 juli 2012 was nog niets geregeld.

4. Overdracht van zaken

Er zijn met een aantal organisaties praktische werkafspraken gemaakt over de attendering op, dan wel overdracht van meldingen. Waar de commissie onderzoek doet naar signalen van seksueel misbruik en meldingen ontvangt van seksueel misbruik, is het aan andere reguliere organisaties om de nodige actie richting betrokkenen te nemen. Dat kan een vorm van hulpverlening zijn, maar ook een strafrechtelijke reactie. De commissie heeft prioriteit gegeven aan werkafspraken met SHN en het OM over de omgang met individuele zaken. De commissie is zeer tevreden over de samenwerking met beide organisaties, die hebben gezorgd voor de nodige faciliteiten om 'onze melders' vlot door het proces te leiden.

Slachtofferhulp Nederland

De commissie heeft met SHN afspraken gemaakt over de doorverwijzing van mensen die bij het meldpunt van de commissie aangaven behoefte te hebben aan een vorm van hulpverlening. De gesprekspartners waren de directeur Beleid van SHN drs. V. (Victor) Jammers en dr. S.B.L. (Sonja) Leferink, senior beleidsmedewerker.

SHN heeft daarvoor een speciaal telefoonnummer geopend. Wanneer melders het moeilijk vonden om zelf met SHN contact op te nemen, werden na overleg en met toestemming van de melder zijn/haar personalia doorgegeven aan SHN, die dan zo snel mogelijk telefonisch contact met de melder zocht. Het contact met SHN bestond uit gesprekken of doorverwijzing naar reguliere hulpverlening zoals huisarts of de geestelijke gezondheidszorg (ggz). Verder is hulp geboden bij algemene of juridische vragen.

In totaal hebben 46 personen die een melding bij de commissie hadden gedaan contact opgenomen met SHN.¹³

SHN heeft aan alle personen praktische ondersteuning geboden, bij sommigen op verscheidene gebieden. Vaak zijn er meerdere contacten met de slachtoffers geweest. In dertien gevallen zijn ondersteunende gesprekken gevoerd. Drie personen zijn bijgestaan bij hun verzoek om schadevergoeding. SHN heeft negen personen doorverwezen naar specialistische hulp. Op 1 juni 2012 stonden nog elf casus open.

Openbaar Ministerie

Met de procureur-generaal mr. H.J. (Han) Moraal, portefeuillehouder van het College van procureurs-generaal, en drs. E. (Erik) Lanting, medewerker van het Parket-Generaal, is regelmatig overlegd. Er zijn afspraken gemaakt over de overdracht van meldingen die onder de taakomschrijving van de commissie vielen met het oog op een mogelijke strafvervolging en over een toets op de eventuele verjaring. De beoordeling of een zaak nog strafrechtelijk te vervolgen is, is lastig. De wettelijke bepalingen zijn in de loop der jaren gewijzigd, waardoor de verjaringstermijn verschilt afhankelijk van de van toepassing zijnde delictomschrijving en van de periode waarin het misbruik plaatsvond.

De afspraken hielden in dat zaken waarin het secretariaat twijfelde over de mogelijke verjaring anoniem aan het zogenoemde coördinatiepunt van het Parket-Generaal konden worden voorgelegd. Het OM beoordeelde vervolgens de mogelijke verjaring en koppelde dit terug aan het secretariaat.

Bij niet-verjaarde zaken is door het secretariaat aan de melder om toestemming gevraagd om de betreffende casus niet-geanonimiseerd aan het OM aan te bieden. Als de melder toestemming gaf, werd de zaak door het coördinatiepunt doorgestuurd naar de zedenaanspreekofficier in het betreffende arrondissement. Deze officier droeg er zorg voor dat de zaak opgepakt werd, wat in de

¹³ Rapportage Slachtofferhulp Nederland 29 mei 2012.

regel betekende dat de melder door de politie uitgenodigd werd voor een informatief gesprek. Naar aanleiding van het informatieve gesprek was het aan de melder om al dan niet over te gaan tot het doen van aangifte. De primaire zorg van de commissie ging ernaar uit om actueel misbruik te stoppen. Daarom heeft de commissie 10 meldingen gezien hun ernst en actualiteit rechtstreeks aan het OM overgedragen. Betrokkenen zijn hierover naderhand geïnformeerd. Van deze zaken vielen 3 zaken buiten het onderzoeksbereik. In totaal vielen van de 42 ter behandeling overgedragen zaken 9 zaken buiten het onderzoeksbereik.

Ook deze zaken werden door tussenkomst van het coördinatiepunt opgepakt door de zedenaanspreekofficiëren. Tot slot zijn uitgeprocedeerde of verjaarde zaken ter informatie aan het OM gestuurd. Het OM wilde deze zaken bij een eigen evaluatie betrekken.

Het Parket-Generaal heeft de voortgang van deze zaken goed gevolgd. Inhoudelijk werd er bij de overgedragen meldingen geen afwijkend beleid gevoerd en werden de zaken behandeld door de arrondissementen waaronder de zaak regardeerde. Periodiek is ook de commissie geïnformeerd over de stand van zaken van de overgedragen meldingen. De afspraken met het OM zijn op de website van de commissie geplaatst.

Het OM heeft de voorgelegde meldingen als volgt behandeld:¹⁴

¹⁴ In een brief d.d. 22 juni 2012 heeft het College van procureurs-generaal gerapporteerd hoe de zaken zijn afgedaan.

Tabel 1
Totaal aantal overgedragen meldingen door de commissie aan het OM in 2010 en 2011

	2010	2011	<i>totaal</i>
Overgedragen op verzoek van melder in verband met mogelijke vervolging	35	7	42
Verjaringstoets	3	3	6
Ter informatie	9	2	11
Totaal	47	12	59

Tabel 2
Uitsplitsing van alle casus die op verzoek van melder door de commissie naar het OM zijn gestuurd

	<i>aantal</i>
Veroordeling	3
Vrijspraak	2
Sepot	9
Dagvaarden	0
Opgelegd	4
In onderzoek	9
Onjuist	2
Melder ziet af van vervolg	10
Overig	3 ¹⁵

¹⁵ In deze gevallen is één keer geconcludeerd dat niet-strafrechtelijk optreden pre-valeerde, één keer was de melder onvindbaar en één keer gaven de vermeende slachtoffers aan dat er niets gebeurd was en mogelijk andere motieven van de melder, niet zijnde een van de slachtoffers, een rol speelden.

5. Wetenschappelijk onderzoek

Onderzoeksplan

Ter voorbereiding op het uit te voeren onderzoek heeft de commissie een conceptonderzoeksplan opgesteld. Dit conceptonderzoeksplan betrof een uitwerking van de zienswijze van de commissie over de opzet en het doel van het uit te voeren wetenschappelijk onderzoek. In september 2010 heeft de commissie het conceptonderzoeksplan gepresenteerd in haar eerste openbare bericht. Vanwege de reikwijdte van het uit te voeren onderzoek heeft de commissie het onderzoek onderverdeeld in verschillende deelonderzoeken en vervolgens voor elk deelonderzoek de achtergronden, het onderzoeksdoel, de vraagstellingen en de mogelijk te gebruiken methoden geformuleerd. Het conceptonderzoeksplan bevatte de volgende indeling:

- Een hoofdstuk over de historie van de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector. In dit hoofdstuk is beschreven dat mede gekeken diende te worden naar hoe het kind het handelen door verantwoordelijken binnen de instituties heeft ervaren en de verschuivingen daarin door de tijd: het zogenoemde kindperspectief.
- Een hoofdstuk over de ontwikkeling van de bevoegdheden in de jeugdzorg. In dit hoofdstuk is onderscheid gemaakt tussen enerzijds het juridisch kader waarbinnen de huidige jeugdzorg opereert en de voormalige jeugdzorg heeft gehandeld (juridisch onderzoek) en anderzijds hoe de verantwoordelijkheden in beleid, protocollen etc. zijn geformaliseerd in de praktijk van alledag (het zogenoemde governanceonderzoek). Het uit te voeren onderzoek zou een beschrijving moeten geven van de vertaling van de wetgeving in praktische verantwoordelijkheden, waarbij het gaat om de directe uitwerking van de wetteksten in de zin van:

- de verdeling van verantwoordelijkheden
- de aanwezigheid van gestandaardiseerde werkinstructies
- het toezicht op de werkwijze.
- Een hoofdstuk met betrekking tot de feitelijke beschrijving van het seksueel misbruik van kinderen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg zijn geplaatst, waarbij methodologisch onderscheid is aangebracht tussen recente en oudere gevallen van seksueel misbruik. In dit hoofdstuk is tevens opgenomen dat kinderen met een (licht) verstandelijke beperking met een aparte methodologische aanpak moesten worden benaderd.
- Een planning van het uit te voeren onderzoek en de aanpak voor de analyse van de onderzoeksresultaten.

Bij de voorbereiding van het onderzoeksplan is er uitvoerig bij stilgestaan hoe inzicht gekregen kon worden in de omvang van het seksueel misbruik. De commissie heeft op basis van empirisch onderzoek de overtuiging dat de omvang van seksueel misbruik niet exact gemeten kan worden. Te veel methodologische factoren als de bevragingwijze, het aantal gestelde vragen etc. kunnen de uitkomsten van een prevalentieonderzoek zeer beïnvloeden. De ervaring heeft geleerd dat alle onderzoek naar seksueel misbruik een onderschatting oplevert van het feitelijk misbruik. Kinderen die erg jong waren tijdens het misbruik kunnen het zich misschien helemaal niet meer herinneren. Wel is het mogelijk een relatieve verhoging of verlaging te geven indien vergeleken wordt met exact gelijk bevroegde groepen.

Een verdere complicatie is de (on)betrouwbaarheid van het geheugen, die van invloed is op hetgeen gemeld wordt. Daarom is een beperkte periode gehanteerd waarover de respondenten zijn geënquêteerd. Voor onderzoek naar prevalentie lange tijd terug speelt daarnaast dat een aantal van de slachtoffers overleden is, en dat slachtoffers voor een deel niet zullen weten of ze destijds onder toezicht van de overheid uit huis geplaatst waren. Om deze redenen heeft de commissie besloten wat betreft het historisch onderzoek in te zetten op archiefonderzoek en voor het actuele misbruik om gebruik te maken van een goede actuele prevalentiestudie over het misbruik nu, en om vervolgens het onderzoek van de commissie op precies dezelfde manier uit te voeren.

Pas nadat het laatste deelonderzoek van start was gegaan, is het conceptonderzoeksplan definitief vastgesteld door de commissie. De inhoud van de offertes kon immers aanleiding vormen om het onderzoeksplan aan te passen (zie bijlage 9 voor het definitieve onderzoeksplan).

Offertetraject

Het conceptonderzoeksplan heeft als uitgangspunt gediend voor het offertetraject van de deelonderzoeken. Daarbij is telkens benadrukt dat het deelonderzoek diende bij te dragen aan het onderzoek van de commissie dat zich richt op seksueel misbruik van minderjarigen die op gezag van de overheid in instellingen en pleeggezinnen zijn geplaatst. Dat impliceerde dat bij de onderzoeken naar aard en omvang de rapportage over die specifieke doelgroep moest gaan:

- **Historisch onderzoek**
Hoofdvraag: Hoe heeft de Nederlandse jeugdzorg zich tussen 1945 en 2010 ontwikkeld binnen de context van een veranderende Nederlandse cultuur en samenleving? En wat betekende dit in het licht van seksueel misbruik?
- **Juridisch kader**
Hoofdvraag: Hoe heeft de relevante wetgeving zich tussen 1945 en 2010 ontwikkeld?
- **Governanceonderzoek**
Hoofdvraag: Hoe is het wettelijk kader tussen 1945 en 2010 vertaald in de uitvoering van de jeugdzorg en hoe was het toezicht in de loop der tijd geregeld?
- **Aard en omvang (prevalentieonderzoek)**
Hoofdvraag: Wat is de aard en omvang van seksueel misbruik bij kinderen zonder verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg in de periode 2008 tot en met 2010 (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) en hoe is gereageerd op signalen van seksueel misbruik?¹⁶

¹⁶ In de startnotitie is gesproken over onderzoek naar seksueel misbruik onder kinderen met een verstandelijke of psychische beperking. De toevoeging 'psychische' is in de loop van het onderzoek niet meer gehanteerd, omdat vaak sprake is van comorbiditeit en het onderzoek zich niet richt op seksueel misbruik in psychiatrische instellingen.

- **Aard en omvang**
Hoofdvraag: Wat was de aard van seksueel misbruik bij kinderen binnen de jeugdzorg vanaf 1945 tot en met 2007 (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) en hoe is gereageerd op signalen van seksueel misbruik? Kwam het misbruik incidenteel voor of was het structureel?¹⁷
- **Aard en omvang kinderen met een (licht) verstandelijke beperking**
Hoofdvraag: Wat is de aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) in de periode 2008 tot en met 2010?

Ten behoeve van het offertetraject heeft de commissie voor elk deelonderzoek een startnotitie opgesteld waarin onder andere waren opgenomen de doelstelling van het deelonderzoek, de beleidscontext, de probleemstelling, de onderzoeksvragen en de gevraagde producten. De startnotities vormden de basis voor de offerteaanvragen. Voor elk deelonderzoek (met uitzondering van de beschrijving van het juridisch kader) heeft de commissie enkele onderzoeksinstituten benaderd met het verzoek offerte uit te brengen voor het desbetreffende deelonderzoek. De onderzoeksinstituten werd verzocht in de offerte de volgende elementen nader uit te werken:

- de probleemstelling uit de startnotitie
- de operationalisering van de probleemstelling en de onderzoeksvragen
- de opzet van het onderzoek, waaronder methode(n), populatie, steekproeftrekking, dataverzameling, gegevensanalyse en de verslaglegging
- de planning voor (de verschillende fasen van) het onderzoek
- informatie over de onderzoekers die het onderzoek zullen uitvoeren, alsmede over hun opleidingsniveau en deskundigheid, en die van het instituut in het algemeen alsmede de eventuele

¹⁷ Aanvankelijk is offerte gevraagd bij deelonderzoek 4 voor jeugdigen zonder verstandelijke beperking en zou het onderzoek naar jeugdigen met een verstandelijke beperking zowel het historische deel als de actuele plaatsingen omvatten. In de loop van het offertetraject is hierop naar aanleiding van de ingediende offertes teruggekomen en is opnieuw offerte gevraagd voor onderzoek naar seksueel misbruik van de gehele doelgroep.

verantwoordelijkheden (nu of in het verleden) van onderzoekers en/of hun leidinggevend in of ten aanzien van de te onderzoeken onderdelen van de jeugdzorg

- een duidelijke begroting van de kosten van het onderzoek.

De onderzoeksinstituten konden alvorens een offerte uit te brengen binnen een gestelde termijn vragen ter verheldering aan de commissie stellen. Deze vragen zijn vervolgens door de commissie beantwoord met een 'Nota van Inlichtingen', die naar alle aanbieders is verzonden.

De commissie achtte de onafhankelijkheid ten aanzien van het onderzoeksdomein van groot belang. Om die reden is met de onderzoeksinstituten afgesproken dat alle curricula vitae van de betrokken onderzoekers vooraf aan de commissie zouden worden voorgelegd.

In de loop van het onderzoek bleek het incidenteel nodig om een aanvullend deelonderzoek te laten uitvoeren. Bij alle deelopdrachten is rekening gehouden met de bepalingen van de Europese aanbestedingsprocedures. De commissie heeft de voorwaarden voor het onderzoek analoog aan de aanpak van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) toegepast. Bij de beoordeling van de ingediende offertes was de kwaliteit van het onderzoeksvoorstel telkens leidend.

Randvoorwaarden voor het wetenschappelijk onderzoek

Bij de voorbereiding van het wetenschappelijk onderzoek richtten de activiteiten van de commissie zich tevens op het creëren van randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de deelonderzoeken. Meer concreet ging het om medewerking van het veld, toegang tot de archieven en bestanden, borging van de vertrouwelijkheid van het onderzoeksmateriaal, benaderen van deskundigen voor de begeleidingscommissies, bewaken van de samenhang tussen de deelonderzoeken en voortgangsbewaking. Het ministerie van VenJ, de Dienst Justitiële Inrichtingen, het College van pro-

cureurs-generaal en andere (voormalige) organisaties hebben steeds vlot hun medewerking aan de deelonderzoeken toegezegd en toegang tot archieven en bestanden verleend.

Convenanten

In samenspraak met Jeugdzorg Nederland (JN), de Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra (VOBC) en de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) is een convenant opgesteld over inzage in archieven van de bij de drie koepels aangesloten instellingen en/of Bureaus Jeugdzorg en in persoonsdossiers van jeugdigen die onder de verantwoordelijkheid van de overheid in hun (rijks)instellingen en pleeggezinnen zijn geplaatst. Omdat het inzage in (bijzondere) persoonsgegevens betreft, zijn hierbij de bepalingen van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) in acht genomen. JN, de VOBC en de VGN hebben het convenant op hun intranet geplaatst, zodat de bij hen aangesloten leden het ter beschikking hadden en ondertekend naar de commissie konden opsturen. De commissie heeft 54 getekende convenanten ontvangen. Bij de organisaties zijn respectievelijk 160 (JN), 20 (VOBC) en 160 (VGN) leden aangesloten. De commissie heeft herhaaldelijk in bijeenkomsten van JN het belang van medewerking aan het onderzoek benadrukt.

Uitwerking deelonderzoeken

Hierna volgt per deelonderzoek de nadere uitwerking van het onderzoek zoals beschreven in de gegunde offerte.

Deelonderzoek 1: Historisch onderzoek

De hoofdvraag van het historisch deelonderzoek was de vraag hoe de Nederlandse jeugdzorg zich in de periode 1945-2010 heeft ontwikkeld binnen de context van een veranderende Nederlandse cultuur en samenleving, en wat dit betekende in het licht van seksueel misbruik. De ervaring van de aan de jeugdzorg toevertrouwde (ex-)tehuis- en pleegkinderen vormde de rode draad binnen dit onderzoek.

De hierboven beschreven hoofdvraag is nader uitgewerkt in de volgende onderzoeksvragen:

- Welke instituties en actoren maakten deel uit van jeugdzorg en hoe hebben deze instituties zich ontwikkeld?
- Hoe hebben veranderende normen en waarden (onder meer op het vlak van seksualiteit) zich in de onderscheiden perioden vertaald in de praktijk van de jeugdzorg?
- Hoe was de toerusting van professionals en op welke manier heeft de professionalisering van de jeugdzorg plaatsgevonden?
- Welke kinderen kwamen terecht in de jeugdzorg en wat waren de redenen van plaatsing?
- Hoe werden de kinderen behandeld door de instellingen, pleeggezinnen en de verenigingen die uit naam van de overheid voor hen moesten zorgen?
- Hoe is gereageerd op signalen van ontevredenheid van kinderen en bij wie konden zij met hun zorgen terecht?
- Voor de opzet van de studie is gekozen voor een zogenoemd trechtermodel: het onderzoek startte met een survey over de gehele breedte van de jeugdzorg in de periode 1945-2010, waarna een vervolgonderzoek werd uitgevoerd in een subset van instellingen. Hierna volgde een diepteonderzoek naar een beperkt aantal instellingen. Het onderzoek is gegund aan de Rijksuniversiteit Groningen. Prof. dr. J.J.H. (Jeroen) Dekker was projectleider.

Deelonderzoek 2a: Juridisch kader

Het deelonderzoek naar het juridisch kader was vooral beschrijvend van aard. In dit deelonderzoek is beschreven hoe de voor het onderzoek van de commissie relevante strafrechtelijke, bestuurlijke en privaatrechtelijke internationale en nationale wetgeving vanaf 1945 zich heeft ontwikkeld. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie hoofdstukken: internationaal kader, seksueel misbruik en plaatsing. Thematische onderdelen zijn onderverdeeld in een beschrijving van het geldende recht, de situatie in 1945 en significante wijzigingen sindsdien.

Dit deelonderzoek stond ten dienste van de andere deelonderzoeken, in het bijzonder deelonderzoek 1 (historisch) en deelonderzoek 2b (governance). De betekenis van het beschreven

kader kon dus pas duidelijk worden in zijn samenhang met de andere deelonderzoeken, en met het eindrapport van de commissie.

Mr. J.J. (Just) Wiarda, voormalig raadadviseur bij de directie Wetgeving van het toenmalige ministerie van Justitie heeft het wettelijk kader beschreven.

Deelonderzoek 2b: Governanceonderzoek

Het governancedeelonderzoek hing nauw samen met het juridische deelonderzoek en bouwde daarop voort. De hoofdvraag van dit deelonderzoek luidde: Hoe is het wettelijk kader tussen 1945 en 2010 vertaald in de uitvoering van de jeugdzorg (pleegzorg, justitiële jeugdzorg; nu de justitiële jeugdinrichtingen) en overige inrichtingen (nu besloten en open jeugdzorginstellingen), en hoe was het toezicht in de loop der tijd geregeld? Het onderzoek betrof de periode 1945 tot heden. De onderzoeksopzet bestond uit drie blokken. Het eerste blok omvatte de formele vragen en het tweede blok betrof de feitelijke uitvoering en bevoegdheden. Dit betrof een verdieping op het eerste blok. Het derde blok betrof de analyse en rapportage. De volgende deelvragen waren voor dit deelonderzoek geformuleerd:

Formele toebedeling

- Welke organisaties en welke actoren hebben welke bevoegdheid en verantwoordelijkheid in de bescherming tegen seksueel misbruik van kinderen in instellingen en pleegzorg?
- Hoe wordt de vertaling gemaakt naar instellingsregels (beleid, protocollen, werkinstructies)? Is er sprake van ritualisme?
- Hoe zijn het toezicht en het afleggen van verantwoording geregeld?
- Zijn er lacunes en ambiguïteit in de formele verantwoordelijkheidstoedeling?

Feitelijke uitvoering

- Wie pakt verantwoordelijkheden op (dit kan iemand zijn die formeel verantwoordelijk is, maar ook iemand zonder formele verantwoordelijkheid)? Is er sprake van ritualisme in de uitvoering van de regels?
- Welke factoren zijn van invloed op de feitelijke taakuitvoering?

- *Competenties*: Hoe zijn de actoren toegerust om hun taak uit te voeren (opleiding, deskundigheid, scholing etc.)?
- *Conflicterende belangen*: In hoeverre staat het belang van het kind boven de reputatie van de instelling en de financiering?
- *Cultuur*: Onder andere: in hoeverre is de cultuur open, responsief naar het belang van het kind en niet autoritair?
- Aan wie is feitelijk verantwoording afgelegd en wie heeft er feitelijk toezicht gehouden?

De volgende onderzoeksmethoden zijn voor deze deelstudie gehanteerd: literatuurstudie, documentenstudie, diepte-interviews en focusgroepen en een klachtenanalyse in het kader van de verantwoordelijkheidstoedeling. Daarnaast is gebruikgemaakt van casuonderzoek, waarbij vestigingen de casus vormen. Bij de uitvoering van het onderzoek is de focus gelegd op het kindperspectief. Dat betekent dat vanuit het perspectief van het kind in kaart is gebracht met welke functionarissen/gezagsdragers de pupil het meest in aanraking komt en hoe daarvandaan de verantwoordingslijnen lopen naar degenen die wettelijke verantwoordelijkheden dragen. Het onderzoek is van onderaf in de organisatie rond het kind ingericht en niet vanuit de ministeriële verantwoordelijkheid naar beneden. Het onderzoek is gegund aan het Verwey-Jonker Instituut in samenwerking met de Vrije Universiteit te Amsterdam. Projectleiders waren dr. mr. K.D. (Katinka) Lünemann en dr. F.E. (Frédérique) Six.

Deelonderzoek 3: Aard en omvang van seksueel misbruik (prevalentieonderzoek) 2008-2010

De hoofdvraag van deelonderzoek 3 was: Wat waren aard en omvang van seksueel misbruik bij kinderen zonder verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg, in de periode 2008 tot en met 2010 (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg), en hoe is gereageerd op signalen van seksueel misbruik? Hierbij ging het om de achtergronden van het seksueel misbruik, de context waarin het plaatsvond of het misbruik werd besproken, wat er met de melding gebeurde en wat de gevolgen (van het misbruik) voor de kinderen, de betrokken professionals, hun instituties en voor de plegers zijn geweest. Voor de onderzoeksperiode 2008-

2010 is gekozen in verband met de werking van het geheugen om een duidelijk beeld te kunnen geven van de actuele situatie van seksueel misbruik in de jeugdzorg in vergelijking met seksueel misbruik van de ‘gemiddelde’ minderjarigen in de leeftijdsgroep 12-17 jaar (de Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM) 2010).

Deelonderzoek 3 bestond uit twee delen:

- Deel a betrof een kwantitatieve studie waarin op verschillende manieren is onderzocht hoe vaak, uitgesplitst naar pleegzorg en residentiële voorziening, seksueel misbruik in de jeugdzorg voorkwam. Hierbij werd gebruikgemaakt van een vragenlijst onder jongeren die in de jeugdzorg verbleven en van onderzoek onder professionals die beroepsmatig met kinderen uit de verschillende onderdelen van de jeugdzorg te maken hebben. De gevonden prevalentie zou worden vergeleken met de prevalentiecijfers van de ‘gemiddelde’ Nederlandse jeugdigen in de leeftijdsgroep 12-17 jaar in 2008-2010 (NPM 2010).
- Deel b betrof een kwalitatieve studie, waaronder een literatuurstudie, waarin gekeken is naar reacties en beleid ten aanzien van seksueel misbruik in de jeugdzorg. Het onderzoek is gebaseerd op interviews met jongeren en professionals uit de verschillende delen van de jeugdzorg en op een analyse van de meldingen bij het meldpunt van de commissie over de periode 2008-2010.

In instellingen voor jeugdigen is niet altijd bekend of minderjarigen gedwongen zijn geplaatst dan wel vrijwillig zijn geplaatst. Daarom is bij deelonderzoek 3a de eis van de rechterlijke beslissing minder stringent gesteld. Het onderzoek is gegund aan de Universiteit Leiden in samenwerking met het Verwey-Jonker Instituut. Projectleiders waren prof. dr. L.R.A. (Lenneke) Alink en drs. B. (Bas) Tierolf.

Deelonderzoek 4: Aard en omvang van seksueel misbruik 1945-2007

In deelonderzoek 4 stonden de aard en omvang van het seksueel misbruik en de reactie daarop in het (verdere) verleden centraal. Het gaat zowel om kinderen met als zonder verstandelijke beper-

king. Het onderzoek zou duidelijk moeten maken of eventueel misbruik incidenteel voorkwam of dat er sprake was van een structureel probleem. De volgende onderzoeksvragen zijn onderzocht:

- Wat is uit internationale studies bekend over de aard van seksueel misbruik binnen de jeugdzorg en de reactie op signalen van seksueel misbruik?
- Was het seksueel misbruik in de verschillende vormen van jeugdzorg incidenteel of structureel? Hierbij dient uitgesplitst te worden naar soort pleger (groepsleider, leidinggevende of andere professional en pleegouder versus leeftijdgenoot in groep of pleeggezin).
- Hoe is door de medewerkers binnen de instelling/toezichhouders en door de verantwoordelijken uit het institutionele kader gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Zijn er in de antwoorden patronen te onderscheiden in verschillende periodes?

De onderzoekers hanteerden het zogenoemde trechtermodel, waarbij het onderzoek aan de hand van de bevindingen steeds verder toegespitst werd uitgevoerd. Hierbij kwamen achtereenvolgens aan bod literatuurverkenningen, verkenning en analyse van de meldingen van het meldpunt van de commissie en een analyse van incidenten in de media, surveys, onderzoek binnen een aantal instellingen en interviews met focusgroepen. Het onderzoek is gegund aan de Rijksuniversiteit Groningen. Projectleiders waren prof. dr. M.C. (Greetje) Timmerman en prof. dr. H.W.E. (Hans) Grietens.

Deelonderzoek 5: Aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een beperking 2008-2010

In deelonderzoek 5 ging het om het vaststellen van de aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een (licht) verstandelijke beperking. Kinderen met een (licht) verstandelijke beperking vormden binnen het onderzoeksdomein een speciale, extra kwetsbare groep. Veelal was er ook sprake van andere beperkingen. Het deelonderzoek bestond uit een kwalitatief en een kwantitatief onderzoek. Het doel van de kwantitatieve studie was de prevalentie van seksueel misbruik van kinderen met een (licht)

verstandelijke beperking vast te stellen. De prevalentie werd vastgesteld door middel van vragenlijsten die waren uitgezet onder professionals. Het kwalitatieve onderzoek richtte zich op de aard van het misbruik en de context waarin het misbruik plaatsvond, en daarnaast op wat er met eventuele meldingen was gedaan. De volgende onderzoeksvragen zijn gesteld:

- Wat is uit internationale studies bekend over de aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg?
- Hoe groot is het percentage seksueel misbruikte kinderen (prevalentie) in de verschillende vormen van jeugdzorg (ten opzichte van het totaal aantal onvrijwillig geplaatsten)? Hierbij dient uitgesplitst te worden naar soort pleger (begeleider, groepsleider, leidinggevende en pleegouder versus leeftijdgenoot in groep of pleeggezin), maar dienen ook de relatie tot de pleger en hoe de pleger te werk ging betrokken te worden.
- Komt seksueel misbruik onder groepsgenoten met een verstandelijke beperking meer voor dan bij kinderen zonder verstandelijke beperking?
- Welke signalen van seksueel misbruik bij kinderen met een verstandelijke beperking zijn binnen de jeugdzorg afgegeven door betrokkenen en hoe frequent gebeurde dat?
- Hoe is door de medewerkers binnen de instellingen en door de verantwoordelijken uit het institutionele kader (Bureau Jeugdzorg, politie, OM etc.) gereageerd op signalen van seksueel misbruik?

Aangezien in instellingen voor jeugdigen met een verstandelijke beperking moeilijk onderscheid gemaakt kan worden tussen minderjarigen die gedwongen zijn geplaatst en minderjarigen die vrijwillig zijn geplaatst, is hiervoor bij deelonderzoek 5a de eis van de rechterlijke beslissing minder stringent gesteld.

Het onderzoek was gegund aan de Universiteit Leiden, in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam en het Kohnstamm Instituut deelonderzoek 5b. In de loop van het onderzoek is een deel van het onderzoek overgedragen aan Rutgers WPF. Projectleiders waren prof. dr. L.R.A. (Lenneke) Alink, dr. I.B. (Inge) Wissink en drs. W. (Willy) van Berlo.

Begeleidingscommissies

De vijf deelonderzoeken hadden elk afzonderlijke begeleidingscommissies, met als doel de onderzoekers te ondersteunen en de kwaliteit van de desbetreffende deelonderzoeken en het proces te bewaken. Aan deze commissies namen externe deskundigen uit wetenschap en praktijk of beleid deel, naast leden van de commissie. De secretaris van de commissie woonde de vergaderingen bij van alle begeleidingscommissies. Daardoor konden indien nodig snel organisatorische maatregelen worden getroffen en verbanden tussen de verschillende deelonderzoeken worden gelegd. Medewerkers van het secretariaat fungeerden als secretaris van de begeleidingscommissies. De begeleidingscommissies kwamen periodiek bij elkaar. De individuele commissieleden traden in het begeleidingsproces niet als onderzoeker op, maar zagen erop toe dat de uitvoering van het onderzoek volgens de onderzoeksopdracht werd uitgevoerd. In bijlage 4 is een overzicht van de samenstelling van de begeleidingscommissies opgenomen.

Uitbreidingen van het onderzoeksplan

In de verschillende deelonderzoeken van de commissie ging de aandacht uit naar onder andere de prevalentie van seksueel misbruik, naar slachtoffers en naar de context waarbinnen het seksueel misbruik kon plaatsvinden. Informatie over de dader werd in die onderzoeken slechts indirect verkregen. Daardoor ontstond de behoefte aan een extra hierop gericht onderzoek. Ook diende meer inzicht te komen in de strafrechtelijke reactie op geconstateerd seksueel misbruik. Het onderzoek zou inzicht moeten geven in de besluitvorming van de politie en het OM en moeten uitwijzen of deze begrijpelijk was in het licht van de eisen die aan een deugdelijk strafproces en bewijsvoering worden gesteld. Dit alles in de context van de op dat moment geldende opvattingen en regelgeving. Daarin is tegemoetgekomen door drie aanvullende, kleinschalige deelonderzoeken te laten uitvoeren.

Omdat het om opdrachten van beperkte omvang ging, was een formeel offertetraject niet nodig.

Daderonderzoek

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidde: Wat zijn de kenmerken van plegers van seksueel misbruik van kinderen die onder toezicht van de overheid zijn geplaatst? Om deze vraag te beantwoorden heeft het onderzoek zich gericht op de volgende aspecten:

- demografische kenmerken
- criminele-carrièrekenmerken
- modus operandi
- (seksuele) stoornissen, persoonlijkheidsprofiel
- relaties en sociaal leven
- ‘motief’ voor het misbruik
- de wijze waarop het misbruik verborgen werd gehouden en aan het licht kwam
- afdoening.

Het onderzoek naar de plegers van seksueel misbruik van kinderen bestond uit een (internationale) literatuurstudie en een dossieranalyse. Voor de dossieranalyse zijn twee steekproeven getrokken. De eerste steekproef betrof dossiers van personen die getraceerd konden worden in forensisch-psychiatrische instellingen. Relevante dossiers zijn gevonden bij het Pieter Baan Centrum in Utrecht, De Waag (diverse vestigingen) en De Tender in Deventer. De tweede steekproef betrof personen die zijn aangetroffen in de systematische steekproef van zedenzaken tegen kinderen in het kader van het onderzoek naar de afdoeningen door het OM (zie hierna het OM-onderzoek). Het betrof in dit geval veroordeelde daders en verdachten van wie de zaak bij het OM ter vervolging was ingeschreven en niet was geëindigd in een vrijspraak of een technisch sepot.

Het onderzoek is in eigen beheer van de commissie uitgevoerd door een aangestelde junior onderzoeker, R. (Rinke) de Jong MSc, die is bijgestaan door een medewerker van het secretariaat van de commissie. De commissieleden prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld en prof. dr. J. Hendriks waren verantwoordelijk voor de dagelijkse begeleiding van de onderzoeker.

Politieonderzoek

De commissie heeft Bureau Beke gevraagd een pilotonderzoek te starten naar hoe de politie is omgegaan met meldingen en aangiften van seksueel misbruik in de jeugdzorg. Bureau Beke heeft voor dit onderzoek vijftien meldingen van seksueel misbruik die bij het meldpunt van de commissie zijn binnengekomen nagezocht en gekeken in hoeverre deze terug te vinden waren in de politieregistraties en wat er vervolgens mee is gebeurd. Uit het pilotonderzoek kwam naar voren dat zeven van de vijftien meldingen niet terug te vinden waren in de politiestructuren, ondanks het feit dat het om recente meldingen zou gaan en er volgens de melders aangifte was gedaan.

De bedoeling van de gefaseerde aanpak was dat afhankelijk van de resultaten van het pilotonderzoek een grootschaliger onderzoek zou worden uitgevoerd. Naar aanleiding van de resultaten van het pilotonderzoek bleek echter dat een dergelijk vervolgonderzoek niet opportuun zou zijn. Daarom is besloten om het vervolgonderzoek op een andere manier in te vullen. In plaats van de meldingen van de commissie als uitgangspunt te nemen voor verder onderzoek, is ervoor gekozen om in twee politieregio's steekproeven te trekken uit de registraties die betrekking hebben op zedenmisdrijven tegen kinderen en deze nader te analyseren (elf zaken uit de regio Haaglanden en acht zaken uit de regio Noord- en Oost-Gelderland). Het ging daarbij om de jaren 2002 en 2007 (dezelfde onderzoeksjaren als waar het onderzoek naar het OM zich op richtte). De projectleiders waren dr. mr. A.Ph. (Anton) van Wijk en dr. H.B. (Henk) Ferwerda.

OM-onderzoek

Bij het onderzoek naar de afdoening van zaken van seksueel misbruik in de jeugdzorg door het OM zijn de arrondissementen Amsterdam, Arnhem, Groningen, Den Haag, Maastricht, Roermond en Zutphen onderzocht. Er zijn steekproeven genomen uit de jaren 1992, 1997, 2002 en 2007. De onderzoeksopdracht luidde:

- aan de hand van een representatieve steekproef en dossieronderzoek nagaan of de sepot- en/of transactiebeslissing van het OM op correcte en begrijpelijke wijze (inhoud en procedure) tot stand is gekomen en van de bevindingen gemotiveerd verslag doen aan de commissie

- de casuïstiek van het onderzoek van Bureau Beke naar de reactie van de politie (met name de zaken waarin de aangifte werd doorgestuurd) bezien op de afdoening door het OM; een en ander tegen de achtergrond van de gebruikelijke vervolgingspraktijk in de onderzochte jaren.

Vanaf 1990 waren op alle parketten de administratiesystemen (Compas) volledig geautomatiseerd. Bovendien zijn voor 1990 veel dossiers geschoond. Om deze redenen hebben de onderzoekers alleen zaken vanaf 1990 bestudeerd. In totaal zijn 3.880 dossiers gelicht en aan de hand van de voor het onderzoek relevante criteria gescreend. Deze eerste selectie van dossiers is verricht door de medewerkers van het secretariaat van de commissie. De onderzoekers hebben in totaal 107 dossiers die aan de criteria voldeden bestudeerd.

Het onderzoek is uitgevoerd door mr. S.J. (Stephaan) van Klaveren, oud-vicepresident van de rechtbank Rotterdam, mr. R.S.T. (Roelie) van Rossem-Broos, oud-hoofdofficier van justitie te Assen en oud-voorzitter OM-commissie Zeden en Huiselijk Geweld, en mr. L.A.J.M. (Leo) de Wit, oud hoofdofficier van justitie te Breda, Rotterdam en Amsterdam.

Harreveld en toezicht

Naar aanleiding van het rapport van de commissie-Deetman en het aan het licht gekomen seksueel misbruik in de instelling Harreveld in de jaren vijftig, gevolgd door castratie van een jeugdige nadat deze de instelling had verlaten, zijn vragen gesteld over de gang van zaken bij de instelling Harreveld en het feitelijk toezicht op de instelling. Omdat hierover in de uitgevoerde deelonderzoeken geen inzicht kon worden verkregen, is besloten aanvullend onderzoek te doen naar de instelling Harreveld en het toezicht in de jaren 1950-1990. Dit aanvullende onderzoek is belegd bij de uitvoerders van het historisch onderzoek, de Rijksuniversiteit Groningen. Projectleider was prof. dr. J.J.H. Dekker.

Spelers in het jeugdveld

Al in de beginfase van het onderzoek bleek dat een aantal instanties de laatste jaren een beperkte rol vervulde op het moment dat een kindbeschermingsmaatregel was getroffen en het kind aan de zorg van anderen was toevertrouwd. Daarom is over die periode geen verdiepend onderzoek ingesteld naar het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, de Raad voor de Kinderbescherming, de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de kinderrechters.

De commissie heeft de bezoekverslagen van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming uit de periode dat deze een toezichthoudende taak had bij de justitiële jeugdinrichtingen ingezien. Deze verslagen zijn ook beschikbaar gesteld aan de onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen. De commissie heeft zelf gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het AMK, de Raad voor de Kinderbescherming en de kinderrechters (zie hoofdstuk 8). De informatie gaf geen aanleiding tot nader onderzoek.

Literatuuronderzoek

Van alle grote deelonderzoeken maakte een literatuuronderzoek deel van de opdracht uit. Zie voor een overzicht van alle literatuur deel 3 van het rapport.

Onderzoeksconsortium

De verschillende deelstudies kenden een duidelijke onderlinge samenhang. In een enkel geval was sprake van overlap in de vraagstelling, waardoor regelmatig overleg en afstemming noodzakelijk zijn geweest. Hiervoor is een onderzoeksconsortium in het leven geroepen. Aan het onderzoeksconsortium hebben deelgenomen: de projectleiders van de deelstudies en de leden van de begeleidingscommissies van deze deelstudies, alle leden van de commissie, de secretaris van de commissie en de secretarissen van de begeleidingscommissies van de deelstudies.

Vragen van zowel inhoudelijke als organisatorische aard zijn behandeld in het onderzoeksconsortium. Het betrof onder andere definitiekwesties, interpretatievraagstukken, voortgangsbewaking, mediacontacten en contacten met en medewerking van het veld. Daarnaast hebben de onderzoekers elkaar in het onderzoeksconsortium geïnformeerd over de stand van zaken van de deelstudies en tussentijdse resultaten met elkaar gedeeld.

Het onderzoeksconsortium is gedurende de onderzoeksperiode vijf keer bij elkaar gekomen. De eerste bijeenkomst stond in het teken van de onderzoeksopzet. Tijdens de daaropvolgende bijeenkomsten is gesproken over de voortgang, medewerking van het veld, overlap, blinde vlekken en voorlopige bevindingen. Tijdens de laatste bijeenkomst zijn de belangrijkste resultaten en conclusies van de deelstudies met elkaar gedeeld.

Met de voorzitters van de begeleidingscommissies is drie keer apart overlegd over het verloop en de uitkomsten van de verschillende deelonderzoeken en de voorlopige conclusies die de commissie verbond aan het onderzoeksmateriaal. Deze gesprekken stonden te boek als 'het dwarskijkersoverleg'.

Beperkingen

De deelonderzoeken moesten een beeld schetsen van het seksueel misbruik in de residentiële jeugdzorg en de pleegzorg en de reactie daarop over de periode 1945-2010. Dat is een zeer lange te onderzoeken periode, terwijl de doorlooptijd van de onderzoeken beperkt was. Zoals gebruikelijk is bij wetenschappelijk onderzoek, is ook in dit onderzoek het doel niet geweest om een volledig sluitend onderzoek te doen naar alle instellingen en casuïstiek, maar representatieve steekproeven te trekken.

Onderzoek naar seksueel misbruik over een lange periode brengt nog een ander probleem met zich mee. Opvattingen over wat we nu seksueel misbruik noemen, zijn in de afgelopen decennia sterk veranderd, en dat geldt daarmee ook voor de betreffende wet- en regelgeving en voor de aard van de interventies. Het is en was moeilijk het onderwerp seksueel misbruik in de openheid te

brenge. De historisch wisselende opvattingen daarover maken het onderzoek ernaar complex. Een laatste complicerende factor is dat het menselijk geheugen vager wordt naarmate de vragen verder teruggaan in de tijd. Deze drie omstandigheden maken kwantitatief onderzoek vrijwel niet mogelijk.

Bij de uitvoering van de deelonderzoeken is telkens nadrukkelijk aandacht gevraagd voor seksueel misbruik in de pleeggezinnen, omdat er weinig wetenschappelijke literatuur is over seksueel misbruik bij pleeggezinnen. Het onderzoeken van casuïstiek en ander archiefmateriaal was lastig. De informatie uit het meldpunt van de commissie is daarom van extra groot belang gebleken.

Niet alle uitgevoerde deelonderzoeken verliepen zonder slag of stoot. Twee jeugdzorgbestuurders hebben (volledige) deelname aan het onderzoek naar de prevalentie van seksueel misbruik geweigerd. Anderen hadden aanvankelijk twijfels over het effect dat het invullen van de vragenlijst op het psychisch welzijn van de jongeren zou kunnen hebben. Voor het onderzoek naar de prevalentie van seksueel misbruik in de gedwongen jeugdzorg over de periode 2008-2010 zijn door de onderzoekers jongeren in instellingen en pleeggezinnen benaderd voor het invullen van een digitale vragenlijst. Omdat Jeugdzorg Nederland zorgen had over het effect van het invullen van de (door de Commissie Medische Ethiek van het Leids Universitair Medisch Centrum goedgekeurde) vragenlijst op het psychisch welzijn van de jongeren, is afgesproken dat de onderzoekers eerst een pilotstudie zouden uitvoeren in drie instellingen. Deze pilotstudie verliep probleemloos. Jeugdzorg Nederland besloot vervolgens toch ook nog de Kinderombudsman om advies te vragen. Die adviseerde de vragenlijst en het onderzoeksprotocol van de onderzoekers voor te leggen aan twee traumadeskundigen. De beide traumadeskundigen oordeelden positief. Deze procedure heeft het onderzoek drie maanden vertraagd. De Universiteit Leiden heeft het onderzoek uiteindelijk (mede daardoor) met in totaal een vertraging van vijf maanden opgeleverd. Daarnaast werd door de vertraging het aantal mogelijke deelnemers kleiner, vanwege het selectie-criterium dat de jongere niet alleen op het moment van het

bevragen, maar ook al in 2010 in een instelling of pleeggezin moest verblijven. Dit heeft de zeggingskracht van deze onderzoeken aangetast.

Voorts is het moeilijk gebleken om kinderen in instellingen te interviewen. Op 23 april 2012 berichtten prof. dr. F. Lamers-Winkelman en drs. B. Tierolf dat zij getracht hebben met 20 pupillen een persoonlijk interview uit te voeren. Hiervoor hebben zij 24 pupillen benaderd, die eerder hadden aangegeven te willen meewerken aan een interview. De meeste pupillen reageerden niet of gaven aan dat zij besloten hadden niet meer mee te doen. Ook om andere redenen kon het interview soms niet doorgaan. Uiteindelijk zijn er 5 interviews afgenomen met pupillen van 16 jaar of ouder en bleek het niet mogelijk te zijn jongere pupillen te interviewen (zie bijlage 11).

De respons op de door de Universiteit Leiden gehanteerde vragenlijsten bij het onderzoek naar misbruik onder minderjarigen met een verstandelijke beperking was laag. De oorspronkelijke opzet was om naast 100 informanten ook 100 ouders van kinderen met een verstandelijke beperking te bevragen over mogelijke ervaringen met seksueel geweld van hun kind in een instelling over de periode 2008-2010. De resultaten zouden inzicht moeten verschaffen in de prevalentie van seksueel misbruik. Gedurende de onderzoeksperiode bleek de prevalentiestudie onder ouders niet haalbaar. Uitgangspunt van de commissie was dat het belangrijk was om ouders te horen. Daarom is besloten een deel van het onderzoek bij de Universiteit Leiden weg te halen en is Rutgers WPF, die reeds ervaring had met onderzoek naar seksueel misbruik van mensen met een verstandelijke beperking, gevraagd om een kwalitatief onderzoek te doen onder ouders van een kind met een verstandelijke beperking dat seksueel misbruikt is in een instelling. Er is een grote wervingsactie opgezet, maar respons van ouders, vallend binnen het onderzoeksbereik van de opdracht, is uitgebleven (zie brief en verslag Rutgers WPF, bijlage 14, 15). Ondanks grote inspanningen is ook dit onderzoek niet uitvoerbaar gebleken. Dit laat zien dat het bevragen van deze deelpopulatie extreem ingewikkeld is.

Een andere belemmering betrof de beschikbaarheid van archieven. Deze waren in overeenstemming met de regelgeving geschoond.

De commissie betreurt het voortijdig uitlekken van de voorlopige bevindingen van de prevalentiestudies in *de Volkskrant*. Dat gebeurde op een moment dat met de onderzoekers in de begeleidingscommissie nog overleg werd gevoerd over de uitvoering van het onderzoek en de interpretatie van de data. Het betrof met name de vergelijking tussen de gemiddelde Nederlandse jongeren zoals in het NPM-onderzoek bevestigd, en de ten behoeve van dit onderzoek bevestigde jongeren. Gaande het onderzoek bleek er verschil van inzicht te bestaan tussen de onderzoekers en leden van de begeleidingscommissies over de te hanteren statistische methoden. De voorzitters van de begeleidingscommissies hebben om die reden geadviseerd het rapport niet te accepteren. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de offerte, en omdat dat verschil van inzicht slechts zijn weerslag had op een deel van de vragen, heeft de commissie besloten het rapport wel te aanvaarden. De betwiste statistische toets heeft de commissie in haar verslaglegging niet opgenomen; voor het overige kon de toetsing gebruikt worden.

De verzamelde deelonderzoeken geven in combinatie met de andere informatie die de commissie heeft gekregen uit (rondetafel)gesprekken en meldingen een voldoende valide beeld om op basis daarvan een aantal belangrijke conclusies te trekken. Dit standpunt werd gedeeld en onderschreven door de voorzitters van de verschillende begeleidingscommissies.

De rapporten van alle deelonderzoeken zijn opgenomen in deel 3 van het eindrapport van de commissie.

6. Internationale afstemming

Mede in het licht van de onthullingen over seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk is misbruik van minderjarigen een onderwerp dat niet alleen in Nederland actueel is en de gemoederen in beweging houdt, maar ook in het buitenland. De commissie wilde leren van de ervaringen in het buitenland en haar eigen bevindingen laten toetsen door buitenlandse deskundigen.

Werkbezoek Duitsland

Op 7 april 2011 heeft de commissie een werkbezoek gebracht aan de Unabhängige Beauftragte zur Aufarbeitung des sexuellen Kindesmissbrauchs, de zogenoemde commissie-Bergmann in Berlijn. De commissie heeft gesproken met de voorzitter van de Duitse commissie, oud-minister en oud-burgemeester van Berlijn dr. Christine Bergmann. Op 13 juli 2011 heeft de commissie de presentatie van de bevindingen van de commissie-Bergmann bijgewoond.

In Duitsland is het onderwerp seksueel misbruik op twee manieren onderzocht. Ten eerste via rondetafelgesprekken met een bestuurlijke insteek. De tafels met hun verschillende werkgroepen bestonden uit meerdaagse bijeenkomsten waaraan 30 tot 50 vertegenwoordigers van de regering, jeugd(zorg)organisaties, wetenschappers en slachtoffers hebben deelgenomen.

Daarnaast werd er een onafhankelijk meldpunt geleid door dr. Christine Bergmann. Ten tijde van het bezoek van de commissie waren er 11.000 reacties bij het meldpunt binnengekomen.

Het Duitse onderzoek heeft zich gericht op seksueel kindermisbruik in afhankelijkheids- en machtsverhoudingen in particuliere en publieke instellingen en binnen families, en heeft daarmee een

aanzienlijk bredere insteek dan het onderzoek van de commissie. Wetenschappelijk onderzoek naar aard en omvang van het misbruik heeft in Duitsland, in tegenstelling tot het onderzoek van de commissie-Samson, slechts een marginale rol gespeeld. Het onderzoek heeft zich voornamelijk gericht op materiële en immateriële steun voor de slachtoffers en is medio 2011 afgerond.

Internationale expertmeeting

Op 29 en 30 maart 2012 heeft de commissie een internationale expertmeeting gehouden met een aantal gerenommeerde deskundigen (zie bijlage 5) op het gebied van seksueel misbruik van kinderen. Deze waren afkomstig uit België, Duitsland, Engeland en Nederland. Het doel van de expertmeeting was de onderzoeksopzet en de resultaten van de verschillende deelonderzoeken van de commissie ter reflectie voor te leggen aan een groep deskundigen. De deskundigen zijn op basis van hun expertise en ervaring geselecteerd voor deelname.

De expertmeeting bestond uit drie aaneengesloten dagdelen. Ter voorbereiding van de bijeenkomst hebben alle deelnemers een congresmap ontvangen met daarin informatie over het programma, het Nederlandse jeugdzorgstelsel en de verschillende deelonderzoeken. Daarnaast ontvingen de deelnemers een map met relevante literatuur. Tijdens de expertmeeting zijn er door de commissieleden over de voorlopige bevindingen presentaties gehouden. De volgende onderwerpen kwamen aan bod: de opzet van de verschillende deelonderzoeken, de prevalentie, context, aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen in residentiële jeugdzorginstellingen en pleeggezinnen, het onderzoek naar de daders, de beschermingsconstructies van kinderen in residentiële jeugdzorginstellingen en pleeggezinnen, en mechanismen voor signalering van seksueel misbruik. Daarnaast is er tijdens de expertmeeting gesproken over de aanpak van seksueel misbruik van kinderen in de residentiële jeugdzorg en pleegzorg in andere landen, en is er gesproken over mogelijke aanbevelingen op het terrein van seksueel misbruik van kinderen in residentiële jeugdzorginstellingen en pleegzorg. Gedurende de drie dagdelen was er

ruim de gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen over het onderwerp en te reflecteren op de bevindingen. De expertmeeting heeft daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan de inzichten in de aard en omvang van seksueel misbruik, preventie van en de mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van kinderen in Nederland en in het buitenland.

7. Contact met de commissie-Deetman

212

De commissie heeft gedurende haar werkzaamheden samengewerkt met de commissie-Deetman. Zowel de voorzitters als de secretariaten van beide commissies hebben contacten onderhouden. Hoewel bij de commissie-Deetman het taakgebied, de opdracht en de opdrachtgevers een andere waren dan bij de commissie-Samson, is er ook sprake geweest van overlap. Door de overheid uit huis geplaatste kinderen kwamen soms ook in katholieke instellingen terecht.

De commissie heeft in haar onderzoek enkele katholieke instellingen betrokken en kon dankbaar voortbouwen op de onderzoeksresultaten van de commissie-Deetman. Dit geldt bijvoorbeeld voor de instelling Harreveld en de Leo-Stichting in Borculo (ook wel Klein-Borculo genoemd).

Ook heeft de commissie kunnen voortbouwen op de systematische onderzoeksaanpak van de commissie-Deetman, die vele vondsten heeft opgeleverd. Een van de onderzoekers van de commissie-Deetman, drs. P. C.M. (Paul) Koedijk, heeft in 2012 op verzoek van de Rijksuniversiteit Groningen de onderzoekers geholpen bij het snel en goed kunnen doorspitten van instellingsarchieven. Hij heeft bovendien voor de commissie een belangrijke bijdrage geleverd aan het onderzoek naar het feitelijk overheidstoezicht.

Op een ander punt is er eveneens sprake geweest van samenwerking. Bij beide commissies kwamen er meldingen over seksueel misbruik binnen. Bij de commissie-Deetman ging het in hoofdzaak om meldingen die betrekking hadden op de periode voor 1980. Deze meldingen kwamen vooral per mail en per brief binnen. Bij de commissie-Samson hadden de meldingen betrekking op de periode voor en na 1980. Deze meldingen kwamen overwegend per telefoon en mail binnen. Een kleine 60 melders

hebben zich bij beide commissies gemeld of werden door de commissie verwezen naar de commissie-Deetman en omgekeerd.¹⁸ Dit had te maken met de kernboodschappen die mensen in hun meldingen kwijt wilden, bijvoorbeeld over de kindbescherming, de voogd, hun afkomst of over de betrokken instelling waar zij verbleven. De commissies hebben voorts aan elkaar laten zien hoe zij de kwantitatieve analyses van de meldingen opgezet en vervolgens uitgevoerd hebben qua invoering, codering en interpretatie.

De commissies hebben tot slot eendrachtig opgetrokken in het zoeken naar goede hulpverlening voor melders. Beide commissies hebben gezamenlijk met SHN gesproken over de roep van slachtoffers om adequate hulpverlening. Daarnaast hebben de commissies een initiatief van SHN ondersteund om te komen tot een netwerk van hulpverlening. Bij de ministeries van VWS en VenJ is eendrachtig bepleit dat er na de opheffing van beide commissies een breed meldpunt moet komen. De bewindslieden hebben dit vervolgens toegezegd.

Ook de commissie-Deetman heeft onderzoek uitgevoerd naar de prevalentie van seksueel misbruik. Daarbij is een andere methodologie gehanteerd dan bij de deelonderzoeken 3a, 4 en 5a. Deze andere werkwijze leidt ook tot andere uitkomsten, los van het feit dat de doelgroepen die onderwerp van onderzoek waren van beide commissies voor een groot deel verschilden, de plaatsingen de facto in tijd verschilden (ook al bestrijkt het onderzoek dezelfde periode) en de context waarin de plaatsing gebeurde anders was.

¹⁸ Tot 1 juli 2012 heeft de commissie-Deetman 58 zaken overgedragen, waarvan 16 al bekend waren bij de commissie-Samson; de commissie-Samson heeft 29 zaken overgedragen aan de commissie-Deetman.

8. Professionals

De commissie heeft met vele deskundigen gesproken die op enigerlei wijze in verband staan met het thema van het onderzoek. Het gaat om professionals uit de jeugdsector, de politie, het OM, kinderrechtshouders, de wetenschap en aan de jeugdzorg aanpalende sectoren.

Deze contacten hadden vooral tot doel het onderzoeksgebied scherper te krijgen en duidelijk te maken waar de commissie alert op moest zijn. In deze gesprekken kwamen vragen aan bod als:

- Wat zijn de belangrijke ontwikkelingen?
- Welke problemen ervaart men in de praktijk?
- Hoe verlopen de contacten met minderjarigen en hun ouders?
- Heeft men ervaring met seksueel misbruik van minderjarigen die in de residentiële jeugdzorg en pleegzorg zijn geplaatst?
Zo ja, hoe is hierop gereageerd?
- Hoe ziet men de eigen taakopvatting?
- Hoe heeft de eigen functie-inhoud zich ontwikkeld?
- Hoe verloopt de samenwerking met andere ketenpartners?
- Zijn er mogelijke belemmeringen in de wet- en regelgeving?
- Hoe is de werkdruk?
- Hoe vindt de selectie van personeel plaats?
- Krijgt seksualiteit aandacht in het werkoverleg?
- Wat zijn de consequenties van het sluiten van instellingen voor investeringen in kwaliteitsbevordering?
- Hoe ervaart men de professionaliteit van de sector?

Met sommige organisaties c.q. beroepsgroepen is verschillende keren in diverse samenstellingen gesproken. Deze gesprekken waren informatief en constructief. De medewerking van de professionals was groot.

Bij een werkbezoek aan een jeugdzorginstelling is tevens gesproken met twee jongens die vanwege zedenproblematiek daar behandeld werden. Het gesprek ging over de behandeling die zij kregen, of zij gevallen van seksueel misbruik in de instellingen kenden en wat zijzelf zouden doen als ze misbruikt zouden worden. Van dit gesprek zijn uit privacyoverwegingen alleen geanonimiseerde aantekeningen gemaakt.

Van alle gesprekken zijn verslagen gemaakt, die ter goedkeuring aan de deelnemers zijn voorgelegd. De definitieve gespreksverslagen zijn met toestemming van de betrokkenen beschikbaar gesteld aan de onderzoekers voor zover deze voor hun deelonderzoek relevant waren.

Doordat zoveel gesprekken zijn gevoerd en de gesprekspartners veel vertelden, heeft de commissie een goede indruk kunnen krijgen van de betrokkenheid van de professionals en de belemmeringen bij het doen van hun werk. De informatie bood mede input voor de rondetafelgesprekken die later in het onderzoek plaatsvonden. Ook hebben deze gesprekken bijgedragen aan het inzicht van de commissie in de wijze waarop de sector omgaat met het onderwerp seksueel misbruik en in de professionaliteit van de sector. Deze informatie ligt mede ten grondslag aan de conclusies die de commissie in deel 1 van haar rapport trekt. In bijlage 6 is een overzicht opgenomen van de gesprekspartners.

Aan het eind van haar onderzoek heeft de commissie haar aanbevelingen aan drie veranderkundigen voorgelegd die allen op enigerlei wijze betrokken zijn bij de jeugdzorg. Hen is gevraagd of de aanbevelingen begrijpelijk en volledig zijn en op welke manier het veranderingsproces de meeste kans van slagen heeft.

9. Rondetafelgesprekken

Aan het eind van haar onderzoek en in aanvulling op de wetenschappelijke deelonderzoeken heeft de commissie verschillende rondetafelgesprekken georganiseerd. Deels vonden deze in opdracht van de commissie plaats onder leiding van het Verwey-Jonker Instituut dan wel onder leiding van D.S. (Douwe) van den Berg (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO), Amsterdam) en S. (Simen) van der Goot (Parresia Consultants B.V.), deels onder leiding van leden van de commissie-Samson.

Doelen van deze rondetafels waren:

- vraagstukken en resultaten van de wetenschappelijke deelonderzoeken te concretiseren naar het beleid en de praktijk van alledag
- in een interactief proces met het veld tot oplossingen en/of aanbevelingen komen rond het bestrijden van seksueel misbruik in de jeugdzorg
- het spiegelen van de bevindingen van de commissie aan de deelnemers
- het scherper maken van de ontwikkeling van het veiligheidsbeleid in de pleegzorg
- het belichten van het perspectief van professionals, pleegouders, ouders en kinderen.

De rondetafels hadden als deelnemers:

- medewerkers uit de residentiële jeugdzorg
- medewerkers uit de pleegzorg
- pleegouders
- biologische ouders
- bestuurders van jeugdzorgorganisaties
- wetenschappers en (oud-)ambtenaren

- slachtoffers
- kinderen.

In bijlage 7 is vermeld wie aan de rondetafelgesprekken die onder leiding van de leden van de commissie zijn gehouden, hebben deelgenomen.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in samenwerking met de Vrije Universiteit twee rondetafelgesprekken met medewerkers uit de residentiële jeugdzorginstellingen georganiseerd in aanvulling op haar onderzoek naar de wijze waarop de aanpak van seksueel misbruik in de residentiële jeugdzorg en pleegzorg is georganiseerd (governance-vraagstuk). Deze gesprekken hadden tot doel om in samenspraak met het veld tot aanbevelingen of oplossingen te komen voor het bestrijden van seksueel misbruik in de residentiële jeugdzorg.

Het eerste rondetafelgesprek, verspreid over twee bijeenkomsten, was met mensen van het uitvoerende niveau. De eerste bijeenkomst was gericht op het inventariseren van dilemma's, knelpunten, behoeften en wensen aan de hand van een fictieve casus die aansluiten bij de praktijk. Op grond van de discussie in de eerste bijeenkomst van rondetafelgesprek 1 is een notitie met aanbevelingen geformuleerd en deze notitie is besproken op de tweede bijeenkomst van rondetafelgesprek 1. Naar aanleiding van de discussie op de tweede bijeenkomst zijn de aanbevelingen verdiept en aangescherpt. De aanbevelingen uit dit eerste rondetafelgesprek zijn besproken in het tweede rondetafelgesprek met management/bestuur, vanuit de gedachte dat management en bestuur zorg moeten dragen voor de randvoorwaarden waaronder een beleid kan worden uitgevoerd.

Douwe van den Berg en Simen van der Goot hebben met de methodiek 'Vakmanschap aan Zet' aan de hand van dossiers de hulpverleningsgeschiedenis van drie gezinnen gereconstrueerd. Deze geschiedenis is weergegeven op een behangrol, met alle deelnemers doorgelopen en waar nodig aangevuld. Zo werd inzicht verkregen in de ervaringen, de knelpunten en de dilemma's die hulpverleners hebben in hun werk en in het bijzonder

waar het gaat om het herkennen, signaleren en adequaat reageren op signalen van seksueel misbruik. Daarnaast heeft de ‘behangrol’ patronen uit de werkpraktijk zichtbaar gemaakt die het signaleren en adequaat reageren op signalen van seksueel misbruik belemmeren. Aan deze tafel is gesproken over mogelijke aanbevelingen en oplossingen om het beleid en de uitvoeringspraktijk te verbeteren.

In aparte rondetafelgesprekken is aandacht besteed aan het toezicht op de pleegzorg en aan de ontwikkelingen in de zorg voor veiligheid in de pleegzorg.

Naast de gesprekken met professionals zijn er rondetafelgesprekken gehouden met biologische ouders, pleegouders, kinderen en inmiddels volwassen slachtoffers. Deze gesprekken zijn steeds gevoerd met één of meer leden van de commissie.

Het gesprek met pleegouders ging over de voorbereiding op de komst van het kind en informatieverstrekking over de problematiek van het kind, de mogelijkheid om raad te vragen bij problemen, de juridische positie van de pleegouders en de situatie rond en na het vertrek van het kind.

Het rondetafelgesprek met biologische ouders ging over vragen wat er goed en niet goed is gegaan in de contacten met de hulpverlening, welke lessen te trekken zijn en waar veranderingen wenselijk zijn.

In de gesprekken met kinderen en (inmiddels) volwassen slachtoffers is getoetst of de bevindingen en de aanbevelingen van de commissie herkend en gedragen worden door betrokkenen. Een van de onderwerpen in het gesprek met de inmiddels volwassen slachtoffers was de verjaringstermijn. Slachtoffers gaven aan zelf levenslang de gevolgen te ondervinden van het seksueel misbruik en vragen waarom in die gevallen het recht op vervolging zou moeten vervallen. In de reactie is vermeld dat het ontbreken van een verjaringstermijn niet in overeenstemming is met het systeem van rechtsvordering en er ook zeer grote problemen bij de bewijslast opdoemen. Een maatregel tot opheffing van de verjaringstermijn kan verwachtingen wekken die in de praktijk niet

kunnen worden waargemaakt. Daarmee zou het slachtoffer zich wederom in de kou gezet kunnen voelen.

In deel 3 van het rapport zijn de uitkomsten van een aantal rondetafelgesprekken opgenomen. Dat betreft de verslagen van de gesprekken over professionalisering en (toezicht op) de pleegzorg, die onder leiding van een lid van de commissie-Samson zijn gevoerd. De bevindingen van de gesprekken die gevoerd zijn onder leiding van het Verwey-Jonker Instituut zijn verwerkt in het rapport over governance. De bevindingen van de gesprekken georganiseerd door Douwe van den Berg (DMO Amsterdam) en Simen van der Goot (Parresia Consultants B.V.) zijn verwerkt in de notitie 'Soms kun je het alleen maar fout doen'. De verslagen van de overige rondetafelgesprekken zijn vanwege het vertrouwelijke karakter niet in het rapport opgenomen.

10. Communicatie

De communicatie gedurende de periode dat de commissie actief is geweest, balanceerde tussen terughoudendheid en zo veel mogelijk openheid. Het streven is steeds geweest het onderzoek te bevorderen, de slachtoffers te beschermen en zo veel mogelijk publiciteit te genereren voor het einddoel: het produceren van een zo goed mogelijk rapport. Daarnaast zijn alle instrumenten ingezet om informatie over het onderzoek te geven, misverstanden weg te nemen en waar dat noodzakelijk werd gevonden alarm te slaan. Die signalen werden in alle beslotenheid afgegeven aan bestuurders, dan wel via de media. Altijd met als doel dat er zo snel mogelijk nog voor het eindrapport gereed was verbetermaatregelen genomen konden worden.

De media hebben veel belangstelling voor fenomenen als seksueel misbruik, geweld en misbruik, zeker als het om kinderen gaat. De commissie, in het bijzonder voorzitter Rieke Samson en woordvoerder Louis Cornelisse, heeft alle contacten met de pers als professioneel en prettig ervaren. Zonder uitzondering hebben alle journalisten zich aan de gemaakte afspraken gehouden. Media-breed is er veel kennis over het onderwerp dat de commissie in haar rapport behandelt. Dat is de kwaliteit van de berichtgeving over de werkzaamheden van de commissie alleen maar ten goede gekomen.

De buitenwereld is gedurende de werkzaamheden van de commissie op de hoogte gehouden door het verspreiden van het zogenoemde openbaar bericht. Er zijn er zeven naar buiten gebracht. In het openbaar bericht werden in elke editie verschillende onderwerpen belicht. De eerste persconferentie rond een openbaar bericht vond plaats op 23 september 2010. Toen werd de website

gelanceerd en over de eerste 100 meldingen gecommuniceerd. De tweede persconferentie van 26 januari 2011 ging over de inrichting van de wetenschappelijke deelonderzoeken en de omgang met en overdracht van meldingen. Op 22 juni 2011 is een openbaar bericht in een derde persconferentie toegelicht. Daarbij ging het om de indrukken die de onderzoekers en commissie niet tot het eind van het onderzoek voor zich wilden houden. De ruim 500 meldingen die tot dan toe bij de commissie waren binnengekomen, werden na een eerste analyse 'schokkend' genoemd. Rieke Samson sprak van 'zeer ernstige gevallen van seksueel misbruik die vaak jarenlang aanhielden'.

Contact met jongeren

Elke keer dat de commissie in de pers verscheen, groeide het aantal slachtoffers dat contact zocht met het meldpunt. Dat was al meteen na het eerste persbericht van 19 juli 2010, waarin de opening van het meldpunt werd aangekondigd. Gaandeweg werd duidelijk dat vooral volwassenen met een Nederlandse achtergrond zich meldden. Allochtone jongeren deden dat veel minder. Gezien hun grote aandeel in instellingen en pleegzorg is het moeilijk voorstelbaar dat allochtonen niet vaker het slachtoffer zijn geweest van seksueel misbruik.

Om jongeren met een allochtone achtergrond op te roepen zich te melden, zijn er verschillende initiatieven genomen. In overleg met organisaties van minderheden is ervoor gekozen een toegankelijke flyer te maken: een klein boekje met korte teksten, die zijn voorgelegd aan verschillende doelgroepen. Ook het Nederlands Jeugdinstituut heeft hierover advies gegeven. Het boekje is verspreid via verschillende kanalen, waaronder het Landelijk Overleg Minderheden, Defence for Children en bladen voor jongeren in instellingen en pleeggezinnen. De flyer is verspreid onder 3.000 jongeren en geplaatst op de website van de commissie. De stichting STUK heeft voor de commissie twee films gemaakt vóór en dóór (allochtone) jongeren. De films hebben hun weg op internet gevonden.

Voorzitter Rieke Samson heeft daarnaast voor de radiomicrofoon (*Goedemorgen Nederland* en *Premtime*) allochtonen opgeroepen zich te melden. Ook in interviews in landelijke dagbladen en tijdschriften heeft zij aandacht voor het onderwerp gevraagd. De lancering van de flyer, tegelijkertijd met het eerste STUK-filmpje, vond op 6 september 2011 plaats in het Kinderrechtenhuis in Leiden. *Hart van Nederland*, Algemeen Nederlands Persbureau (ANP) en andere media hebben aandacht aan de bijeenkomst besteed. Voortbordurend op de flyer en de oproep verscheen een vraaggesprek met Rieke Samson in de *HOUSEkrant* van Defence for Children, die naar kinderen in instellingen gaat. De flyer werd bijgesloten bij het magazine. Hetzelfde is gedaan met de uitgave *Wat?!*, die pleegkinderen in het pleeggezin ontvangen. Dit alles heeft niet mogen baten voor het aantal meldingen. De respons van kinderen en jongeren zelf bleef zeer laag.

Gedurende het onderzoek van de commissie heeft Rieke Samson periodiek de opdrachtgevers bijgepraat. De bewindslieden van Justitie (later VenJ) en van Jeugd en Gezin (later VWS) werden geïnformeerd over de voortgang. Maar ook was er gelegenheid om nijpende problemen onder de aandacht te brengen. Met ongeveer dezelfde tussenpozen lichtte Rieke Samson de Tweede Kamer in, in het bijzonder de commissies voor VenJ en die voor Jeugdzorg.

Met bestuurders en communicatiemedewerkers van Jeugdzorg Nederland is op verschillende momenten contact geweest. Doel was om de eventuele vrees bij instellingen voor het onderzoek weg te nemen en medewerking te stimuleren. In samenwerking tussen de commissie en Jeugdzorg Nederland is via de website van Jeugdzorg Nederland uitleg gegeven over het onderzoek. Ook in vakbladen konden werkers in de jeugdzorg achtergrondinformatie opdoen. Interviews in *Jeugd & Co* en *Inzicht* dienden ook daartoe. Dit heeft er echter niet toe geleid dat de medewerking aan het onderzoek vlekkeloos is verlopen. In hoofdstuk 5 is ingegaan op belemmeringen bij de uitvoering van de onderzoeken.

Optreden in de media

Op verschillende ogenblikken heeft Rieke Samson interviews gegeven aan dagbladen, magazines en radio- en tv-programma's. Een greep uit die activiteiten: medewerking aan de tv-programma's *Knevel & Van den Brink* en *Rondom 10* om de eerste ervaringen van de commissie te delen. In september 2011 kondigde Rieke Samson voor de camera aan dat ook kinderen met een verstandelijke beperking bij het onderzoek worden betrokken. In november deed zij hetzelfde om een andere uitbreiding van het onderzoek kenbaar te maken naar plegers van seksueel misbruik. Eind januari 2012 pleitte zij in het NOS-journaal voor voortzetting van een breed meldpunt nadat het meldpunt van de commissie zal zijn opgeheven. Ook werkte zij mee aan reportages van *EenVan-daag* en *Zembla*.

Op 29 januari 2012 organiseerde SHN met steun van de commissie een lotgenotenbijeenkomst in Amersfoort. De bijeenkomst was besloten. De media, waaronder het NOS-journaal, hebben aandacht aan de bijeenkomst besteed.

Website en Twitter

Vanaf september 2010 is de website www.onderzoek-seksueel-kindermisbruik.nl, later ook bereikbaar onder www.commissie-samson.nl, in de lucht, waarop alle relevante en actuele informatie te vinden is. In de periode 23 september 2010 tot en met 23 april 2012 is de website van de commissie 15.504 keer bezocht. 12.717 mensen bezochten de website één keer, 1.442 mensen hebben de website van de commissie twee of meer keren bezocht. Gemiddeld duurde een bezoek aan de website 6 minuten.

Tot slot zijn het werk en de ervaringen van de voorzitter en de commissie sinds maart 2012 actief op Twitter via het account van Rieke Samson te volgen. Haar Twitter-account, www.twitter.com/RiekeSamson, blijft tot 1 januari 2013 actief.

11. Archivering

De commissie heeft gedurende haar werk een uitgebreid archief bijgehouden. Dit archief wordt op 1 januari 2016 overgedragen aan het ministerie van VenJ.

De inhoud van het archief draagt in grote mate een vertrouwelijk karakter. Dit heeft vooral te maken met meldingen van seksueel misbruik.

De commissie en het secretariaat hebben stukken betreffende de officiële vergaderingen van de commissie, ontmoetingen met derden, gesprekken met de bewindslieden van VenJ en VWS, voorbereidende memo's van het secretariaat en haar eigen wekelijkse werkoverleggen met Rieke Samson gearchiveerd.

De commissie heeft alle stukken betreffende de onderzoekswerkzaamheden in het archief opgenomen.

Het archief bevat materiaal van de offerteprocedure, van de begeleidingscommissies van de wetenschappelijke onderzoeken, de gesprekken met de voorzitters van de begeleidingscommissies en stukken die de internationale expertmeeting betreffen. Tevens zijn opgenomen verslagen van gesprekken met professionals en rondetafelgesprekken. Het meldpunt heeft een uitgebreid bestand van meldingen en vervolcontacten (telefoon, mail, post) gearchiveerd. Dit betreft in hoofdzaak de ruim 800 meldingen en de gesprekken van slachtoffers. Dit archief is alleen onder strikte voorwaarden toegankelijk. De meldingen mogen niet zonder toestemming van betrokkene aan anderen worden overgedragen. Tegelijkertijd kan de melder er zelf belang bij hebben dat zijn informatie bij andere instanties, zoals het nieuwe meldpunt van SHN, terechtkomt. Voorts is het ruwe materiaal voor later wetenschappelijk onderzoek interessant en dient daarvoor ook zo veel mogelijk beschikbaar te blijven. Alle melders zullen benaderd worden met de vraag of zij willen dat hun melding vernietigd wordt, geanonimiseerd wordt, dan wel met vermelding van de

personalia overgedragen mag worden. Om die reden heeft de commissie besloten tot de instelling van een beheerscommissie, die tot 1 januari 2016 zorg zal dragen voor het archief.

Bijlagen

1. Instellingsbesluit

d.d. 16 augustus 2010

Besluit van de Minister van Justitie en de Minister voor Jeugd en Gezin van 16 augustus 2010, nr. DDS 5663593, houdende instelling van de Commissie onderzoek seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst (Instellingsbesluit Commissie Samson)

229

De Minister van Justitie en de Minister voor Jeugd en Gezin,

Gelet op artikel 2, eerste lid, van de Wet vergoedingen adviescolleges en commissies;

Besluiten:

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. *de Ministers*: de Minister van Justitie en de Minister voor Jeugd en Gezin;
- b. *de Commissie*: de Commissie onderzoek seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst.

Artikel 2. Instelling

Er is een Commissie onderzoek seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst.

Artikel 3. Taak

De Commissie heeft tot taak onderzoek te doen naar:

- a. signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder

verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in (rijks)instellingen en pleeggezinnen;

- b. bekendheid bij de overheid van signalen als bedoeld onder a;
- c. de reactie van de overheid op signalen als bedoeld onder a;
- d. huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van minderjarigen als bedoeld onder a.

Artikel 4. Samenstelling

1. De Commissie bestaat uit een voorzitter en ten hoogste zeven andere leden.
2. De leden van de Commissie worden benoemd op grond van de deskundigheid die nodig is voor een goede vervulling van de in artikel 3 genoemde taken.
3. De leden van de Commissie worden op eigen aanvraag door de Ministers tussentijds ontslagen.
4. De leden kunnen voorts door de Ministers worden ontslagen wegens ongeschiktheid, onbekwaamheid of op andere zwaarwegende gronden.
5. Nieuwe leden van de Commissie worden, op aanbeveling van de voorzitter, door de Ministers benoemd.

Artikel 5. Leden

Als leden van de Commissie worden benoemd:

- a. Mevrouw mr. H.W. Samson-Geerlings, voormalig procureur-generaal, tevens voorzitter;
- b. Mevrouw dr. P.C.M. Bakker, universitair hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- c. Mevrouw prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld, hoogleraar criminologie aan de Vrije Universiteit;
- d. Mevrouw dr. S. Dijkstra, lector hogeschool Avans Breda;
- e. De heer prof. dr. mr. G.D. Minderman, bijzonder hoogleraar public governance en Public Law aan de faculteit der economische wetenschappen en bedrijfskunde aan de Vrije Universiteit.

Artikel 6. Secretariaat

1. De Commissie heeft een secretaris.
2. De secretaris is voor zijn werkzaamheden verantwoording schuldig aan de voorzitter van de Commissie.

3. Aan de secretaris kunnen andere medewerkers worden toegevoegd.
4. De secretaris en andere medewerkers zijn geen lid van de Commissie.
5. De Ministers dragen, na overleg met de Commissie, zorg voor de nodige voorzieningen ten behoeve van de werkzaamheden van de Commissie.

Artikel 7. Inbreng deskundigen

De Commissie kan zich op onderdelen van haar taak laten bijstaan door personen van zowel binnen als buiten de overheid, van wie de deskundige inbreng van belang kan zijn voor het onderzoek.

Artikel 8. Rapport

1. De Commissie brengt binnen twee jaar na haar instelling een rapport uit aan de Ministers.
2. Het rapport wordt algemeen beschikbaar gesteld.
3. Indien de Commissie daartoe aanleiding ziet in de bevindingen van het onderzoek, doet zij tussentijds verslag aan de Ministers.
4. Indien onvoorziene omstandigheden naar het oordeel van de Commissie in de weg staan aan het tijdig uitbrengen van het rapport, dan stelt zij de Ministers daarvan onverwijld op de hoogte.
5. De Ministers beslissen over de eventuele verlenging van de termijn bedoeld in het eerste lid en brengen de Commissie daarvan schriftelijk op de hoogte.

Artikel 9. Vergoeding

De leden van de Commissie, voor zover niet vallend onder de uitzondering van artikel 2, derde lid, van de Wet vergoedingen adviescolleges en commissies, ontvangen een vaste vergoeding per maand, gebaseerd op salarisschaal 18 van bijlage B van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1984 en een arbeidsduurfactor van 8/36.

Artikel 10. Archivering

De archiefbescheiden van de Commissie worden na haar opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven,

zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het ministerie van Justitie.

Artikel 11. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 10 augustus 2010.

Artikel 12. Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: Instellingsbesluit Commissie Samson.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Justitie,
E.M.H. Hirsch Ballin

De Minister voor Jeugd en Gezin,
A. Rouvoet

Toelichting

In de afgelopen maanden zijn internationaal berichten verschenen over seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken van de rooms-katholieke kerk. Dat misbruik speelde zich soms decennia geleden af, terwijl de slachtoffers eerst nu hierover mededeling doen. Deze berichtgeving is aanleiding voor de Ministers om een onderzoek in te stellen naar de vraag of er signalen zijn dat jeugdigen, die onder verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst, seksueel misbruikt zijn (Kamerstukken II 2009-2010, 32 123, nr. 91). Immers, de overheid heeft in situaties waarbij minderjarigen gedwongen uit huis zijn geplaatst een verantwoordelijkheid ten aanzien van de veiligheid en het welzijn van deze minderjarigen. Nagegaan zal worden of de overheid in de bescherming van de minderjarigen is tekortgeschoten en of de huidige mechanismen voldoende toereikend zijn om misbruik tijdig te signaleren en hierop adequaat te reageren.

Een belangrijk aspect van het onderzoek is tevens dat de slachtoffers alsnog erkenning vinden voor het hen aangedane leed. Naar aanleiding van het voorgaande is in de hiervoor aangehaalde brief van 31 maart 2010 aan de Tweede Kamer een onafhankelijk onderzoek aangekondigd. Dit is vervolgens bevestigd tijdens het algemeen overleg met de Tweede Kamer op 1 april 2010.

Het onderzoek zal betrekking hebben op de volgende aandachtsgebieden.

In de eerste plaats worden eventuele signalen van seksueel misbruik van minderjarigen onderzocht die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in instellingen zoals rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen, internaten en kindertehuizen, en in pleeggezinnen. Dit zijn de zogeheten gedwongen plaatsingen. Bekend is echter dat minderjarigen die vrijwillig en minderjarigen die gedwongen geplaatst waren, vaak gezamenlijk in deze instellingen en voorzieningen verbleven. Dit betekent dat tijdens het onderzoek ook signalen ten aanzien van misbruik bij vrijwillig geplaatste minderjarigen naar boven kunnen komen. De Commissie zal lopende het onderzoek bepalen in hoeverre deze mogelijke signalen worden onderzocht.

In de tweede plaats staat de vraag centraal of deze signalen van misbruik bij de overheid bekend waren en zo ja, hoe de overheid hierop gereageerd heeft. De Commissie onderzoekt niet alleen of van overheidswege voldoende toezicht werd uitgeoefend, maar ook of deze bij signalen van misbruik zijn verantwoordelijkheid heeft genomen. Er is de nodige kennis vereist over hoe de betrokken instellingen zelf met dit soort signalen omgingen, hoe de interne cultuur was en hoe de taakin-vulling van de toezichthouders was.

Het jeugdstelsel in Nederland bestaat uit een complex geheel van regels, organisaties en instellingen, die bovendien in de loop van de tijd veranderd zijn. Het onderzoek richt zich op seksueel misbruik van minderjarigen in de context van jeugdbescherming en jeugdstrafrecht. De Commissie beseft echter dat de raakvlakken met de jeugdzorg en jeugd-ggz groot zijn. Mogelijk brengt dit met zich mee dat de Commissie zich niet uitsluitend kan of zal beperken tot jeugdbescherming en jeugdstrafrecht. De Commissie

zal in het belang van het onderzoek oud-medewerkers horen en kan hen hiertoe uitnodigen of oproepen. De betreffende instellingen wordt gevraagd om terzake medewerking te verlenen. Vooraf worden de desbetreffende personen of instituties hierover in kennis gesteld en geïnformeerd over de procedure.

In de derde plaats richt het onderzoek zich op de huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van minderjarigen.

In de brief aan de Tweede Kamer van 16 juli 2010 (Kamerstukken II 2009-2010, 32 123, nr. 119) is de taakafbakening, de tijdsperiode van het onderzoek en de werkwijze van de Commissie toegelicht. Het onderzoek bestrijkt de periode 1945 tot heden. Zoals in die brief reeds aan de Tweede Kamer is bericht, wordt de Commissie in beginsel ingesteld voor de duur van twee jaar.

De Commissie is onafhankelijk. Bij de samenstelling van de Commissie is erop toegezien dat de relevante deskundigheid is vertegenwoordigd. Indien de Commissie naar aanleiding van haar bevindingen van oordeel is dat aanpassing van beleid noodzakelijk is, zal zij daarover in haar eindrapport aanbevelingen doen.

De Minister van Justitie,
E.M.H. Hirsch Ballin

De Minister voor Jeugd en Gezin,
A. Rouvoet

2. Wijzigingsbesluit d.d. 13 oktober 2011

Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 13 oktober 2011, nr. DDS 5710350, houdende wijziging van het Instellingsbesluit Commissie Samson in verband met een wijziging van de samenstelling van de Commissie

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Besluit:

Artikel I

Het Instellingsbesluit Commissie Samson wordt als volgt gewijzigd:

A.

In artikel 1, onder a, wordt de 'de Minister van Justitie en de Minister voor Jeugd en Gezin' vervangen door: de Minister van Veiligheid en Justitie en de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

B.

Aan artikel 5 wordt een onderdeel toegevoegd luidende:

f. De heer prof. dr. J. Hendriks, hoofd van de jeugdafdeling van het poliklinisch forensisch psychiatrische centrum De Waag te Den Haag en tevens bijzonder hoogleraar Forensische Psychiatrie en Psychologie aan de Vrije Universiteit en Bijzonder Hoogleraar Forensische Orthopedagogische Diagnostiek en Behandeling aan de Universiteit van Amsterdam.

C.

In artikel 10 wordt 'ministerie van Justitie' vervangen door: ministerie van Veiligheid en Justitie.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na dagtekening van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Staatssecretaris van Veiligheid Justitie,
F. Teeven

Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

Toelichting

Bij Besluit van 16 augustus 2010 is de Commissie Samson ingesteld (verder: Instellingsbesluit Commissie Samson). Het Instellingsbesluit Commissie Samson is gepubliceerd in de Staatscourant 2010, nr. 13487.

Gebleken is dat de commissie-Samson dringend behoefte heeft aan meer deskundigheid in haar geledingen over daderprofielen. Deze wijziging dient om in die behoefte te voorzien.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
F. Teeven

Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

3. Wijzigingsbesluit d.d. 9 februari 2012

Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 9 februari 2012, nr. 226165 houdende wijziging van het Instellingsbesluit Commissie-Samson in verband met een wijziging van de samenstelling van de Commissie en verlenging van de termijn voor het uitbrengen van het rapport.

237

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Besluiten:

Artikel I

Het Instellingsbesluit Commissie-Samson wordt als volgt gewijzigd:

A.

Artikel 5 wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel b vervalt.
2. Onderdelen c tot en met f worden verletterd tot b tot en met e.
3. Na onderdeel e wordt een nieuw onderdeel ingevoegd, luidende:
- f. De heer prof. dr. H.E.M. Baartman, emeritus hoogleraar Preventie en Hulpverlening inzake Kindermishandeling aan de Vrije Universiteit.

B.

In artikel 8, eerste lid wordt 'binnen twee jaar na haar instelling' vervangen door: 'uiterlijk 31 december 2012'.

Artikel II

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na dat de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst.
2. Artikel I, onderdeel A, onder 1 en 2, werkt terug tot en met 1 januari 2012.
3. Artikel I, onderdeel A, onder 3, werkt terug tot en met 30 januari 2012.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
F. Teeven

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

Toelichting

Bij Besluit van 16 augustus 2010 is de Commissie-Samson ingesteld (verder: Instellingsbesluit Commissie-Samson). Het Instellingsbesluit Commissie-Samson is gepubliceerd in de Staatscourant 2010, nr. 13487.

Een van de leden van de commissie is per 1 januari 2012 teruggetreden en wordt met ingang van deze datum eervol ontslag verleend. Dit lid is per 30 januari 2012 vervangen. Daartoe behoeft artikel 5 te worden gewijzigd. Voorts is gebleken dat de commissie-Samson meer tijd nodig heeft alvorens zij rapport kan uitbrengen. De Tweede kamer is hierover geïnformeerd. In het Vijfde openbaar bericht van de commissie-Samson, van 23 november 2011, wordt vermeld dat er vertraging is ontstaan in de onderzoeken onder kinderen in jeugdzorginstellingen. Dit leidt ertoe dat de Commissie niet vóór, maar pas na de zomer van 2012 zal rapporteren. De wijziging van artikel 8, eerste lid dient om in die behoefte te voorzien.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
F. Teeven

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner

4. Samenstelling begeleidingscommissies

Leden begeleidingscommissie 1

- prof. dr. P. (Piet) de Rooy (voorzitter)
Emeritus hoogleraar geschiedenis, Universiteit van Amsterdam
- prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman
Vanaf januari 2012; lid commissie-Samson
Emeritus hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling aan de vrije Universiteit te Amsterdam
- dr. P.C.M. (Nelleke) Bakker
Tot en met 31 december 2011; lid commissie-Samson
Universitair hoofddocent historische pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen
- dr. B. (Bruno) Vanobbergen
Vlaams kinderrechtencommissaris en verbonden aan de vakgroep pedagogiek, Universiteit van Gent
- dr. I. (Ismee) Tames
Historicus en politicoloog, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)
- drs. T.R.M. (Thom) Willemse
Deskundige op het gebied van de geschiedenis van wees- en kinderhuizen

Leden begeleidingscommissie 2a

- mr. H.W. (Rieke) Samson-Geerlings (voorzitter)
Voorzitter commissie-Samson
- prof. mr. J.E. (Jaap) Doek
Raadsheer-plaatsvervanger, Gerechtshof Amsterdam
Emeritus hoogleraar jeugd- en familierecht, Vrije Universiteit te Amsterdam
Emeritus hoogleraar jeugdrecht, Universiteit Leiden

- prof. mr. J. (Jaap) de Hullu
Raadsheer, Hoge Raad der Nederlanden
- prof. dr. mr. G.D. (Goos) Minderman
Lid commissie-Samson
Hoogleraar public governance, Vrije Universiteit te Amsterdam
en voorzitter van het Zijlstra Center
- prof. mr. S.F.M. (Sylvia) Wortmann
Lid Raad van State

Leden begeleidingscommissie 2b

- drs. H.H. (Herman) Sietsma (voorzitter)
Zelfstandig adviseur, voormalig provinciesecretaris Utrecht
- drs. G.H.M. (Frida) van Ammers
Voormalig algemeen directeur, De Lindenhorst
- dr. B. (Bart) Groeneweg
Interim-manager en adviseur, Groeneweg-advies beheer
- prof. dr. mr. G.D. (Goos) Minderman
Lid commissie-Samson
Hoogleraar public governance, Vrije Universiteit te Amsterdam
- prof. dr. S. (Sietske) Waslander
Hoogleraar sociologie, Rijksuniversiteit Groningen
Academic director, TiasNimbas Business School
- mr. J.J. (Just) Wiarda
Raadsheer-plaatsvervanger, Gerechtshof Amsterdam
Voormalig raadsadviseur, ministerie van Justitie

Leden begeleidingscommissie 3

- prof. dr. P.G.M. (Peter) van der Heijden (voorzitter)
Hoogleraar statistiek, Universiteit Utrecht
- prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld
Lid commissie-Samson
Hoogleraar methoden en technieken van criminologisch
onderzoek, Vrije Universiteit te Amsterdam; senior onderzoeker,
Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
(NSCR)
- dr. S. (Sietske) Dijkstra
Lid commissie-Samson
Lector huiselijk geweld en hulpverlening in de keten,
Hogeschool Avans

- drs. H.H. (Harriet) Hofstede
Orthopedagoog/GZ-psycholoog, De Bascule (Amsterdam)
- ir. H.W.J.M. (Harry) Huys
Statistisch onderzoeker veiligheid, Centraal Bureau voor de Statistiek (Heerlen)
- prof. dr. K. (Karin) Wittebrood
Bijzonder hoogleraar sociale veiligheid in de stedelijke publieke ruimte, Universiteit van Amsterdam
Onderzoeker, Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)

Leden begeleidingscommissie 4

- prof. dr. N.W. (Wim) Slot (voorzitter)
Bijzonder hoogleraar pedagogische en ontwikkelingspsychologische aspecten van kinderbeschermingsmaatregelen, Vrije Universiteit te Amsterdam
- prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman
Emeritus hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling, Vrije Universiteit Amsterdam; sinds januari 2012 lid commissie-Samson
- dr. P.C.M. (Nelleke) Bakker
Tot en met 31 december 2011; lid commissie-Samson
Universitair hoofddocent historische pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen
- prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld
Lid commissie-Samson
Hoogleraar methoden en technieken van criminologisch onderzoek, Vrije Universiteit Amsterdam; senior onderzoeker, Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)
- prof. mr. J.E. (Jaap) Doek
Raadsheer-plaatsvervanger, Gerechtshof Amsterdam
Emeritus hoogleraar jeugd- en familierecht, Vrije Universiteit te Amsterdam; emeritus hoogleraar jeugdrecht, Universiteit Leiden
- mr. J.B.E.M. (Bruno) van Gent
Voormalig directeur, Raad voor de Kinderbescherming
prof. dr. C.H.C.J. (Carol) van Nijnatten

Bijzonder hoogleraar maatschappelijk werk, Radboud
Universiteit Nijmegen
Universitair hoofddocent sociale studies van het recht,
Universiteit Utrecht
prof. dr. P. (Piet) de Rooy (vanaf 22 september 2011)
Emeritus hoogleraar geschiedenis, Universiteit van Amsterdam

- dr. I. (Ismee) Tames (vanaf 22 september 2011)
Historicus en politicoloog, Nederlands Instituut voor
Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Leden begeleidingscommissie 5

- prof. dr. A.J.A. (Bert) Felling (voorzitter)
Hoogleraar methodenleer, Radboud Universiteit Nijmegen
- drs. W. (Willy) van Berlo
Programmacoördinator seksueel geweld en
programmacoördinator seksueel functioneren & ziekte of
beperking, Rutgers WPF
- prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld
Lid commissie-Samson
Hoogleraar methoden en technieken van criminologisch
onderzoek, Vrije Universiteit te Amsterdam; senior onderzoeker,
Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving
(NSCR)
- dr. A.M.L. (Annematt) Collot d'Escury
Universitair docent ontwikkelingspsychologie, Universiteit van
Amsterdam
- dr. S. (Sietske) Dijkstra
Lid commissie-Samson
Lector huiselijk geweld en hulpverlening in de keten,
Hogeschool Avans
- prof. dr. J. (Jan) Hendriks
Lid commissie-Samson
Bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie en psychologie,
Vrije Universiteit te Amsterdam; bijzonder hoogleraar
forensische orthopedagogische diagnostiek en behandeling,
Universiteit van Amsterdam; klinisch psycholoog De Waag
- drs. H.H. (Harriet) Hofstede
Orthopedagoog/GZ-psycholoog, De Bascule (Amsterdam)

Leden begeleidingscommissie Daderonderzoek

- dr. H.P.B. (Henny) Lodewijks (voorzitter)
Zelfstandig adviseur, voormalig lid raad van bestuur Rentray
- prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld
Lid commissie-Samson
Hoogleraar methoden en technieken van criminologisch onderzoek, Vrije Universiteit te Amsterdam; senior onderzoeker, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)
- prof. dr. J. (Jan) Hendriks
Lid commissie-Samson
Bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie en psychologie, Vrije Universiteit Amsterdam; bijzonder hoogleraar forensische orthopedagogische diagnostiek en behandeling, Universiteit van Amsterdam; klinisch psycholoog De Waag

Leden begeleidingscommissie onderzoek Harreveld en Toezicht

- prof. dr. P. (Piet) de Rooy (voorzitter)
Emeritus hoogleraar geschiedenis, Universiteit van Amsterdam
- prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman
Emeritus hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling, Vrije Universiteit te Amsterdam; vanaf januari 2012 lid commissie-Samson

5. Deelnemers internationale expertmeeting

- Prof. dr. N.W. (Wim) Slot (dagvoorzitter)
Bijzonder hoogleraar pedagogische en ontwikkelingspsychologische aspecten van kindbescheringsmaatregelen, Vrije Universiteit Amsterdam
- Prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman, lid commissie-Samson
- Prof. A.R. (Anthony) Beech
Professor in Criminological Psychology en plaatsvervangend hoofd van de vakgroep psychology, University of Birmingham, Engeland
Onderzoeksterrein: effectiviteit van de behandeling van zedendelinquenten
- Prof. dr. mr. C.C.J.H. (Catrien) Bijleveld, lid commissie-Samson
- Prof. K. (Kevin) Browne
Voorzitter van Forensic Psychology & Child Health en hoofd van het Institute of Work, Health and Organisations, University of Nottingham, Engeland
Onderzoeksterrein: huiselijk geweld, kindermishandeling en zedendelinquenten
- M. (Marion) Davis CBE
Voormalig voorzitter van de Association of Directors of Children's Services in Engeland
Betrokken geweest bij de Munro Review of Child Protection
- Dr. S. (Sietske) Dijkstra, lid commissie-Samson
- Dr. P.J. (Nel) Draijer
Klinisch psycholoog/psychoanalyticus, werkzaam als universitair hoofddocent bij de vakgroep psychiatrie van het Medisch Centrum van de Vrije Universiteit Amsterdam en als behandelaar bij het Nederlands Psychoanalytisch Instituut
- Dr. L. (Lorraine) Green
Lector en onderzoeker bij de vakgroep nursing, midwifery and social work, University of Manchester, Engeland

Onderzoeksterrein: seksualiteit, seksueel misbruik en uitbuiting in residentiële jeugdinstellingen

- Prof. dr. J. (Jan) Hendriks, lid commissie-Samson
- Prof. dr. F. (Francien) Lamers-Winkelman
Bijzonder hoogleeraar preventie- en hulpverlening inzake kindermishandeling aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en voormalig coördinator van het Kinder- en Jeugdtraumacentrum in Haarlem
- Prof. dr. R. (Rudi) Roose
Assistent-doctor bij de vakgroep sociale agogiek, waar hij o.a. 'Jeugdcriminologie en jeugdrecht' en 'Agogische theorieën' doceert. Tevens verbonden aan de vakgroep criminologie, waar hij het vak 'Forensisch welzijnswerk' doceert. Universiteit van Gent, België
Onderzoek naar de bijzondere jeugdzorg in Vlaanderen
- Mr. H.W. (Rieke) Samson-Geerlings, voorzitter commissie-Samson
- Drs. H.H. (Herman) Sietsma, voorzitter begeleidingscommissie Governanceonderzoek
Zelfstandig adviseur, voormalig provinciesecretaris Utrecht
- Prof. dr. J. (June) Thoburn CBE
Emeritus professor of Social Work, School of Social Work & Psychosocial Sciences, University of East Anglia, Engeland
- Prof. dr. M. (Mechthild) Wolff
Professor for education in social work, Hochschule Landshut, Duitsland
Lid van de adviesraad van de Duitse onderzoekscommissie naar seksueel misbruik en lid van de rondetafel seksueel misbruik van de Duitse overheid

6. Overzicht gesprekken met professionals en autoriteiten

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

4 oktober 2010	dhr. drs. P. Baeten, regiomanager AMK Haag-landen dhr. E. van Beers, onderzoeker AMK Haag-landen
11 november 2010	dhr. drs. P. Baeten, regiomanager AMK Haag-landen mw. S. Balkaran, maatschappelijk werker mw. drs. J. Meulmeester, vertrouwensarts
8 juni 2011	mw. K. Reijman, teamleider AMK Zeeland

Avenier, locatie Het Anker

30 mei 2011	dhr. drs. J.W. Bedeaux, voorzitter raad van bestuur dhr. drs. C.J.G. van Dam, hoofd behandelingslocatie Het Anker mw. J. Arends, afdelingshoofd twee pupillen
-------------	---

Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam

4 maart 2011	mw. drs. C. Vlug MBA, directeur
--------------	---------------------------------

Bureau Jeugdzorg Friesland

4 april 2011	mw. R. Tolsma, teammanager jeugdbescherming en projectleider multidisciplinair centrum kindermishandeling Friesland dhr. H. Riezebos, teammanager jeugdbescherming
--------------	---

Bureau Jeugdzorg Zeeland

8 juni 2011	dhr. M. Bugajski, teamleider
-------------	------------------------------

College Bescherming Persoonsgegevens

9 mei 2012 dhr. mr. U.H. Oelen
dhr. mr. R.J.L. Smeeing

Commissie-Deetman

9 augustus 2010 drs. W.J. Deetman
dr. H.P.M. Kreemers, secretaris commissie-
Deetman

15 december 2010 drs. W.J. Deetman
dr. H.P.M. Kreemers, secretaris commissie-
Deetman

19 april 2011 drs. W.J. Deetman
dr. H.P.M. Kreemers, secretaris commissie-
Deetman

Commissie-Gunning

4 februari 2011 mw. prof.dr. L. Gunning-Schepers (telefonisch)

4 maart 2011 dhr. P. van Driel RA, secretaris commissie-
Gunning en partner publieke sector PWC
mw. K.M. Tan MsPA, secretariaat commissie-
Gunning en senior adviseur publieke sector
PWC
dhr. J. Nieuwenhuizen, woordvoerder com-
missie-Gunning

Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)

29 september 2010 dhr. mr. J.J.H. Butselaar, sectordirecteur Jus-
titiële Jeugdinstellingen

Emma Kinderziekenhuis AMC, team Kindermishandeling

29 april 2011 mw. drs. A.H. Teeuw, kinderarts en voorzitter
team Kindermishandeling
mw. drs. T. Sieswerda, coördinator team Kin-
dermishandeling

Fier Fryslân

4 april 2011 mw. drs. A. van Dijke, raad van bestuur
mw. drs. L. Terpstra, raad van bestuur

Gezinsvoogd

anoniem

Inspectie Jeugdzorg (IJZ)

- 20 september 2010 mw. mr. I. Albers, plaatsvervangend hoofd-
inspecteur
mw. dr. C. Görts, coördinerend inspecteur
dhr. mr. I. Levie, stafjurist
- 19 oktober 2010 mw. dr. C. Görts, coördinerend inspecteur
dhr. mr. I. Levie, stafjurist
mw. drs. H. Heskes, senior inspecteur
- 12 mei 2011 mw. dr. C. Görts, coördinerend inspecteur
dhr. A. Keers, senior inspecteur
- 11 oktober 2011 mw. drs. G.E.M. Tielen, hoofdinspecteur (tele-
fonisch)
dhr. mr. I. Levie, stafjurist

Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV), thans Inspectie VenJ

- 15 februari 2010 dhr. mr. J.G. Bos, hoofdinspecteur
mw. J. Koonings, senior inspecteur

Interprovinciaal Overleg (IPO)

- 12 januari 2011 dhr. dr. P. Bonke, programmaleider jeugdzorg
mw. drs. I.J.M. Keuzenkamp, senior adviseur
jeugdzorg

Jeugdzorg Nederland (voorheen MO-groep)

- 19 oktober 2010 dhr. T. Klijn, branchedirecteur MO-groep
Jeugdzorg
mw. mr. N.J. Epker-Laverman, hoofd Projecten
Bureaus Jeugdzorg
mw. drs. C. Verkerk, senior beleidsmedewer-
ker
- 19 januari 2011 mw. mr. N.J. Epker-Laverman, hoofd Projecten
Bureaus Jeugdzorg
- 16 februari 2011 mw. mr. N.J. Epker-Laverman, hoofd Projecten
Bureaus Jeugdzorg
- 15 maart 2011 mw. mr. N.J. Epker-Laverman, hoofd Projecten
Bureaus Jeugdzorg

6 april 2011	dhr. T. Klijn, branchedirecteur MO-groep Jeugdzorg mw. mr. N.J. Epker-Laverman, hoofd projecten bureaus jeugdzorg mw. drs. C. Verkerk, senior beleidsmedewerker
28 september 2011	mw. J. Pawlikowski, directeur a.i.
12 oktober 2011	ledenvergadering
9 november 2011	bestuurders
13 december 2011	congres aandachtsfunctionarissen
20 februari 2012	dhr. drs. W.A. Roobol, directeur a.i. Jeugdzorg Nederland dhr. drs. A. Schellekens, bestuurssecretaris
28 maart 2012	dhr. drs. W.A. Roobol, directeur a.i. Jeugdzorg Nederland dhr. B. van Bruxvoort dhr. R. Meuwissen mw. drs. A. van de Maat
26 juni 2012	bestuurders
31 juli 2012	mw. drs. A. van de Maat dhr. B. van Bruxvoort dhr. C. Wierda

Kinderombudsman

7 september 2011	dhr. M.L.M. Dullaert
8 november 2011	dhr. M.L.M. Dullaert
27 juni 2012	dhr. M.L.M. Dullaert

Kinderrechters

25 oktober 2010	mr. H. Bartels, raadsheer Hof Den Haag en voormalig kinderrechter Amsterdam mr. J. Olthof, kinderrechter Almelo mr. N. Quik-Schuijt, lid Eerste Kamer en voormalig kinderrechter Utrecht
26 januari 2011	mw. mr. D.A. Fintelman, kinderrechter Groningen mw. mr. S.B. de Pauw Gerlings-Döhrn, kinderrechter Rotterdam dhr. mr. F.A. van der Reijt, voormalig kinderrechter 's-Hertogenbosch
3 februari 2011	mw. mr. J. Calkoen-Nauta, kinderrechter

Breda, voorzitter Expertgroep Jeugdrechters
dhr. mr. P.C.G. Brants, raadsheer Gerechtshof
Den Bosch
dhr. mr. W. Bröcker, voormalig kinderrechter
Maastricht
14 april 2011 mw. mr. W. Oosterbroek, kinderrechter
Alkmaar, lid Expertgroep Jeugdrechters
mw. mr. I. Weijers, kinderrechter Zutphen, lid
Expertgroep Jeugdrechters
mw. mr. A. Ayal, kinderrechter Haarlem, lid
Expertgroep Jeugdrechters

Kindertelefoon

8 april 2011 dhr. E. Ott, teammanager kindertelefoon
Amsterdam & Flevoland
mw. A. Joostens, trainer en coördinator kin-
dertelefoon Amsterdam

Kinder- en Jeugdtraumacentrum (KJTC)

7 juni 2012 mw. drs. M.M. Visser, klinisch psycholoog en
coördinator

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ) van het KLPD

14 september 2010 dhr. mr. drs. P. van den Eshof, senior adviseur
gedragskundige expertise en coördinator
mw. mr. drs. N. Nierop, gedragskundige en
coördinator

Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ)

22 september 2010 dhr. dr. E.M.H. Hirsch Ballin, minister van
Justitie
14 december 2010 dhr. mr. F. Teeven, staatssecretaris van VenJ
22 juni 2011 dhr. mr. F. Teeven, staatssecretaris van VenJ
12 oktober 2011 dhr. mr. F. Teeven, staatssecretaris van VenJ
27 maart 2012 dhr. mr. I.W. Opstelten, minister van VenJ
dhr. mr. F. Teeven, staatssecretaris van VenJ
28 juni 2012 dhr. mr. I.W. Opstelten, minister van VenJ
dhr. mr. F. Teeven, staatssecretaris van VenJ
31 augustus 2012 dhr. mr. I.W. Opstelten, minister van VenJ

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (voorheen Jeugd en Gezin)

22 september 2010	dhr. mr. A. Rouvoet, minister voor Jeugd en Gezin
14 december 2010	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
26 januari 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
30 mei 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner (telefonisch), staatssecretaris VWS
22 juni 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
25 augustus 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner (telefonisch), staatssecretaris VWS
12 oktober 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
13 december 2011	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
28 maart 2012	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
25 juni 2012	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS
30 augustus 2012	mw. drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, staatssecretaris VWS

Nationaal Rapporteur Mensenhandel

5 september 2011	mw. mr. C.E. Dettmeijer-Vermeulen
30 augustus 2012	mw. mr. C.E. Dettmeijer-Vermeulen

Nationale Ombudsman

22 oktober 2010	mw. mr. A. Stehouwer, substituut-Ombudsman mw. L. Krul, hoofd Frontoffice mw. drs. M.M. à Campo, teamleider
9 november 2010	mw. L. Krul, hoofd Frontoffice mw. C. van Marion, medewerker Frontoffice
26 januari 2011	dhr. prof. dr. A.F.M. Brenninkmeijer, Nationale Ombudsman

mw. mr. A. Stehouwer, substituut-Ombudsman

Nederlands Jeugdinstuut (NJI)

24 mei 2011 mw. drs. C. Vink, senior medewerker Internationaal
mw. drs. T. Berg-le Clercq, senior medewerker Internationaal

Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP)

10 januari 2011 mw. T. van Vliet, bestuurslid
dhr. drs. P. Douma, bestuurslid
7 maart 2012 mw. M. Schmitz, coördinator redactie verenigingsblad *Pleegcontact* en beleidsmedewerker
dhr. drs. P. Douma, bestuurslid

Officieren van Justitie (OvJ)

15 april 2011 mw. mr. A. Kramer, OvJ Amsterdam, lid commissie Zedenofficieren
mw. mr. T. Pastoor, OvJ Utrecht, lid commissie Zedenofficieren
2 augustus 2011 mw. mr. J.M.G. Brughuis, AG 's-Hertogenbosch
mw. mr. I.J.E.H.C. Degeling, OvJ 's-Gravenhage
mw. mr. C.A. Nooy; fungerend HOvJ 's-Gravenhage

Orthopedagoog

25 augustus 2011 mw. drs. A. van Duin, orthopedagoge met pensioen en initiator Diagnostisch Centrum Groningen

Parket-Generaal (OM)

10 augustus 2010 dhr. mr. H.J. Moraal, procureur-generaal
7 september 2010 dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
5 oktober 2010 dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
9 november 2010 dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
mw. T. de Tourton Bruyns, medewerker

14 december 2010	dhr. mr. H.J. Moraal, procureur-generaal dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
14 maart 2011	dhr. mr. H.J. Moraal, procureur-generaal dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
27 oktober 2011	dhr. drs. E. Lanting, beleidsadviseur
5 januari 2012	mw. mr. M. van der Vegt, medewerker

Politie

15 april 2011	dhr. H. van Horssen, zedenpolitie Utrecht
8 juni 2011	mw. A.M. Demmers-van der Geest, korpschef Middelburg dhr. B. van Moolenbroek, teamchef jeugd- politie Zeeland

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

23 september 2010	mw. drs. M.L. van Kleef, algemeen directeur mr. dr. G. Cardol, juridisch adviseur
25 mei 2011	dhr. W. Burnet, voormalig medewerker dhr. mr. E.J. Mondria, voormalig medewerker dhr. mr. E. Haffmans, voormalig medewerker

Schadefonds Geweldsmisdrijven

3 oktober 2011	mw. drs. N.D. Huygen MPA, directeur
----------------	-------------------------------------

Slachtofferhulp Nederland (SHN)

7 september 2010	dhr. drs. V. Jammers, directeur Beleid mw. dr. S.B.L. Leferink, senior beleidsmede- werker
19 september 2011	dhr. A. Crielaars, algemeen directeur Slacht- offerhulp Nederland dhr. drs. V. Jammers, directeur Beleid mw. dr. S.B.L. Leferink, senior beleidsmede- werker
28 september 2011	mw. dr. S.B.L. Leferink, senior beleidsmede- werker
8 maart 2012	mw. dr. S.B.L. Leferink, senior beleidsmede- werker
16 maart 2012	dhr. drs. V. Jammers, directeur Beleid
28 maart 2012	dhr. A. Crielaars, algemeen directeur Slacht- offerhulp Nederland

Sophia Kinderziekenhuis Erasmus MC, team Kindermishandeling

24 februari 2011 mw. A. Kempe, coördinator en maatschappelijk werker
mw. drs. E. van der Most, kinder- en jeugdpsycholoog en traumatherapeut

Spirit Amsterdam

4 maart 2011 mw. drs. M. Beumer, directeur Jeugdmaatschappelijk Werk
mw. R. Schipper, manager meisjeshulpverlening
mw. drs. K. Stammes, gedragswetenschapper pleegzorg, aandachtsfunctionaris kindermishandeling
dhr. drs. D.P. Mellema, gedragswetenschapper, aandachtsfunctionaris kindermishandeling

Steunpunt Seksueel Geweld Amsterdam, GGD

24 mei 2011 dhr. dr. H. Fennema, directeur GGD Amsterdam
mw. M. van Staa, hoofd Steunpunt Seksueel Geweld Amsterdam

Veranderkundigen

25 juli 2012 mw. drs. J. Pawlikowski
2 augustus 2012 dhr. dr. E. Gerritsen
dhr. prof. dr. J.J. Boonstra

Vereniging Orthopedagogische Behandel Centra (VOBC) / Landelijk Kenniscentrum LVG

16 maart 2011 dhr. drs. H.A.P. Verstegen, directeur VOBC en Landelijk Kenniscentrum LVG
17 mei 2011 dhr. H.J. Prins, voormalig voorzitter bestuur VOBC
dhr. J. Schirmbeck, directeur VGN
dhr. drs. H.A.P. Verstegen, directeur VOBC en Landelijk Kenniscentrum LVG
dhr. drs. J. Visscher, senior beleidsmedewerker VGN

Wetenschap

1 oktober 2010	dhr. drs. T.R.M. Willemse
8 november 2010	dhr. prof. dr. C.H.C.J. van Nijnatten
18 november 2010	dhr. prof. dr. T. Zandberg
30 november 2010	dhr. prof. mr. J.E. Doek
22 februari 2011	dhr. dr. F. Öry, kinderarts, senior wetenschappelijk onderzoeker TNO

William Schrikker Groep (WSG)

10 februari 2011	mw. M.A. van Korlaar, directeur Pleegzorg WSG
	mw. drs. M.J. Broertjes MSM, directeur Expertisecentrum WSG

7. Deelnemers rondetafelgesprekken

Pleegouders

26 april 2012

Om privacyredenen zijn de namen van de deelnemers niet vermeld.

Ouders

5 juni 2012

Om privacyredenen zijn de namen van de deelnemers niet vermeld.

Keten

19 juni 2012

dhr. prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman, lid commissie-Samson

mw. drs. A. (Ans) van de Maat (LSG Rentray, Zonnehuizen)

dhr. F.P. (Peter) Kouwenberg (WSG)

mw. drs. K. (Krijnie) Schotel-van der Veer (Avenier)

dhr. drs. P. (Peter) Stam (Yorneo)

mw. drs. M. (Martien) Kuitenbrouwer MSc (gemeente Amsterdam)

dhr. R.E.J.M. (René) Meuwissen (Bureau Jeugdzorg Rotterdam)

dhr. mr. drs. R.R. (Reinier) ter Kuile (ministerie van VenJ)

mw. M.A. (Mariënne) Verhoef (Spirit)

dhr. G. (Bert) Sprokkereef (Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering)

dhr. drs. J.R.C. (Jaap) Janse (ministerie van VWS).

mw. K.J.A. (Kim) Brouwers MSc MA (Kinderombudsman)

dhr. drs. S. (Steven) Tjalsma LLM (Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel)

Professionalisering

26 juni 2012

dhr. mr. dr. G. (Goos) Cardol (Raad voor de Kinderbescherming)

mw. E.M. (Lisette) Kerssemakers (GGZ Oost-Brabant)

mw. J. (Jacqueline) Kleijer (De Rading/Pretty Woman)

mw. M.A.C. (Marijke) Lammers (Advies en Training Bejegeningsvraagstukken)

mw. dr. mr. K.D. (Katinka) Lünemann (Verwey-Jonker Instituut)

dhr. prof. dr. mr. G.D. (Goos) Minderman (lid commissie-Samson)

dhr. E.H.A.(Erik) van de Sandt (Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel)

dhr. drs. A.J.A. (Ton) Theunisse (De Hunnerberg)

mw. drs. I. (Irene) Vissers (Avans)

mw. drs. C. (Claire) Vlug MBA (Bureau Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam)

Toezicht pleegzorg

28 juni 2012

mw. drs. A. (Anke) van Dijke (Fier Fryslân)

mw. L. (Lienja) van Eijkern (voormalig gezinsvoogd)

dhr. J.J.K. (Jacques) Gerards (Bureau Bestuurlijk Advies)

mw. dr. C.A. (Carien) Görts (Inspectie Jeugdzorg)

dhr. drs. J.W (Jan Willem) Holtslag (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid)

dhr. G. (Geth) Kuin (Elker)

mw. dr. mr. K.D. (Katinka) Lünemann (Verwey-Jonker Instituut)

dhr. prof. dr. mr. G.D. (Goos) Minderman (lid commissie-Samson)

Pleegzorg

5 juli 2012

dhr. prof. dr. H.E.M. (Herman) Baartman (lid commissie-Samson)
dhr. dr. P.M. (Peter) van den Bergh
mw. drs. P.H.M. (Els) Deijkers-van Riel
dhr. J.J.A. (Hans) van der Donk (Raad voor de Kinderbescherming)
dhr. prof. dr. H.W.E. (Hans) Grietens (Rijksuniversiteit Groningen)
mw. S. (Sonja) Holtrop (Rading)
dhr. J. (Jan) van Lieshout
mw. N. (Repel) Burgersdijk (De Bascule)
dhr. R. (Rob) van Pagée (Eigen Kracht)
mw. C. (Coos) Thomas (Rading)
mw. dr. A.M. (Tonny) Weterings
dhr. prof. dr. T. (Tjalling) Zandberg (Rijksuniversiteit Groningen)

Slachtoffers

9 juli 2012

Om privacyredenen zijn de namen van de deelnemers niet vermeld.

Kinderen

9 augustus 2012

Om privacyredenen zijn de namen van de deelnemers niet vermeld.

15 augustus 2012

Om privacyredenen zijn de namen van de deelnemers niet vermeld.

8. Formulier voor het meldpunt van de commissie-Samson

Het onderzoek van de commissie-Samson gaat over signalen van seksueel misbruik van kinderen die op gezag van de overheid vanaf 1945 in instellingen (rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen en internaten, kindertehuizen) of pleeggezinnen zijn geplaatst en de reactie van leidinggevenden en toezichthouders. Het misbruik kan zowel gepleegd zijn door personeelsleden als door groepsgenoten.

In dit formulier worden vragen gesteld die tot doel hebben inzicht te krijgen in de aard en omvang van seksueel misbruik, de omstandigheden waaronder het plaatsvond, en eigenschappen en relaties van de betrokkenen. Naarmate meer bekend wordt, kan de commissie beter aanbevelingen doen, zodat in de toekomst seksueel misbruik van uit huis geplaatste kinderen zoveel mogelijk wordt voorkomen, dan wel tijdiger kan worden gesignaleerd en goed kan worden aangepakt.

Gebruik van de informatie

Uiteraard wordt uw melding vertrouwelijk behandeld. De informatie wordt samen met andere meldingen bewerkt en in een database opgeslagen die eigendom is van de commissie. De informatie wordt voor aanbevelingen in het eindrapport geanalyseerd op mogelijke patronen in seksueel misbruik. Informatie aan derden wordt alleen met toestemming van de melder of op geanonimiseerde wijze verstrekt. Slechts wanneer sprake is van een acuut dreigende en schrijnende situatie voor het slachtoffer kan informatie aan het OM en/of de Inspectie Jeugdzorg worden doorgeleid zonder toestemming van betrokkene.

Algemeen

Datum van de melding?

Uw naam?

Uw telefoonnummer?

U bent... zelf slachtoffer/ouder/familie/kennis/professional/
overig, namelijk?

Wat is uw leeftijd op dit moment?

Indien een ander meldt: wat is de naam van het slachtoffer?

Is het slachtoffer een man of een vrouw, een jongen of een meisje?

De instelling/het pleeggezin

Met de vragen over de instelling en het pleeggezin wil de commissie nagaan of seksueel misbruik in bepaalde instellingen en pleeggezinnen vaker voorkomt. Het kan ertoe leiden dat de overheid hier nadrukkelijker moet ingrijpen.

Het onderzoek van de commissie gaat alleen over kinderen die op last van de overheid in instellingen en/of pleeggezinnen zijn geplaatst. Dat betekent dat een kinderrechter in een kinderbeschermingszaak of een jeugdstrafzaak de beslissing tot uithuisplaatsing moet hebben genomen.

Soms vonden ouders zelf het beter voor de ontwikkeling van hun kind dat het op een andere plek dan thuis opgroeide. Ook in die gevallen kan het kind in een instelling of pleeggezin seksueel misbruikt zijn. De commissie onderzoekt deze gevallen echter niet.

In welke instelling(en)/pleeggezin(nen) is het misbruik gepleegd?

Weet u of de kinderrechter heeft beslist over de uithuisplaatsing? Zo ja, weet u wat de reden van uithuisplaatsing van het slachtoffer was?

Waren er bijzondere problemen (bijvoorbeeld: een lichamelijke of verstandelijke beperking; seksueel misbruik thuis; psychiatrische problemen; ouders overleden)? Zo ja, welke problemen?

In welke periode verbleef het slachtoffer in de instelling(en)/het pleeggezin/de pleeggezinnen?

Het seksueel misbruik

De volgende vragen over het seksueel misbruik kunnen als indringend en pijnlijk worden ervaren. Seksueel misbruik kent vele vormen. Om gedragingen op juiste waarde te kunnen schatten, moet er zo veel mogelijk zicht komen op de feitelijke handelingen en omstandigheden. Wij vragen daarvoor uw begrip. Als u bepaalde vragen niet wilt of kunt beantwoorden, dan kunt u dit ook aangeven.

Hoe oud was het slachtoffer toen het seksueel misbruik begon?

In welk jaar/jaren vond het misbruik plaats?

Hoe lang ging het misbruik door?

Hoe vaak vond het misbruik plaats?

Kunt u de situatie beschrijven waardoor volgens u het seksueel misbruik kon plaatsvinden?

Welke seksuele handelingen vonden er bij u/het slachtoffer plaats (betasten boven/onder de kleding, betasten borsten, betasten geslachtsorganen, aftrekken, geslachtsgemeenschap anaal, vaginaal, oraal)?

Welke seksuele handelingen moest u/het slachtoffer verrichten bij de pleger (betasten boven/onder de kleding, betasten borsten, betasten geslachtsorganen, aftrekken, geslachtsgemeenschap anaal, vaginaal, oraal)?

Werd bij het seksueel misbruik geweld gebruikt of werd ermee gedreigd? Werd er tijdens het verblijf op andere momenten geweld gebruikt. Zo ja, waar bestond dat uit?

Waar en bij welke gelegenheid vond het seksueel misbruik plaats (bijvoorbeeld op de eigen kamer, in de douche, bij de groepsleider thuis, 's nachts, bij groepsactiviteiten)?

Waren daar ook anderen bij aanwezig?

Hoe hebt u/heeft het slachtoffer zich in die situatie staande kunnen houden?

Welke gevolgen hebt u/heeft het slachtoffer door het misbruik in zijn/haar latere leven ondervonden?

De pleger

Informatie over de pleger heeft twee doelen. In de eerste plaats zoekt de commissie naar situaties/omstandigheden die een verhoogd risico op seksueel misbruik inhouden. Wanneer deze risicofactoren bekend zijn, kan in de toekomst seksueel misbruik vaker worden voorkomen. Een deel van de risicofactoren kan worden verklaard door de persoonlijke omstandigheden van de pleger. In de tweede plaats kunnen zaken geschikt zijn om strafrechtelijk te vervolgen. In die gevallen wordt de informatie met toestemming van betrokkene aan het OM overgedragen.

Met informatie over de pleger, het slachtoffer en de gedragingen bij het seksueel misbruik heeft het OM een aanknopingspunt om tot vervolging over te gaan.

Wie was/waren de pleger(s) van het misbruik (namen)?

Wat was de leeftijd van de pleger(s) van het misbruik tijdens het misbruik?

Wat was de relatie van de pleger tot het slachtoffer (groepsleider, (pleeg)ouder, groepsgenoot, anders: namelijk)?

Wat weet u verder nog over de pleger?

De leiding

De commissie-Samson heeft als opdracht na te gaan of leidinggevend en/of toezichthouders op de hoogte waren van het seksueel misbruik en zo ja, hoe ze daar vervolgens mee om zijn gegaan. Met de beantwoording van onderstaande vragen wordt duidelijk in hoeverre leidinggevend alert waren en ingrepen bij seksueel misbruik.

Is het misbruik aan de leiding/directie van de instelling(en) of bij bijvoorbeeld de (gezins)voogd of een andere vertrouwenspersoon gemeld/verteld?

Door wie is dit gemeld/verteld?

Zo ja, hoe werd er op dit signaal gereageerd?

Weet u wat er concreet met het signaal is gedaan?
(Bijvoorbeeld maatregelen om herhaling te voorkomen, aangifte, straf, overplaatsing)

Is er een klacht ingediend, en bij wie?
(U kunt bijvoorbeeld denken aan klachtenprocedures in de instellingen, klachten bij het AMK of de Inspectie)

Indien nee, waarom hebt u / heeft het slachtoffer er nooit met anderen over gesproken?

De politie

Strafrechtelijke vervolging begint met een aangifte bij de politie. Niet elk contact met de politie is echter een aangifte. Omdat een strafrechtelijke procedure bijzonder ingrijpend is voor alle betrokkenen is er een richtlijn van het OM dat de politie met de melder eerst een informatief gesprek voert, waarbij betrokkene geïnformeerd wordt over de consequenties van een aangifte en de politie een eerste inschatting maakt van een succesvolle opsporing (bijvoorbeeld: kan het misbruik bewezen worden?). Om de voortgang van een zaak waarin aangifte is gedaan te kunnen volgen en te kunnen beoordelen of de politie terecht zaken (niet verder) heeft opgepakt, worden onderstaande vragen gesteld. Naarmate u meer antwoorden kunt geven, kan het OM uw aangifte gemakkelijker vinden. Beantwoording is niet verplicht.

Indien u alsnog aangifte wilt doen, kunt u daarvoor naar de politie in uw woonplaats gaan. Een aangifte betekent overigens niet automatisch dat er ook een strafproces gaat komen. Zowel de politie als de officier van justitie zal eerst kijken of de zaak strafrechtelijk verjaard is. De verjaringstermijn verschilt per delict.

Wanneer u de eerste vraag met ‘nee’ of ‘informatief gesprek’ beantwoordt, kunt u de volgende vragen overslaan en verdergaan met de laatste vraag in dit blok.

Is er aangifte bij de politie gedaan, of hebt u alleen een informatief gesprek gehad?

Wanneer is de aangifte gedaan?

Indien u de aangifte niet zelf hebt gedaan, wie heeft dan de aangifte gedaan?

Is er voor de aangifte getekend?

Wat is het nummer van de aangifte?

Weet u bij welk politiekorps en waar aangifte is gedaan?

Weet u wat de politie met de aangifte heeft gedaan? Zo ja, wat?

Mogen uw gegevens doorgegeven worden aan het Openbaar Ministerie?

Hulpverlening

Het is mogelijk dat herinneringen aan seksueel misbruik en de omstandigheden waaronder dat plaatsvond tot gevoelens van verwarring of verdriet hebben geleid.

Hebt u behoefte aan hulp?

De commissie-Samson heeft met SHN afspraken gemaakt voor begeleiding. Het telefoonnummer is 0900-9999001. Wanneer u hulp wilt krijgen bij onderzoek naar actuele zaken van seksueel misbruik van minderjarigen, kunt u het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling benaderen. Telefoon 0900-1231230.

Afsluitende vragen/opmerkingen

Mag de commissie (telefonisch) contact met u opnemen voor nadere informatie?

Bent u bereid om gehoord te worden door de (onderzoekers) van de commissie?

Wilt u verder op dit moment nog iets melden?

De commissie dankt u hartelijk voor uw tijd. Uw informatie wordt toegevoegd aan andere meldingen. De commissie-Samson zal in het najaar van 2012 een rapport uitbrengen over haar bevindingen.

In de tussentijd zullen op de website van de commissie berichten over de voortgang van het onderzoek worden geplaatst.

9. Onderzoeksplan

Onderzoeksplan commissie-Samson

Datum: 9 november 2011

Inhoud

Inleiding	271
1. De context van de jeugdzorg: historische ontwikkelingen	274
1.1 Ontwikkeling van de context van de jeugdzorg	274
1.2 Doel van het onderzoek naar de ontwikkeling van de context van de jeugdzorg en relevante onderzoeksvragen	278
1.3 Methodiek voor het onderzoek naar de ontwikkeling van de context van de jeugdzorg	280
2. Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	281
2.1 Ontwikkeling van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector	281
2.2 Doel van het onderzoek naar bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector en relevante onderzoeksvragen	285
2.3 Methodiek voor het onderzoek naar bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector	287
3. Feitelijke beschrijving van de omvang en de aard van het seksueel misbruik	289
3.1 Achtergrond van de beschrijving van de omvang en de aard van het seksueel misbruik	289

3.2. Doel van het onderzoek naar de omvang en de aard van het seksueel misbruik en relevante onderzoeksvragen	291
3.3. Methodiek voor het onderzoek naar de omvang en de aard van het seksueel misbruik en relevante onderzoeksvragen	295
3.4. Achtergronden van daders	297
4. De strafrechtelijke reactie	298
Onderzoeksproces en -resultaten	300

Inleiding

De commissie-Samson is door de minister van Justitie en de minister voor Jeugd en Gezin ingesteld om onderzoek te doen naar seksueel misbruik van kinderen die onder verantwoordelijkheid van de overheid vanaf 1945 in rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen en internaten, kindertehuizen en pleeggezinnen (hier: jeugdzorg) zijn geplaatst (civiel- of strafrechtelijk). Hierbij gaat het om een onderzoeks- en adviesopdracht. Het toekennen van schadeclaims behoort niet tot de taakopdracht. In de brief die de ministers op 16 juli jongstleden aan de Tweede Kamer hebben gestuurd¹⁹ omschrijven zij de opdracht op de volgende manier:

Het onderzoek heeft in de eerste plaats betrekking op signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen en internaten, kindertehuizen en pleeggezinnen. Dit zijn de zogeheten gedwongen plaatsingen. Bekend is dat in deze instellingen en voorzieningen kinderen die vrijwillig en kinderen die gedwongen geplaatst waren, vaak samen verbleven. Het onderzoek zal moeten uitwijzen of in de praktijk dit onderscheid volledig gehanteerd kan worden.

In het onderzoek gaat het in de tweede plaats om de vraag of deze signalen van misbruik bij de overheid bekend waren en zo ja, hoe de overheid hierop gereageerd heeft. De verantwoordelijkheid van de overheid is meer dan de vraag of er wel toezicht uitgeoefend werd op de kinderen en of er ingegrepen werd bij signalen van misbruik. Er is de nodige kennis vereist hoe de betrokken instellingen zelf met dit soort signalen omgingen, hoe de interne cultuur was, besloten of niet, hoe de taakinvulling van de toezichthouders was.

¹⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 123 VI, nr. 119.

In de derde plaats richt het onderzoek zich op de huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van kinderen.

In september 2010 heeft de commissie haar eerste bericht met daarin de onderzoeksaanpak gepresenteerd. Deze onderzoeksaanpak is verder uitgewerkt en in een conceptonderzoeksplan geconcretiseerd. Dit conceptonderzoeksplan biedt een samenvatting van het voorgenomen onderzoek en dient als basis voor de eerste bijeenkomst van het onderzoeksconsortium, waar de deelonderzoeken integraal worden besproken. Het conceptonderzoeksplan dient als leidraad voor het onderzoeksconsortium en de begeleidingscommissies. Op het moment dat ook het laatste deelonderzoek is gestart, zal het definitieve onderzoeksplan worden vastgesteld.

Het conceptonderzoeksplan bestaat uit volgende onderdelen:

- In het **eerste hoofdstuk** wordt beoogd een historische schets te geven van de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector vanuit het perspectief van het kind en de aan hem/haar verleende zorg. Het gaat hier nadrukkelijk niet alleen maar om de discussie hoe de instituties gefunctioneerd hebben, maar ook om de vraag hoe dat handelen door het kind zelf is ervaren (en de verschuivingen daarin door de tijd). Hierop doelt de commissie-Samson met de term ‘vanuit kindperspectief’. Het gaat erom te reconstrueren hoe de hulpverlening aan kinderen uit diverse achtergronden binnen een veranderende context vorm heeft gekregen.
- Het **tweede hoofdstuk** geeft een overzicht van de ontwikkeling van de bevoegdheden in de jeugdzorg en kan worden onderverdeeld in enerzijds het juridisch kader waarbinnen de huidige jeugdzorg opereert en de voormalige jeugdzorg heeft gehandeld (juridisch onderzoek) en anderzijds hoe de verantwoordelijkheden in beleid, protocollen etc. verder zijn geformeerd (governance onderzoek). Er zal worden omschreven hoe de wetten in praktische verantwoordelijkheden zijn vertaald. Hierbij gaat het om de directe uitwerking van de wetsteksten in de zin van:

- de verdeling van verantwoordelijkheden
- de aanwezigheid van gestandaardiseerde werkinstructies
- het toezicht op de werkwijze.
- Daarna volgt in het **derde hoofdstuk** de feitelijke beschrijving van het seksueel misbruik van kinderen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg zijn geplaatst. Methodologisch moet een onderscheid worden gemaakt tussen recente en oudere gevallen van misbruik. Dit heeft te maken met de werking van het autobiografisch geheugen van mensen, de beschikbaarheid van betrouwbare bronnen en de relevantie voor de huidige praktijk. Ook zullen mensen met beperkingen met een aparte methodologische aanpak worden benaderd. Op basis van deze drie onderzoeksdelen zal gepoogd worden een aantal profielen te schetsen dat een beeld kan geven over:
 - dader
 - slachtoffer
 - situatie van het misbruik.
- De planning van het hele onderzoek en de aanpak voor de analyse van de onderzoeksresultaten is onderdeel van het **vierde hoofdstuk**.

De eerste drie hoofdstukken beginnen met een korte algemene inleiding. Deze schetsen dienen als onderzoeksachtergronden. Centraal staan in elk van de drie hoofdstukken het daarna volgende onderzoeksdoel en de bijbehorende vraagstellingen. Elk hoofdstuk eindigt met een toelichting op de mogelijk te gebruiken methoden. Afhankelijk van het onderwerp verschilt echter de omvang van de verschillende onderdelen.

1. De context van de jeugdzorg: historische ontwikkelingen

1.1. Ontwikkeling van de context van de jeugdzorg

Al geruime tijd voor het ontstaan van de welvaartsstaat en de invoering van de kindwetten in het begin van de twintigste eeuw werden hulpbehoevende kinderen in verschillende soorten tehuizen en inrichtingen geplaatst. In eerste instantie waren deze instellingen particuliere organisaties. In het begin beperkte de verantwoordelijkheid van de overheid zich tot de zorg voor criminele jongeren. Met de invoering van de kindwetten groeiden echter de verantwoordelijkheden van de overheid ten opzichte van de hulpverlening aan en voor kinderen. De Voogdijraad was een van de weinige instituties in Nederland die voor de Tweede Wereldoorlog een belangrijke rol ten aanzien van de kindbescherming hebben gespeeld. Ook in de eerste jaren na de oorlog was de jeugdzorg een sterk particuliere (en verzuilde) sector. Sindsdien is de rol van de overheid in deze sector geleidelijk gegroeid.

De onderzoeksopdracht voor de commissie-Samson beperkt zich tot seksueel misbruik van kinderen (in instellingen en pleeggezinnen) dat zich na 1945 heeft voorgedaan.

De geschiedenis van de jeugdzorg is eerder beschreven. Het zijn beschrijvingen waarin de instituties vooropstaan, zoals in het jubileumboek *Honderd jaar Kinderbescherming* ter gelegenheid van 100 jaar Raad voor de kindbescherming en de kindwetten. Het zijn boeken waar iets doorheen schemert van de belevingswereld van het kind. Kinderen voor wie doorgaans gedacht en besloten werd. Pas in de loop der tijd lijkt er meer aandacht te komen voor wat kinderen zelf willen. In het gedenkboek staat dat de belangen van het kind centraal stonden in de werkwijze van de Raad. Maar dacht het kind er ook zo over? Dat is te onderzoeken.

Het is lastig, maar niet onmogelijk om de jeugdzorg te beschrijven vanuit het perspectief van het kind. Hoe opereerden in dat licht vanaf 1945 de Kinderbescherming en andere actoren zoals de

voogdijinstellingen en de kinderrechter? Een verhaal dat in de jaren negentig verdergaat met nieuwe actoren als de Bureaus Jeugdzorg en de toezichthoudende Inspectie Jeugdzorg. Hoe valt hun zorg, die een uiting was van de overheidsrol, te beoordelen? Hoe zijn de cultuur, de behandeling en professionele attitude binnen die instellingen mede vanuit het gezichtspunt van het kind te beoordelen?

In deze beoordeling is het belangrijk om stil te staan bij belangrijke veranderingen in de maatschappelijke en culturele context van de jeugdzorg. Algemene maatschappelijke trends zijn bijvoorbeeld die geweest rondom ontzuiling, seksuele revolutie, welvaartsgroei of bezuinigingen, het maakbaarheidsdenken en de daarmee samengaande rolopvatting van de overheid, democratisering, veranderingen in maatschappelijke normen en waarden (waaronder seksualiteit) en een groeiende professionalisering van de publieke sector, emancipatie van vrouwen en kinderen etc.

Deze trends kunnen een verklaring bieden voor veranderingen in de jeugdsector, maar het hoeft niet. Dat verdient juist studie. En de ontwikkelingen in de samenleving hoeven niet synchroon te lopen met ontwikkelingen in de jeugdzorg. Ook kan het zijn dat de opvoedingsdoelen juist niet eenduidig waren in de jeugdzorg. En veranderingen in de wetgeving hoeven op hun beurt ook niet een-twee-drie het gevolg te zijn geweest van maatschappelijke trends, noch wijzigingen in de praktijk tot gevolg te hebben gehad. De sector kan wellicht qua ontwikkeling en cultuur een afwijkende ontwikkeling doorgemaakt hebben.

Bestudering verdient zeker de vraag of en zo ja, waarom de jeugdzorg met een zekere achterstand ten opzichte van andere publieke sectoren de algemene maatschappelijke trends volgde. Als voorbeeld: de jeugdzorg kent een inspectie vanaf 1988, terwijl het onderwijs er een kent vanaf 1801. Ook lijkt bijvoorbeeld de relatief late aandacht in de jeugdzorg voor werkwijzen en protocollering in relatie tot het thema seksueel misbruik een verklaring te vergen.

Het is mogelijk om enkele perioden te onderscheiden die gehanteerd kunnen worden voor een beschrijving van de jeugdzorg.

Deze kunnen met erkenning van wat hierboven opgemerkt is met een zekere voorzichtigheid ook gehanteerd worden voor de beschrijving van het formele kader en voor de schets van de veranderende maatschappelijke en culturele context. Op basis van de huidige literatuur hanteert de commissie de volgende typering, die vanzelfsprekend de komende tijd in de onderzoeken verfijnd moeten worden:

1945 tot en met 1964

Herstel, opbouw en uitbouw van de jeugdzorg

- In algemene zin gaat het in Nederland om de wederopbouw en het vestigen van een nieuwe democratische orde
- Herstel en groei van de kindbescherming (rijksinstellingen, particuliere tehuizen en pleeggezinnen)
- Probleemgezinnen en de cultuur van armoede en sociale achterstand
- Redenen van plaatsing (verwaarlozing, criminaliteit)
- Cultuur van heropvoeding in de instellingen
- Professionalisering van groepsleiding (diploma)
- Behandeling van pupillen (psychiaters).

1965 tot en met 1979

Jeugdzorg onder vuur

- In algemene zin is er in Nederland sprake van het idee van de maakbare samenleving. Het geloof in wetenschap en techniek is groot, en de bevoegdheden van de overheid groeien in deze fase uitermate sterk. Professionalisering van de publieke sector. De kindbescherming volgt deze ontwikkelingen slechts gedeeltelijk
- Kritiek op het stelsel van de kindbescherming (bevoogding)
- Aanpassing van het stelsel (bij dalend aantal plaatsingen)
- Ontstaan alternatieve hulpverlening/drempelverlaging
- Jongerenemancipatie (o.a. Belangenvereniging Minderjarigen)
- Nieuwe gezinnen en nieuwe problemen
- Seksuele revolutie (ontstaan alternatieve samenlevingsvormen, o.a. stiefouders)
- Andere redenen van plaatsing (mishandeling, conflicten, vechtscheidingen)

- Cultuur van hulpverlening
- Oprichting eerste Bureaus Vertrouwensartsen
- Cultuurverandering in instellingen (groepsleider als coach)
- Nieuwe behandelvormen van pupillen.

1980 tot en met 1995

Consolidatie van de jeugdzorg

- In algemene zin wordt het ideaal van de maakbare samenleving afgelost door het streven naar een slanke overheid waarin publieke taken zoveel mogelijk worden geprivatiseerd en managementinstrumenten uit de marktsector hun intrede in de publieke sector doen.
- Bezuinigingen (bij een groeiend aantal plaatsingen)
- Groei Bureaus Vertrouwensartsen
- Ontdekking seksuele kindermishandeling door affaires
- Aanpassing beleid en behandeling in instellingen
- Verzakelijking in de behandelcultuur
- Inpassing jeugdzorg in stelsel van nieuwe vormen van hulpverlening
- Nieuwe maatschappelijke problemen (o.a. groei jeugdcriminaliteit)
- Instelling Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming
- Ontstaan AMK's.

1996 tot en met 2007

Heroriëntatie van de jeugdzorg

- Na 1996 is er steeds meer sprake van een activerende overheid. Publieke verantwoordelijkheden worden sindsdien op een zo laag mogelijk niveau toegekend opdat alle potentiële krachten, zoals de markt, het maatschappelijke middenveld, de gemeenten en de burgers, zelf optimaal benut kunnen worden
- Herstructurering (specialisatie van instellingen en samenwerking met o.a. Riaggs, Bureaus Jeugdzorg; Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming wordt Inspectie Jeugdzorg)
- Jongerenemancipatie in juridische zin
- Reorganisatie en integratie AMK's in Bureaus Jeugdzorg
- Voortgaande groei van de sector en verzwarende van de problemen van geplaatste jongeren.

2008 tot en met 2010

Terwijl de sociaal-culturele positie van de gezinnen de afgelopen jaren niet gewijzigd is, wordt deze periode apart onderscheiden. De commissie is immers expliciet gevraagd om het huidige functioneren van de jeugdzorg apart te beoordelen en verwacht aanbevelingen van de commissie over de huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik.

De commissie betreft in dit oordeel wat er de afgelopen drie jaar is gebeurd in de jeugdzorg. Institutioneel is er juist de afgelopen drie jaar veel veranderd. Naast Bureau Jeugdzorg is er met de invoering van het Centrum voor Jeugd en Gezin een duidelijk gemeentelijk aanspreekpunt gekomen voor ouders met lichte opvoedvraagstukken. Preventie is een steeds belangrijker onderwerp geworden. De verdeling van verantwoordelijkheden tussen de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdzorg is wettelijk duidelijk afgebakend. Er wordt geïnvesteerd in professionalisering van de jeugdzorg en in nieuwe behandelmethodes. De hulpverleners kregen in de afgelopen jaren duidelijke kaders mee in de vorm van kwaliteitsprotocollen en kwaliteitscriteria. Het belang van het onderwerp seksualiteit en het risico van seksueel misbruik binnen de jeugdzorg begon steeds meer door te dringen. De Inspectie Jeugdzorg controleert (anders dan tevoren) tegenwoordig op instellingsniveau.

1.2. Doel van het onderzoek naar de ontwikkeling van de context van de jeugdzorg en relevante onderzoeksvragen

In dit deelonderzoek zal de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector vanuit het perspectief van het kind aan de orde komen. Hierbij spelen bijvoorbeeld algemene maatschappelijke en culturele ontwikkelingen een belangrijke rol. Ook dient in dit deelonderzoek de omgang in de jeugdsector met het onderwerp seksualiteit aan de orde te komen.

Hierbij kan een indeling in periodes worden gehanteerd die globaal gemarkeerd kunnen worden als 1945-1965-1980-1995-2007-2010. Hoewel ook andere indelingen logisch zouden kunnen zijn, geeft de commissie er de voorkeur aan om deze indeling te

hanteren in verband met de vergelijkbaarheid van de verschillende deelonderzoeken.

Omdat het onderzoek betrekking heeft op een lange periode, biedt het historische gedeelte van het onderzoek niet alleen een interessant overzicht over de ontwikkeling van de sector maar kan het van betekenis zijn bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten uit de overige deelonderzoeken.

Hoofdvraag

- Hoe heeft de Nederlandse jeugdzorg zich tussen 1945 en 2010 ontwikkeld binnen de context van een veranderende Nederlandse cultuur en samenleving? En wat betekende dit in het licht van seksueel misbruik?

Deelvragen (in logische volgorde)

- Welke kinderen kwamen terecht in de jeugdzorg (c.q. werden gedwongen geplaatst in instellingen en pleeggezinnen (inclusief aantallen en aard van de opgelegde maatregelen?)) Uit wat voor gezinnen kwamen zij?
- Welke waren de redenen van plaatsing?
- Hoe hebben de instituties zich ontwikkeld? Welke instituties en actoren hebben deel uitgemaakt van het systeem van de jeugdzorg?
- Hoe was de toerusting van professionals en op welke manier heeft de professionalisering van de jeugdzorg plaatsgevonden?
- Hoe werden de kinderen behandeld door de instellingen, pleeggezinnen en de verenigingen die uit naam van de overheid voor hen moesten zorgen?
- Hoe hebben de veranderende normen en waarden (onder meer op het vlak van de seksualiteit) zich in de onderscheiden perioden vertaald in de praktijk van de jeugdzorg?
- Hoe zag de cultuur van de hulpverlening er in de onderscheiden perioden uit in de jeugdzorg?
- Hoe is gereageerd op signalen van ontevredenheid van kinderen, en bij wie konden zij met hun zorgen terecht?
- Hoe zag het toezicht op de zorg eruit? Wat was de rol van de kinderrechtster en de gezinsvoogd, en hoe vulden zij hun taak in de loop van de tijd in? Wat werd binnen de instelling of vereni-

ging zelf afgehandeld en wat werd doorgespeeld aan een externe toezichthouder?

- Wat hebben voorgaande vragen voor individuele kinderen betekend?

1.3. Methodiek voor het onderzoek naar de ontwikkeling van de context van de jeugdzorg

Als methoden van onderzoek worden gehanteerd: de historische survey, literatuurreview, documentatieanalyse, mediaonderzoek, lifestory, oral history, en casestudyonderzoek (waarbinnen archiefonderzoek en interviewonderzoek). De onderzoekers maken hierbij gebruik van een zogenoemd trechtermodel: gestart wordt met een surveyonderzoek over de gehele breedte van de jeugdzorg in de periode 1945-2010, waarna vervolgonderzoek wordt uitgevoerd in een aantal instellingen, wat uitmondt in een diepteonderzoek naar een beperkt aantal casestudy's.

2. Bevoegdheden en verantwoordelijkheden

2.1. Ontwikkeling van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector

Het tweede deel van het onderzoek bestaat uit de beschrijving van het juridisch kader en de besturingsmethoden (governance). In dit hoofdstuk zal worden verduidelijkt hoe de vastgestelde bevoegdheden er concreet uitzien, wie de verantwoordelijkheden voor de verschillende onderdelen van de jeugdketen draagt en op welke manier deze verantwoordelijkheden in operationele handelingen zijn vertaald en gestandaardiseerd.

Om het officiële handelingskader van de jeugdzorg te kunnen omschrijven zal onderscheid worden gemaakt tussen:

- de voor het onderzoek relevante wet- en regelgeving (hier: juridisch kader)
- de verdere invulling van deze regelgeving met het oog op verantwoordelijkheden en het specifieke toezicht (hier: governance).

De twee onderdelen zullen verschillend worden benaderd, maar kennen een duidelijke samenhang. Het wettelijk kader is immers de fundering voor het bestuurlijke huis dat verantwoordelijkheden tot op het operationele gedeelte regelt.

Ad juridisch kader

De eerste kinderbeschermingswetten zijn in het begin van de twintigste eeuw ingevoerd. Zij vormen het vertrekpunt voor de ontwikkeling van het kinderrecht, dat niet alleen in Nederland geldt, maar ook op internationaal niveau tot stand is gekomen. En het internationale recht is wederom bepalend voor de situatie in Nederland. Het kinderbeschermingsrecht is voor het onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg zijn geplaatst echter niet de enige relevante wetgeving.

Voor het handelen in de te onderzoeken jeugdzorg zijn naast de wetten die direct betrekking hebben op minderjarigen andere

rechtsdomeinen zoals de zedelijkheidswetgeving, de penitentiaire wetgeving bij jeugdigen en het Burgerlijk Wetboek van belang. Bovendien is er de interactie tussen rijk en particulier initiatief. Immers, overheidstaken worden ook door particuliere organisaties en (voorheen verzuilde) instellingen uitgevoerd. Daarmee komen meer partners in beeld aan wie in de dagelijkse praktijk verantwoording wordt afgelegd dan wel die verantwoordelijkheid dienen te nemen om misstanden aan te pakken. Deze context maakt dat de beschrijving van het juridisch kader niet eenvoudig is. Het is daarom nodig om de afgelopen 65 jaar in relevante tijdperken te onderscheiden.

Per tijdperk is nodig om de inhoud van de verschillende wettelijke regelingen nauwkeurig te omschrijven. Door dit raster, met op de ene as het tijdsperspectief en op de andere as de inhoudelijke regelingen uit de wetsteksten, kan in de analyse van het onderzoek worden getoetst in hoeverre de handelingspatronen in de jeugdzorg met het officiële wettelijke kader overeenkwamen en -komen. Om voor de jeugdketen relevante beleidsmatige conclusies te kunnen trekken, zal bij deze analyse vooral vanuit het kind worden gekeken. Bedoeld is hiermee niet alleen de veiligheid voor het kind te waarborgen, maar voor de toekomst kinderen gelegenheid te bieden om misstanden aan te kaarten en/of hulpverlening te geven die kinderen op de terreinen van seksualiteit en bestrijding van seksueel misbruik ondersteunt.

Bij de beschrijving van het wettelijk kader zijn de kernvragen wat waarom in wetgeving is neergelegd en welke consequenties de wetgeving had. Bij wetgeving kan het zowel gaan om het bieden van een eerste wettelijke grondslag voor regulering als om aanpassing van bestaande wetgeving. In het laatste geval moeten de wijzigingsmomenten helder gemarkeerd zijn. Beschreven moeten worden:

- Titel XIV van het Wetboek van Strafrecht: misdrijven tegen de zeden. Bij dit onderwerp spelen onderwerpen als wijziging van de strafbaarstelling van gedragingen, verandering van verjaringstermijnen, en verandering in strafdreiging een rol.
- De ontwikkeling van penitentiaire wetgeving voor jeugdigen, zoals de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen en daaraan

voorafgaande wetgeving en de Wet op de (gesloten) jeugdzorg.

Hier dient beschreven te worden:

- hoe de verantwoordelijkheden in de inrichting/instelling belegd zijn
- of er verplichtingen tot melding/aangifte zijn bij seksueel misbruik
- of en zo ja, hoe visitatiemogelijkheden geregeld zijn
- of een pupil recht heeft op een eigen kamer.
- Welke wettelijke maatregelen getroffen zijn om seksueel misbruik door personeelsleden/pleegouders te voorkomen (te denken valt aan de wettelijke grondslag van de Verklaring Omtrent Gedrag etc.).
- De ontwikkeling van de kindbescherming volgens het BW. Daarbij wordt ingegaan op de verlaging van de meerderjarigheidsgrens en op wetgeving over pleeggezinnen.
- De Wet op de rechterlijke organisatie in verband met de ontwikkelingen van de rol van de kinderrechter en van de officier van justitie.
- De bevoegdheden van de overheid om voorwaarden te stellen aan stichtingen en verenigingen en relevante bepalingen voor verantwoordelijkheden binnen die organisatievormen.
- Wetgeving inzake bevoegdheden en verantwoordelijkheden van toezichthoudende instanties, zoals Inspecties Jeugdhulpverlening en Jeugdzorg, de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming; voorts welke sancties er bestonden als verantwoordelijkheden niet goed werden ingevuld.
- De relevante bepalingen van internationale verdragen.
- De wettelijke lacunes die bestonden en bestaan.

Indien van wezenlijk belang voor het inzicht hoe met seksueel misbruik wordt omgegaan, komt tevens een beschrijving van lagere regelgeving aan bod.

Ad governance

Afhankelijk van het betreffende domein kan wet- en regelgeving soms gedetailleerd en soms heel globaal zijn. Additionele vertaalslagen zijn in veel gevallen nodig om de wetsteksten in een uitvoeringskader te concretiseren. Dit kan bijvoorbeeld via beleid, protocollen etc. Op deze manier kunnen verantwoordelijkheden

ten aanzien van de hulpverlening nader worden ingevuld. In het governancevraagstuk gaat het om het geven en nemen van verantwoordelijkheden en het toezicht hierop.

Uit het historische gedeelte van dit onderzoeksplan blijkt dat er al heel lang overheidsbeleid voor de te onderzoeken instellingen bestaat. Naast de officiële beleidsstukken die vanuit de overheid (rijk, provincies en gemeenten) zijn ontwikkeld, worden er door de verantwoordelijken binnen de jeugdsector afspraken gemaakt over concrete bevoegdheden met betrekking tot de hulp aan kinderen. Deze afspraken worden meestal in officiële stukken (protocollen, handvesten etc.) vastgelegd.

Vanuit huidige perspectief regelt het verband tussen wetten, beleid en afspraken de organisatie van de jeugdzorg. Om deze zo goed mogelijk te laten functioneren, moet vanuit het (ontvangende) kind worden gedacht.

Vijf vragen zijn nodig om de jeugdzorg oftewel het stelsel te kunnen beschrijven, te weten:

- Wie zijn de verantwoordelijkheidsdragers binnen de jeugdzorg?
- Waarvoor is men concreet verantwoordelijk?
- Hoe wordt de verantwoordelijkheid genomen?
- Aan wie wordt verantwoording afgelegd?
- Hoe wordt op de verantwoordelijkheid toegezien (met name ten aanzien van seksualiteit en seksueel misbruik)?

De antwoorden op deze vragen hebben betrekking op de verschillende in het wettelijke kader genoemde rechtsdomeinen en omschrijven het huidige stelsel van verantwoordelijkheden binnen het onderzoeksbereik. Door het antwoord op deze vragen wordt de samenhang tussen wetten en governance duidelijk.

Om de jeugdsector in zijn geheel te kunnen begrijpen en de ontwikkeling sinds 1945 te kunnen schetsen, is een matrix nodig met op de ene as de ontwikkeling in de tijd en op de andere as de genoemde vragen naar het beleggen van de verantwoordelijkheid. Bij de indeling van de tijdslijn is een nadrukkelijke samenhang

met het juridisch kader nodig. Op basis van beide onderzoeksdelen samen moeten onderstaande onderzoeksvragen kunnen worden beantwoord. Eveneens moet in de analyse van het feitelijke handelen (zoals het in het derde hoofdstuk zal worden omschreven) kunnen worden beoordeeld in hoeverre de handelingen binnen het wettelijk en het governancekader pasten en/of er inhoudelijke lacunes aanwezig zijn.

2.2. Doel van het onderzoek naar bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector en relevante onderzoeksvragen

De eerste helft van dit onderzoeksonderdeel moet een overzicht over de ontwikkeling van het wettelijk kader bieden waarbinnen medewerkers in de jeugdsector en de hierbij betrokken organisaties in brede zin hebben gehandeld. Verschillende wetten zijn hierbij van belang. Op basis van dit juridische onderzoek zullen de relevante wetten, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in de te onderzoeken periode worden omschreven door middel van een tijdsbalk.

De tweede helft van dit onderzoeksonderdeel omschrijft hoe deze wetten in de praktijk zijn toegepast. Er wordt verduidelijkt hoe het wettelijk kader in beleidsmaatregelen in de jeugdzorg is vertaald en hoe deze bevoegdheden aan mensen en organisaties zijn toebedeeld. Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen de verantwoordelijkheden binnen de jeugdzorg en het toezicht erop. Evenals bij de omschrijving van het wettelijk kader wordt hier gebruikgemaakt van dezelfde tijdsbalk.

Beide onderzoeksdelen moeten nauw op elkaar aansluiten en een duidelijk wettelijk bestuurlijk raster opleveren. Dit raster dient als basis voor de toets van de feitelijke gang van zaken in de jeugdzorg. Deze feitelijke gang van zaken zal worden geanalyseerd in het derde onderzoeksgedeelte. Op basis van het verschil tussen de officiële matrix en het feitelijke gedrag zal in de analyse duidelijk moeten worden hoe het officiële handelingskader heeft gefunctioneerd en waar eventuele tekorten in dit kader zitten of zaten.

De relevante onderzoeksvragen zijn:*Hoofdvraag juridisch onderzoek*

- Hoe heeft de relevante wetgeving zich tussen 1945 en 2010 ontwikkeld?

Deelvragen juridisch onderzoek

- Welke wettelijke disciplines zijn voor de voorliggende onderzoeksoopdracht relevant?
- Wie had welke bevoegdheden binnen deze disciplines (kinderrechter, officier van justitie, Voogdijraden/Raden voor de Kinderbescherming, justitiële jeugdinrichtingen, voogdijinstellingen en -verenigingen etc.)?
- Hoe was het toezicht op de wettelijke bevoegdheden geregeld?
- Welke sancties bestonden er als de verantwoordelijkheden onjuist werden ingevuld?
- Hoe is in klachtprocedures voorzien?
- Welke wettelijke lacunes bestonden en bestaan er?

Hoofdvraag governanceonderzoek

- Hoe is het wettelijk kader tussen 1945 en 2010 vertaald in de uitvoering van de jeugdzorg en hoe was het toezicht in de loop der tijd geregeld?

*Deelvragen governanceonderzoek**A. Formele toebedeling*

- Welke organisaties en actoren hebben welke bevoegdheid en verantwoordelijkheid in de bescherming tegen seksueel misbruik van kinderen in de jeugdzorg?
- Hoe wordt de vertaling gemaakt naar instellingsregels (beleid, protocollen, werkinstructies)? Is er sprake van ritualisme?
- Hoe zijn het toezicht en het afleggen van verantwoording geregeld?
- Zijn er lacunes en ambiguïteit in de formele verantwoordelijkheidstoedeling?

B. Feitelijke uitvoering

- Wie pakt verantwoordelijkheden op (dit kan iemand zijn die formeel verantwoordelijk is, maar ook iemand zonder formele

- verantwoordelijkheid)? Is er sprake van ritualisme in de uitvoering van de regels?
- Welke factoren zijn van invloed op de feitelijke taakuitvoering?
 - *Competenties*: Hoe zijn de actoren toegerust om hun taak uit te voeren (opleiding, deskundigheid, scholing etc.)?
 - *Conflicterende belangen*: In hoeverre staat het belang van het kind boven de reputatie van de instelling en de financiering?
 - *Cultuur*: Onder andere: in hoeverre is de cultuur open, responsief naar het belang van het kind en niet-autoritair?
 - Aan wie is feitelijk verantwoording afgelegd en wie heeft er feitelijk toezicht gehouden?
 - Wat zijn de gevolgen in het geval dat tekortkomingen in de governance worden geconstateerd? Hierbij gaat het om institutionele aanpassingen en om maatregelen om het leed van slachtoffers te verzachten.
 - Zijn er hiaten in de feitelijke taakuitvoering en het toezicht?

2.3. Methodiek voor het onderzoek naar bevoegdheden en verantwoordelijkheden in de jeugdsector

Ad juridisch onderzoek

Voor dit onderzoeksgedeelte kan voor een groot deel gebruik worden gemaakt van officiële teksten, zoals wetten, Kamerstukken, beleidsteksten, protocollen, jaarplannen etc. Waar nodig kunnen deze worden aangevuld met interviews met betrokkenen.

Ad governance onderzoek

Het governanceonderzoek is opgebouwd uit drie blokken:

- Het eerste blok omvat de formele vragen: Hoe is het wettelijk kader vertaald in uitvoeringsregels? Hierbij wordt met name gebruikgemaakt van geschreven bronnen en een aantal interviews. Via literatuurstudie, documentenstudie, historische bronnen en een klachtenanalyse in het kader van de verantwoordelijkheidstoedeling wordt inzicht gegenereerd in het vastgelegde beleid.
- Het tweede blok betreft de feitelijke uitvoering van verantwoordelijkheden en bevoegdheden en biedt een verdieping op blok 1. De feitelijke uitvoering wordt onderzocht aan de hand

van casusonderzoek waarbij organisaties uit de jeugdzorg de casus vormen. Naast een documentenstudie wordt ook gebruikgemaakt van diepte interviews en focusgroepen.

- In beide blokken worden verschillende onderzoeksmethoden ingezet. Resultaten van blok 1 zijn van belang voor blok 2. Verdiepende informatie uit blok 2 kan anderzijds ook gebruikt worden voor de aanvulling van de resultaten in blok 1.

3. Feitelijke beschrijving van de omvang en de aard van het seksueel misbruik

3.1. Achtergrond van de beschrijving van de omvang en de aard van het seksueel misbruik

In de onderzoeksopdracht van de commissie is vastgesteld dat onderzoek gedaan moet worden naar de aard en omvang van het seksueel misbruik enerzijds en de omgang met seksueel misbruik door de verantwoordelijkheidsdragers anderzijds. Deze onderzoeksvragen naar een ernstig misdrijf als seksueel misbruik binnen de verschillende onderdelen van de jeugdzorgketen kunnen niet eenvoudig worden beantwoord. Hieraan liggen uiteenlopende redenen ten grondslag, zoals:

- Het onderzoek strekt zich uit over een uitermate lange tijdsperiode. Een groot aantal mensen dat in het begin van de onderzoeksperiode misbruikt is of in de hulpverlening heeft gewerkt, leeft niet meer of is niet meer te traceren.
- Persoonlijke herinneringen kunnen na verloop van tijd vertekend raken. Dit geldt zeker voor gebeurtenissen die in sommige gevallen al enkele decennia geleden hebben plaatsgevonden.
- Nog steeds ligt er voor veel mensen een taboe op de onderwerpen seksualiteit en seksueel misbruik. Schaamte en schuldgevoelens vereisen een zeer sensitieve omgang met vragenlijsten en interviews.
- Wetten en regels zijn in de loop der tijd veranderd. Voor gevallen van misbruik uit het begin van de onderzoeksperiode geldt een ander regime dan voor de actuele gevallen.
- De inrichting van de jeugdzorg is in de afgelopen dertig jaar sterk veranderd. Door fusies of andere moderniseringen hebben instellingen vaak een nieuwe naam of een andere bestuurlijke verantwoordelijkheid gekregen.

Plegers als informatiebron kunnen waarschijnlijk lastig worden onderzocht, omdat er maar weinig plegers bekend zijn en/of aan een dergelijk onderzoek zullen willen meewerken. Medewerkers/omstanders (groepsleden, familieleden etc.) vormen waarschijnlijk een tweede bron buiten de slachtoffers; gedacht wordt aan het institutionele kader dat toeziet op de jeugdzorg of andere

verantwoordelijkheden uit de jeugdzorgketen draagt (zoals Inspectie Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming, Advies- en Meldpunt Kindermishandeling).

Voor de feitelijke omschrijving van de aard en de omvang van het seksueel misbruik zijn verschillende onderzoeksobjecten geïdentificeerd (vanuit huidig perspectief naar de afgelopen 65 jaar kijkend). Naar al deze instanties moet onderzoek worden verricht. Het gaat hierbij om:

- justitiële jeugdinrichtingen (JI's)
- jeugdzorginstellingen
- pleeggezinnen
- (gezins)voogden
- de Inspectie Jeugdzorg (en haar rechtsvoorgangers)
- de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)
- de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's)
- de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ)
- de politie
- het Openbaar Ministerie (OM)
- de kinderrechters.

Over het algemeen deed het seksueel misbruik zich voor op de verblijfplaatsen van kinderen. Dat betekent dat vragen naar de aard en omvang vooral relevant zijn voor de eerste drie van de genoemde onderzoeksobjecten (justitiële jeugdinrichtingen, jeugdzorginstellingen en pleeggezinnen). Voor deze onderzoeksobjecten zal speciaal relevant zijn wat de aard van het misbruik was en hoe er door de medewerkers binnen de instelling is omgegaan met seksueel misbruik.

De overige onderzoeksobjecten behoren tot het institutionele kader dat verantwoordelijk is voor de plaatsingen en/of het toezicht op deze plaatsingen. Naast de reeds vermelde vraag naar mogelijke incidentie zullen deze personen en instellingen vooral worden bekeken op de vraag hoe zij op signalen van seksueel misbruik hebben gereageerd. Goede afstemming tussen de verschillende deelonderzoeken is nodig, zodat de instellingen niet overvraagd worden.

3.2. Doel van het onderzoek naar de omvang en de aard van het seksueel misbruik en relevante onderzoeksvragen

Door het onderzoek naar de omvang en aard van het misbruik en de reactie door de verantwoordelijken ontstaan profielen van slachtoffers, daders en omstandigheden. Deze profielen zijn van grote waarde voor de praktijk. Op basis van deze kennis kunnen lacunes in de organisatie, de werkwijze etc. worden aangevuld en kan het seksueel misbruik binnen de jeugdzorg verder worden beperkt. Gezien de omvang van het onderzoek is de feitelijke omschrijving onderverdeeld in drie deelonderzoeken:

- onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (1945 tot en met 2007)
- onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (2008 tot en met 2010)
- onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking (2008 tot en met 2010).

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (1945 tot en met 2007)

Het onderzoek naar seksueel misbruik in deze periode geeft inzicht in de aard van het seksueel misbruik en hoe door instellingen en van overheidswege is gereageerd op mogelijke signalen van seksueel misbruik in de periode 1945 tot en met 2007. Tot de doelgroep behoren kinderen met en zonder verstandelijke beperkingen.

Hoofdvraag

- Wat waren de aard en omvang van seksueel misbruik bij kinderen binnen de jeugdzorg van 1945 tot en met 2007 (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) en hoe is gereageerd op signalen van seksueel misbruik? Kwam het misbruik incidenteel voor of was het structureel?

Deelvragen

- Wat is uit internationale studies bekend over de aard van seksueel misbruik binnen de jeugdzorg en de reactie op signalen van seksueel misbruik?

- Was het seksueel misbruik in de verschillende vormen van jeugdzorg incidenteel of structureel? Hierbij dient uitgesplitst te worden naar soort pleger (begeleider, groepsleider, leidinggevende en pleegouder versus groeps- en gezinsgenoot).
- Waren er bepaalde instellingen en/of pleeggezinnen waar de omvang van het seksueel misbruik bovengemiddeld groot was? Zijn daar verklaringen voor?
- Wat was de aard van het seksueel misbruik?
- Welke informatie is over de pleger bekend?
- Was er binnen de jeugdzorg sprake van signalen van seksueel misbruik?
- Hoe is door de medewerkers binnen de instelling/toezichthouders gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Hoe is door de verantwoordelijken uit het institutionele kader (politie, (gezins)voogd, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrecht etc.) gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Zijn er in de antwoorden patronen te onderscheiden in verschillende periodes?

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (2008 tot en met 2010)

Dit deelonderzoek betreft het vaststellen van de aard en omvang van seksueel misbruik van recent of op dit moment in de jeugdzorg geplaatste kinderen (2008 tot en met 2010). Hierbij gaat het om de achtergronden van het seksueel misbruik, de context waarin het misbruik plaatsvindt, of het misbruik is besproken, wat er met de melding is gebeurd, en wat de gevolgen (van het misbruik) voor de kinderen, de betrokken professionals, hun instituties en voor de plegers zijn geweest. Voor deze periode is gekozen in verband met de te verwachten beschikbaarheid van mogelijk onderzoeksmateriaal en om een duidelijk beeld te kunnen geven van de actuele situatie van seksueel misbruik in de jeugdzorg.

Hoofdvraag

- Wat zijn de aard en omvang van seksueel misbruik bij kinderen binnen de jeugdzorg in de periode 2008 tot en met 2010 (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) en hoe is gereageerd op signalen van seksueel misbruik?

Deelvragen

- Wat is uit internationale studies bekend over de aard en omvang van seksueel misbruik binnen de jeugdzorg (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg)?
- Ten aanzien van welk percentage kinderen is er sprake van seksueel misbruik (prevalentie) in de verschillende vormen van jeugdzorg (ten opzichte van het totaal aantal onvrijwillig geplaatsten)? Hierbij dient uitgesplitst te worden naar soort pleger (begeleider, groepsleider, leidinggevende en pleegouder versus groeps- en gezinsgenoot), maar ook naar de relatie tot de pleger en hoe de pleger te werk ging om het slachtoffer zover te krijgen of zelfs herhaaldelijk te misbruiken.
- Waren er bepaalde instellingen en/of pleeggezinnen waar de omvang van het seksueel misbruik bovengemiddeld groot was? Zijn daar verklaringen voor?
- Wat was de aard van het seksueel misbruik (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg)?
- Welke informatie is over de pleger bekend?
- Welke signalen van seksueel misbruik zijn binnen de jeugdzorg afgegeven door betrokkenen en hoe frequent gebeurde dat?
- Hoe is door de medewerkers binnen de instelling/toezichhouders gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Hoe is door de verantwoordelijken uit het institutionele kader (politie, (gezins)voogd, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrecht etc.) gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Is het mogelijk profielen te schetsen van slachtoffers, plegers en omstandigheden?

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking (2008 tot en met 2010)

Dit deelonderzoek geeft inzicht in de aard en omvang van het seksueel misbruik onder kinderen met een verstandelijke beperking en hoe door instellingen en van overheidswege is gereageerd op mogelijke signalen van seksueel misbruik.

Hoofdvraag

- Wat zijn de aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg

(uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg) in de periode 2008 tot en met 2010?

Deelvragen

- Wat is uit internationale studies bekend over de aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking binnen de jeugdzorg (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg)?
- Ten aanzien van welk percentage kinderen is er sprake van seksueel misbruik (prevalentie) in de verschillende vormen van jeugdzorg (ten opzichte van het totaal aantal onvrijwillig geplaatsten) (2008-2010)? Hierbij dient uitgesplitst te worden naar soort pleger (begeleider, groepsleider, leidinggevende en pleegouder versus groeps- en gezinsgenoot), maar ook naar de relatie tot de pleger en hoe de pleger te werk ging om het slachtoffer zover te krijgen of herhaaldelijk te misbruiken.
- Waren er bepaalde instellingen en/of pleeggezinnen waar de omvang van het seksueel misbruik bovengemiddeld groot was? Zijn daar verklaringen voor?
- Komt seksueel misbruik onder groepsgenoten met verstandelijke beperking meer voor dan bij kinderen zonder verstandelijke beperking?
- Wat was de aard van het seksueel misbruik (uitgesplitst naar verschillende vormen van jeugdzorg)?
- Welke informatie is over de pleger bekend?
- Welke signalen van seksueel misbruik bij kinderen met een verstandelijke beperking zijn binnen de jeugdzorg afgegeven door betrokkenen en hoe frequent gebeurde dat (2008-2010)?
- Hoe is door de medewerkers binnen de instelling/toezichhouders gereageerd op signalen van seksueel misbruik?
- Hoe is door de verantwoordelijken uit het institutionele kader (politie, gezinsvoogd, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrechtter etc.) gereageerd op het seksueel misbruik?
- Is het mogelijk profielen te schetsen van slachtoffers, plegers en omstandigheden?

De uiteindelijke vragenlijsten uit de drie onderzoeksdelen dienen afgestemd te worden op de vragenlijst die door het Meldpunt van

de commissie-Samson wordt gehanteerd (zie de vragenlijst op: <http://www.onderzoek-seksueel-kindermisbruik.nl/>).

3.3. Methodiek voor het onderzoek naar de omvang en de aard van het seksueel misbruik en relevante onderzoeksvragen

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (1945 tot en met 2007)

Als methoden van onderzoek worden gehanteerd: de historische survey, literatuurreview, documentatieanalyse, mediaonderzoek, lifestory en oral history, en casestudyonderzoek (waarbinnen archiefonderzoek en interviewonderzoek). De onderzoekers maken hierbij gebruik van een zogenoemd trechtermodel: gestart wordt met een surveyonderzoek over de gehele breedte van de jeugdzorg in de periode 1945-2010, waarna vervolgonderzoek wordt uitgevoerd in een aantal instellingen, welke uitmondt in een diepteonderzoek naar een beperkt aantal casestudy's.

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik (2008 tot en met 2010)

Dit onderzoek bestaat uit drie delen:

- Deel 1 betreft een literatuurstudie over seksueel misbruik in de jeugdzorg.
- Deel 2 is een kwantitatieve studie waarin op verschillende manieren wordt onderzocht hoe vaak en in welke instellingen seksueel misbruik in de jeugdzorg voorkomt. Hierbij wordt gebruikgemaakt van een vragenlijst onder jongeren die in de jeugdzorg verbleven en van onderzoek onder professionals die beroepsmatig met kinderen uit de verschillende onderdelen van de jeugdzorg te maken hebben. De gevonden prevalentie zal worden afgezet tegen die bij de jeugd in het algemeen.
- Deel 3 is een kwalitatieve studie waarin wordt gekeken naar reacties en beleid ten aanzien van seksueel misbruik in de jeugdzorg. Het onderzoek is gebaseerd op interviews met jongeren en professionals uit de verschillende delen van de jeugdzorg en op een uitgebreide dossierstudie.

Onderzoek naar de aard en omvang van en de reactie op seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking (2008 tot en met 2010)

Het onderzoek is onderverdeeld in een kwantitatief onderzoeksdeel en een kwalitatief onderzoeksdeel.

In de kwantitatieve studie wordt onderzocht hoe vaak en in welke instellingen seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking in de jeugdzorg voorkomt. De doelgroep van mensen met een verstandelijke beperking is extra kwetsbaar en vraagt om bijzondere aandacht bij de inzet van verschillende – mogelijk speciale – onderzoeksmethoden. Derhalve worden geen kinderen bevroegd, maar wordt een vragenlijst afgenomen onder ouders en professionals die beroepsmatig betrokken zijn bij de dagelijkse zorg van kinderen met een verstandelijke beperking die in jeugdzorginstellingen verblijven. De methodiek is vergelijkbaar met de prevalentiestudie naar seksueel misbruik van kinderen zonder verstandelijke beperking. De gevonden prevalentie zal dan ook worden afgezet tegen die van de jeugd zonder verstandelijke beperking die verblijft in jeugdzorginstellingen en tegen de jeugd in het algemeen.

De kwalitatieve studie bestaat uit drie delen:

- Deel 1 betreft een internationale literatuurstudie naar seksueel misbruik van kinderen met een verstandelijke beperking in de jeugdzorg.
- Deel 2 betreft een kwalitatieve analyse van meldingen in dossiers. In dit onderdeel worden de reacties op signalen van seksueel misbruik onderzocht.
- Om een beter begrip te krijgen van de moeilijkheden die er zijn rondom de bepaling en meldingen van seksueel misbruik bij deze groep kinderen en jongeren worden in deel 3 diepte-interviews gehouden met aandachtsfunctionarissen en zorgcoördinatoren van jeugdzorginstellingen waar deze kinderen verblijven.

3.4 Achtergronden van daders

Om inzicht te krijgen in de problematiek en achtergronden van daders zal naast de drie deelonderzoeken naar aard en omvang van het seksueel misbruik dossieronderzoek van daders worden gedaan. Hiervoor worden dossiers bestudeerd van daders die veroordeeld zijn voor een zedendelict binnen de context van de jeugdzorg en een behandelingstraject hebben ondergaan.

4. Strafrechtelijke reactie

Onderzoek naar de strafrechtelijke reactie op seksueel misbruik in de jeugdzorg

De overheid kan op vele manieren reageren op seksueel misbruik van minderjarigen die onder haar verantwoordelijkheid in instellingen en pleeggezinnen zijn geplaatst. Een van de mogelijkheden is een strafrechtelijke reactie. Dat betekent dat de politie op basis van signalen dat een misdrijf is gepleegd, veelal nadat daartoe aangifte is gedaan, een opsporingsonderzoek uitvoert. Wanneer de politie over voldoende aanwijzingen en bewijsmiddelen beschikt, zal zij proces-verbaal opmaken en de zaak doorsturen naar de officier van justitie. Het is aan de officier van justitie te beslissen of hij tot vervolging overgaat en zo ja, welke feiten hij ten laste legt. De officier van justitie kan de zaak voorleggen aan de rechter en een dagvaarding uitbrengen, hij kan een taakstraf opleggen of een transactie aanbieden om verdere vervolging te voorkomen en hij kan de zaak seponeren. Indien hij besluit om de verdachte te dagvaarden, is het aan de rechter om vonnis te wijzen.

Bij het onderzoek naar reacties van de overheid op seksueel misbruik in de jeugdzorg moet tevens de strafrechtelijke benadering worden gezien. Het bereik kan zich beperken tot de politie en het OM. De rechter velt immers een onafhankelijk oordeel en valt wat betreft de inhoud van zijn vonnis buiten de verantwoordelijkheid van de minister van VenJ. Onderzocht moet worden of de besluitvorming van de politie en het OM begrijpelijk is in het licht van de eisen die aan een deugdelijk strafproces en bewijsvoering worden gesteld. Dit alles in de context van de destijds geldende opvattingen en regelgeving.

Een strafrechtelijk onderzoek is zeer ingrijpend, zowel voor het slachtoffer en de dader als voor hun omgeving. Wanneer het gaat om seksueel misbruik is de situatie des te ingewikkelder en ingrijpender. Er zijn meestal immers slechts twee personen direct bij betrokken geweest – de dader en het slachtoffer – wat de zaak er bewijstechnisch niet eenvoudiger op maakt. Daarnaast gaat het

bij seksueel misbruik om een zeer ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer die veelal een grote impact op diens leven heeft. Dat betekent ook dat niet lichtvaardig met een melding mag worden omgegaan zowel naar het slachtoffer toe als naar degene die beschuldigd wordt van misbruik. Helaas leert de praktijk dat soms ook sprake kan zijn van een valse beschuldiging, die op haar beurt weer een grote impact heeft op het leven van de beschuldigde.

In het onderzoek naar de reactie van de politie moet de vraag beantwoord worden of op de melding van seksueel misbruik naar de professionele maatstaven die destijds golden goed onderzoek is gedaan. Indien de politie tot de conclusie kwam dat er geen strafbaar feit heeft plaatsgevonden, moet dat met de redenen waarom ook uit de stukken blijken.

Bij de beslissingen van het OM wordt onderzocht of de sepots dan wel transacties of de door de officier van justitie opgelegde taakstraffen naar de professionele maatstaven die toen golden correct zijn. Daartoe wordt een steekproef van verschillende arrondissementen getrokken, waarna de zedendossiers van de jaren 1992, 1997, 2002 en 2007 worden geanalyseerd.

Onderzoeksproces en -resultaten

Op basis van de onderzoeksresultaten zal de commissie haar vragen naar de aard en de omvang van het seksueel misbruik enerzijds en de omgang door de verantwoordelijke partijen met seksueel misbruik anderzijds samenhangend beantwoorden. De commissie neemt verder een standpunt in over de vraag welke verbeteringen in de jeugdzorg noodzakelijk zijn om het risico op seksueel misbruik te verkleinen. Hiermee wordt aan een deel van de opdracht voldaan.

Voor de beantwoording van het eerste gedeelte zijn de onderzoeksresultaten uiteraard leidend. De onderzoeksopdrachten zijn vooral beschrijvend van aard. Per deelopdracht worden door de onderzoekers verschillende ontwikkelingen in de tijd geschetst en worden de feitelijke aard en omvang van het misbruik beschreven. In het rapport van de commissie aan de opdrachtgevers zullen de belangrijkste gegevens uit deze onderzoeken samenvattend worden weergegeven. Om conclusies te kunnen trekken, moeten de onderzoeksresultaten echter samenhangend worden beoordeeld.

Een belangrijke rol voor de risicoanalyse binnen de sector vervullen onder andere de profielschetsen over slachtoffers, daders en omstandigheden waarbinnen het misbruik kon plaatsvinden. Op basis van de analyse zullen conclusies worden getrokken over het toekomstige functioneren van deze sector met het oog op de verkleining van het risico op seksueel misbruik.

Aan de Tweede Kamer is ontvangst van het eindrapport van de commissie-Samson voor juli 2012 toegezegd. Gezien het feit dat uit de eerste meldingen die het Meldpunt van de commissie-Samson heeft ontvangen, blijkt dat veel gevallen van misbruik in het recente verleden en het heden hebben plaatsgevonden en/of plaatsvinden, vindt de commissie het ethisch niet verantwoord hierop niet op korte termijn te reageren. Op basis van haar bevindingen tot dan toe zal zij al in 2011 (voorafgaand aan de definitieve onderzoeksuitkomsten) mededelen hoe zij denkt dat risico's

op seksueel misbruik binnen de huidige jeugdzorg kunnen worden verminderd.

De commissie ziet zichzelf als onderzoekcommissie en heeft een adviserende en toezichhoudende rol op het proces en de kwaliteit van de deelonderzoeken. Individuele commissieleden treden in dit proces niet als onderzoeker op, maar houden een nauw toezicht op de offerteaanvragen, de aanbesteding van de onderzoeksopdrachten en de uitvoering van het onderzoek. Zij zal op basis van de onderzoeksresultaten tot samenhangende analyses en conclusies komen.

De onderzoekers houden periodiek bijeenkomsten met de begeleidingscommissie van het deelonderzoek. Omdat er sprake is van overlap tussen de verschillende deelonderzoeken is hiernaast een onderzoeksconsortium opgericht om het domein van de verschillende onderzoekers goed op elkaar te laten aansluiten.

Het toezicht op de uitvoering van de verschillende onderzoeksdelen is verdeeld tussen de verschillende commissieleden en de voorzitter. Bij de aard van de verdeling zullen expertise en vaardigheden leidend zijn.

In de tabel hieronder is de (globale) planning van de werkzaamheden van de commissie schematisch weergegeven.

Tabel 2
Planning werkzaamheden commissie-Samson

<i>werkzaamheid</i>	<i>begin</i>	<i>einde</i>
Verstrekking opdracht	februari 2011 (nog vaststellen)	februari 2011 (nog vaststellen)
Tussentijds bericht van de onderzoekers aan de commissie-Samson	circa 30 juni 2011 (nog vaststellen)	circa 30 juni 2011 (nog vaststellen)
Oplevering onderzoeksrapporten	15 december 2011	31 maart 2012
Bespreking resultaten onderzoeksrapporten in commissievergadering	30 januari 2012	10 en 11 april 2012
Schrijven en bespreken (commissievergaderingen) van definitief rapport van de commissie-Samson	1 december 2011	1 oktober 2012
Afronding werkzaamheden	1 oktober 2012	31 december 2012

10. Gedragscode voor het onderzoek van de commissie-Samson

Gedragscode op basis van artikel 25 Wet bescherming persoonsgegevens

Gedragscode voor het onderzoek van de commissie-Samson

1. Considerans	304
2. Begripsbepaling	306
3. Toepassingsgebied	308
4. Onderzoeksorganisatie als bewerker en als verantwoordelijke	308
5. Principes gegevensverwerking voor het onderzoek van de commissie-Samson	308
6. Verwerking van bijzondere persoonsgegevens	309
7. Beveiliging	310
8. Rechten van betrokkenen	310
9. Overige onderwerpen	310

Toelichting gedragscode voor het onderzoek van de commissie-Samson

1. Inleiding	311
2. Wet bescherming persoonsgegevens en gedragscodes	311
3. De commissie-Samson	311
4. Type onderzoek	313
5. Onderzoek en statistiek in het licht van de Wbp	315
6. Artikelsgewijze toelichting	316

Gedragcode voor het onderzoek van de commissie-Samson

Gedragcode op basis van artikel 25 Wet Bescherming Persoonsgegevens.

1. Considerans

De commissie-Samson, overwegende:

- dat de commissie bij besluit van 16 augustus 2010, nr. DDS 5663593, van de toenmalige ministers van Justitie en voor Jeugd en Gezin is ingesteld
- dat de commissie tot taak heeft onderzoek te doen naar:
 - a. signalen van seksueel misbruik van minderjarigen die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in (rijks)instellingen en pleeggezinnen
 - b. bekendheid bij de overheid van signalen als bedoeld onder a
 - c. de reactie van de overheid op signalen als bedoeld onder a
 - d. huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van minderjarigen als bedoeld onder a.

het onderzoek bestrijkt de periode 1945-2010

- dat als leden van de commissie zijn benoemd:
 - Mw. mr. H.W. Samson-Geerlings, voormalig procureur-generaal, tevens voorzitter
 - Mw. dr. P.C.M. Bakker, universitair hoofddocent pedagogische wetenschappen en onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen
 - Mw. prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld, hoogleraar methoden en technieken van criminologisch onderzoek aan de Vrije Universiteit en senior onderzoeker aan het NSCR
 - Mw. dr. S. Dijkstra, lector huiselijk geweld en hulpverlening in de keten aan de hogeschool Avans
 - Dhr. prof. dr. mr. G.D. Minderman, bijzonder hoogleraar public governance en public law aan de faculteit der econo-

mische wetenschappen en bedrijfskunde aan de Vrije Universiteit

- dat de commissie een secretaris en een secretariaat heeft, die rechtstreeks aan het gezag van de commissie onderworpen zijn
- dat de commissie zich op onderdelen van haar taak kan laten bijstaan door personen van zowel binnen als buiten de overheid, van wie de deskundige inbreng van belang kan zijn voor het onderzoek
- dat de commissie wetenschappelijke deelonderzoeken laat uitvoeren die licht moeten werpen op de vraagstellingen van het complete onderzoek
- dat de commissie een Meldpunt heeft waar personen gevallen van seksueel misbruik in de jeugdzorg kunnen melden. Melding kan plaatsvinden via de telefoon van het Meldpunt van de commissie, per brief en per e-mail
- dat via de telefoon binnenkomende meldingen worden verwerkt op een standaardvragenformulier. Per brief en via e-mail binnengekomen meldingen worden in een archief bewaard. Daarnaast worden de gegevens uit de meldingen opgenomen in een databestand
- dat de commissie binnen twee jaar na haar instelling een rapport uitbrengt aan de minister van Veiligheid en Justitie; het rapport is daarna openbaar
- dat de archiefbescheiden van de commissie na haar opheffing worden overgebracht naar het archief van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- dat de Wet Bescherming Persoonsgegevens wordt nageleefd bij het verwerken van persoonsgegevens
- dat de Wet Bescherming Persoonsgegevens voor onderzoek specifieke normen en bepalingen kent
- dat in deze gedragscode de normen en bepalingen uit de Wet bescherming persoonsgegevens, voor zover hierbij van belang, bij elkaar zijn gebracht en nader zijn uitgewerkt
- dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met betrokkenen en/of degenen die een geval van seksueel misbruik aan de commissie hebben gemeld

heeft de volgende gedragscode vastgesteld:

2. Begripsbepaling

1. Persoonsgegevens: elk gegeven betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.
2. Verwerking van persoonsgegevens: elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in elk geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van persoonsgegevens.
3. Bestand: elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens, ongeacht of dit geheel van gegevens gecentraliseerd is of verspreid is op een functioneel of geografisch bepaalde wijze, dat volgens bepaalde criteria toegankelijk is en betrekking heeft op verschillende personen.
4. Verantwoordelijke: de natuurlijke persoon, rechtspersoon of ieder ander die of het bestuursorgaan dat, alleen of tezamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt.
5. Bewerker: degene die ten behoeve van de verantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt, zonder aan zijn rechtstreeks gezag te zijn onderworpen.
6. Opdrachtgever: de natuurlijke persoon, rechtspersoon of ieder ander die of het bestuursorgaan dat zelf onderzoek uitvoert of opdracht verleent aan een onderzoeksorganisatie om onderzoek uit te voeren.
7. Betrokkene: degene op wie een persoonsgegeven betrekking heeft.
8. Derde: ieder, niet zijnde de betrokkene, de verantwoordelijke, de bewerker, of enig persoon die onder rechtstreeks gezag van de verantwoordelijke of de bewerker gemachtigd is om persoonsgegevens te verwerken.
9. Ontvanger: degene aan wie de persoonsgegevens worden verstrekt.
10. Toestemming van betrokkene: elke vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting waarmee de betrokkene aan-

vaardt dat hem betreffende persoonsgegevens worden verwerkt.

11. Onze minister: onze minister van Veiligheid en Justitie.
12. Het College bescherming persoonsgegevens of het College: het College als bedoeld in artikel 51 Wet Bescherming Persoonsgegevens.
13. Verstrekken van persoonsgegevens: het bekendmaken of ter beschikking stellen van persoonsgegevens.
14. Verzamelen van persoonsgegevens: het verkrijgen van persoonsgegevens.
15. Bijzondere persoonsgegevens: persoonsgegevens betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakvereniging, strafrechtelijke persoonsgegevens en persoonsgegevens over onrechtmatig en/of hinderlijk gedrag in verband met een opgelegd verbod naar aanleiding van dat gedrag.
16. Onderzoek: elke vorm van kwantitatief en/of kwalitatief onderzoek met gebruikmaking van statistische of andere wetenschappelijke methodes waarmee wordt beoogd om over doelgroepen uitspraken te doen op niet-individueel identificeerbaar niveau.
17. Onderzoeksorganisatie: de organisatie of het onderdeel van de organisatie die feitelijk belast is met het uitvoeren van het onderzoek.
18. Ontkoppelingsprocedure: de technische of organisatorische maatregelen die worden getroffen om na het verzamelen van persoonsgegevens deze gegevens niet-identificeerbaar te maken, terwijl deze gegevens wel steeds betrekking hebben gedurende het onderzoek op dezelfde persoon.
19. Wbp: Wet bescherming persoonsgegevens, Staatsblad 2000, nr. 302.
20. Vrijstellingsbesluit Wbp: het vrijstellingsbesluit Wbp, Staatsblad 2001, nr. 250.

3. Toepassingsgebied

Deze gedragscode richt zich zowel tot natuurlijke en/of rechtspersonen die in opdracht van de commissie-Samson (opdrachtgever) (wetenschappelijk) onderzoek verrichten als tot de opdrachtgever zelf indien deze zelf onderzoek verricht.

4. Onderzoeksorganisatie als bewerker en als verantwoordelijke

De onderzoeksorganisatie die onderzoek in opdracht van de commissie-Samson (opdrachtgever) verricht met een bestand van de opdrachtgever wordt aangemerkt als bewerker, tenzij uit de aard van de uitbestedingsovereenkomst anders blijkt.

De onderzoeksorganisatie die onderzoek verricht, al dan niet in opdracht, met een eigen bestand, wordt zelf aangemerkt als verantwoordelijke.

De verantwoordelijke zorgt voor melding bij het College Bescherming Persoonsgegevens of de functionaris voor de gegevensbescherming van de gegevensverwerking, tenzij deze is vrijgesteld op basis van het vrijstellingsbesluit Wbp.

5. Principes gegevensverwerking voor het onderzoek van de commissie-Samson

1. Er worden niet meer persoonsgegevens verzameld bij het uitvoeren van onderzoek dan noodzakelijk voor het onderzoek.
2. Persoonsgegevens worden niet langer dan noodzakelijk is in identificeerbare vorm verwerkt voor het onderzoek.
3. Persoonsgegevens worden niet voor andere doelen verwerkt dan de doelstelling of doelstellingen van het onderzoek waarvoor deze zijn verzameld.
4. De rapportages van onderzoeken zullen geen gegevens bevatten die een individuele natuurlijke persoon kunnen identificeren, tenzij de ondubbelzinnige toestemming van de betrokkene hiervoor is verkregen.

5. 1. Indien gegevens rechtstreeks worden verzameld bij een betrokkene zal worden meegedeeld:
 - a. wat het doel van het onderzoek is
 - b. wie de onderzoeksorganisatie is
 - c. als de onderzoeksorganisatie een ander is dan de opdrachtgever, desgevraagd de naam van de opdrachtgever.
2. Indien de betrokkene daarom verzoekt wordt meegedeeld waar nadere informatie over het onderzoek kan worden verkregen.
6. Betrokkene wordt vooraf geïnformeerd over het gebruik van audioapparatuur bij het uitvoeren van het onderzoek, tenzij betrokkene reeds op de hoogte is, of wanneer het gaat om het vastleggen van gegevens als persoonlijke werkaantekeningen, noodzakelijk voor de uitvoering van het onderzoek en het opstellen van de rapportage. Opnamen worden na verwerking vernietigd en zullen geen onderdeel vormen van de rapportage.

6. Verwerking van bijzondere persoonsgegevens

Het verwerken van bijzondere persoonsgegevens voor onderzoek is toegestaan indien zich een van de onderstaande situaties voordoet:

1. Het uitvoeren van het onderzoek waarbij bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt is toegestaan als de betrokkenen hun uitdrukkelijke toestemming daarvoor hebben gegeven.
2. Het uitvoeren van onderzoek zonder uitdrukkelijke toestemming van de betrokkene waarbij bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt is toegestaan als:
 1. het onderzoek een algemeen belang dient, en
 2. de verwerking voor het betreffende onderzoek noodzakelijk is, en
 3. het vragen van uitdrukkelijke toestemming onmogelijk blijkt of een onevenredige inspanning kost, en
 4. bij de uitvoering is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad.

3. Het uitvoeren van onderzoek zonder uitdrukkelijke toestemming van de respondent waarbij bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt is toegestaan indien deze gegevens op een zodanige wijze worden aangeleverd aan de onderzoeksorganisatie die het onderzoek uitvoert, dat de gegevens een individuele natuurlijke persoon niet kunnen identificeren.

7. Beveiliging

De verantwoordelijke en bewerker die het onderzoek verrichten, zullen zorg dragen voor het nemen van organisatorische en technische maatregelen ter beveiliging van de verwerking, daarbij rekening houdend met de stand der techniek, de kosten en de aard van de te beschermen persoonsgegevens.

8. Rechten van betrokkenen

Indien een onderzoeksorganisatie (verantwoordelijke) een verzoek van betrokkene ontvangt om inzage, correctie of afscherming van persoonsgegevens, dan zal de onderzoeksorganisatie (verantwoordelijke), voor zover naar redelijkheid en billijkheid kan worden gevergd, voldoen aan het verzoek.

Een betrokkene kan met een beroep op bijzondere persoonlijke omstandigheden zijn persoonsgegevens afschermen tegen verdere verwerking voor onderzoeksdoeleinden. Indien deze bijzondere persoonlijke omstandigheden van een hoger belang zijn dan de belangen van verantwoordelijke, zal een dergelijk verzoek worden gehonoreerd door de verantwoordelijke.

9. Overige onderwerpen

Een ieder die bij een verantwoordelijke voor gegevensverwerking betrokken is bij het verwerken van persoonsgegevens voor onderzoek zal een geheimhoudingsverklaring ten aanzien van de betrokken persoonsgegevens ondertekenen.

Toelichting gedragscode voor het onderzoek van de commissie-Samson

Gedragscode op basis van artikel 25 Wet bescherming persoonsgegevens.

1. Inleiding

De Wet bescherming persoonsgegevens geeft regels voor de verwerking van persoonsgegevens. Het gaat hierbij om de verplichtingen die gelden voor ‘verantwoordelijken voor de gegevensverwerking’ en ‘bewerkers’. Maar ook om de rechten van betrokkenen, de natuurlijke personen over wie persoonsgegevens worden vastgelegd.

2. Wet bescherming persoonsgegevens en gedragscodes

De Wet bescherming persoonsgegevens kent de mogelijkheid om een gedragscode op te stellen. In de gedragscode worden de abstracte normen uit de Wet bescherming persoonsgegevens nader uitgewerkt.

3. De commissie-Samson

Naar aanleiding van de (internationale) berichtgeving over seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken van de Rooms-Katholieke Kerk, welk misbruik zich soms decennia geleden afspeelde, terwijl de slachtoffers eerst recent hierover mededeling doen, hebben de toenmalige ministers van Justitie en voor Jeugd en Gezin een onderzoek ingesteld naar de vraag of er signalen zijn dat jeugdigen die onder de verantwoordelijkheid van de overheid in instellingen zijn geplaatst seksueel misbruikt zijn (Kamerstukken II 2009-2010, 32 123, nr. 91). Immers, de overheid heeft in situaties waarbij minderjarigen gedwongen uit huis zijn geplaatst een verantwoordelijkheid ten aanzien van de veiligheid en het welzijn

van deze minderjarigen. Nagegaan zal worden of de overheid in de bescherming van de minderjarigen is tekortgeschoten en of de huidige mechanismen voldoende toereikend zijn om misbruik tijdig te signaleren en hierop adequaat te reageren. Een belangrijk aspect van het onderzoek is tevens dat de slachtoffers alsnog erkenning vinden voor het hun aangedane leed. Het onderzoek bestrijkt de periode 1945-2010.

Het (onafhankelijke) onderzoek heeft betrekking op de volgende aandachtsgebieden:

- In de eerste plaats worden eventuele signalen van seksueel misbruik van minderjarigen onderzocht die onder verantwoordelijkheid van de overheid zijn geplaatst in instellingen zoals rijksjeugdinrichtingen, particuliere jeugdinrichtingen, internaten en kindertehuizen, en in pleeggezinnen. Dit zijn de zogeheten gedwongen plaatsingen. Bekend is echter dat minderjarigen die vrijwillig en minderjarigen die gedwongen geplaatst waren, vaak gezamenlijk in deze instellingen en voorzieningen verbleven. Dit betekent dat tijdens het onderzoek ook signalen ten aanzien van misbruik bij vrijwillig geplaatste minderjarigen naar boven kunnen komen. De commissie zal lopende het onderzoek bepalen in hoeverre deze mogelijke signalen worden onderzocht.
- In de tweede plaats staat de vraag centraal of deze signalen van misbruik bij de overheid bekend waren en zo ja, hoe de overheid hierop gereageerd heeft. De commissie onderzoekt niet alleen of van overheidswege voldoende toezicht werd uitgeoefend, maar ook of de overheid bij signalen van misbruik haar verantwoordelijkheid heeft genomen. Er is de nodige kennis vereist over hoe de betrokken instellingen zelf met dit soort signalen omgingen, hoe de interne cultuur was en hoe de taakinfilling van de toezichthouders was. Het jeugdstelsel in Nederland bestaat uit een complex geheel van regels, organisaties en instellingen, die bovendien in de loop van de tijd veranderd zijn. Het onderzoek richt zich op seksueel misbruik van minderjarigen in de context van jeugdbescherming en jeugdstrafrecht. De commissie beseft echter dat de raakvlakken met de jeugdzorg en de jeugd-ggz groot zijn. Mogelijk brengt dit met zich mee dat de commissie zich niet uitsluitend kan of zal

beperken tot jeugdbescherming en jeugdstrafrecht. De commissie zal in het belang van het onderzoek oud-medewerkers horen en kan hen hiertoe uitnodigen of oproepen. De betreffende instellingen wordt gevraagd om ter zake medewerking te verlenen. Vooraf worden de desbetreffende personen of instituties hierover in kennis gesteld en geïnformeerd over de procedure.

- In de derde plaats richt het onderzoek zich op de huidige mechanismen voor signalering van seksueel misbruik van minderjarigen.

De commissie laat wetenschappelijke deelonderzoeken uitvoeren die licht moeten werpen op de vraagstellingen van het complete onderzoek. Het moge duidelijk zijn dat deze onderzoeken niet naar behoren uitgevoerd kunnen worden zonder inzage in archieven van de betreffende instellingen en in persoonsdossiers van jeugdigen die onder de verantwoordelijkheid van de overheid in (rijks)instellingen en pleeggezinnen zijn geplaatst. Over deze inzage vindt nauw overleg plaats met Jeugdzorg Nederland, de Vereniging Orthopedagogische Behandelcentra, de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en de sectordirectie Justitiële Jeugdinrichtingen van het ministerie van VenJ, en worden door de commissie-Samson convenanten met instellingen afgesloten.

De commissie heeft een Meldpunt ingesteld waar personen die seksueel misbruik van minderjarigen in de jeugdzorg hebben meegemaakt of ervan weten dit misbruik kunnen melden. De melding kan via de telefoon, per brief of per e-mail gedaan worden. Bij al deze meldingen vindt de verstrekking van informatie aan de commissie op vrijwillige basis plaats, immers de melders hebben zelf hun weg naar het Meldpunt gevonden.

4. Type onderzoek

Zoals gezegd laat de commissie wetenschappelijke deelonderzoeken uitvoeren die licht moeten werpen op de vraagstellingen van het complete onderzoek. Lopende onderzoeken zijn:

1. Historisch onderzoek

Dit onderzoek betreft een historische schets sinds 1945 van de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector vanuit het perspectief van het kind en de aan hem/haar verleende zorg. Het gaat hier niet alleen om een antwoord op de vraag hoe de instituties hebben gefunctioneerd, maar ook om het antwoord op de vraag hoe dat handelen door het kind zelf is ervaren (en de verschuivingen daarin door de tijd). Voor dit deelonderzoek is opdracht gegeven aan de Rijksuniversiteit Groningen.

2. Bevoegdheden en verantwoordelijkheden

Dit onderdeel bestaat uit twee deelonderzoeken: een juridisch onderzoek dat het wettelijk kader beschrijft en een governance-onderzoek dat duidelijk maakt hoe wetten in praktische verantwoordelijkheden zijn vertaald.

- a) Voor het juridische deelonderzoek is opdracht gegeven aan dhr. mr. J.J. Wiarda, oud-raadadviseur bij het voormalige ministerie van Justitie.
- b) Voor het governance-deelonderzoek is opdracht gegeven aan het Verwey-Jonker Instituut, in samenwerking met de Vrije Universiteit.

Aard en omvang van seksueel misbruik

Het onderzoek naar aard en omvang van seksueel misbruik van kinderen die onder de verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg zijn geplaatst, gebeurt in drie deelonderzoeken. Onderscheid wordt gemaakt tussen recente en oudere gevallen van misbruik. Dit heeft te maken met de werking van het autobiografisch geheugen van mensen, de beschikbaarheid van betrouwbare bronnen en de relevantie voor de huidige praktijk. Hierbij worden niet alleen de verblijfplaatsen van kinderen, maar ook het functioneren van het institutionele kader, zoals Bureau Jeugdzorg, het Openbaar Ministerie en de politie, onder de loep genomen. Voor mensen met een verstandelijke beperking kiest de commissie-Samson een aparte methodologische aanpak voor de periode 2008-2010, die leidt tot een specifiek deelonderzoek.

3. Voor het deelonderzoek naar aard en omvang van seksueel misbruik en de reactie op signalen van seksueel misbruik uit de

periode 2008 tot en met 2010 is opdracht gegeven aan de Universiteit Leiden in samenwerking met het Verwey-Jonker Instituut.

4. Voor het deelonderzoek naar aard en omvang van seksueel misbruik, en de reactie op signalen van seksueel misbruik uit de periode 1945 tot en met 2007 is opdracht gegeven aan de Rijksuniversiteit Groningen.

5. Voor het deelonderzoek naar aard en omvang van seksueel misbruik onder kinderen met een verstandelijke beperking en de reactie op signalen van seksueel misbruik binnen deze groep kinderen uit de periode 2008 tot en met 2010 is opdracht gegeven aan de Universiteit van Amsterdam in samenwerking met het Kohnstamm Instituut en de Universiteit Leiden.

Daarnaast kan de commissie nog andere deelonderzoeken laten uitvoeren, indien zij dat nodig acht. Alsdan geldt deze gedragscode evenzeer.

Alle resultaten van de onderzoeken die worden uitgevoerd, zullen uitsluitend op een niet-individueel identificeerbare wijze, dus op geaggregeerd niveau, worden gerapporteerd. Daarnaast wordt bij de uitvoering van de verschillende deelonderzoeken gebruikgemaakt van wetenschappelijk aanvaarde methodes. Het gaat hierbij zowel om kwalitatief als om kwantitatief onderzoek.

5. Onderzoek en statistiek in het licht van de Wet bescherming persoonsgegevens

De Wet bescherming persoonsgegevens geeft op een aantal plaatsen specifieke regels voor wetenschappelijk en statistisch onderzoek. Het gaat hierbij om de artikelen 9, 23, 24 en 44 Wet bescherming persoonsgegevens. Bij de totstandkoming van de Wet bescherming persoonsgegevens heeft de minister van Justitie uitdrukkelijk stilgestaan bij het begrip 'statistisch onderzoek': 'Dit betekent dat wanneer statistische methoden worden gebruikt om persoonsgegevens te verwerken met het oog op een statistisch resultaat, de desbetreffende minder strikte regels van toepassing zijn.'

6. Artikelsgewijze toelichting

6.1 Artikel 2: Begripsbepaling

Dit artikel betreft de begripsbepalingen die relevant zijn voor de werking van de gedragscode. Er is aangesloten bij het begrippenkader uit de Wet bescherming persoonsgegevens.

6.2 Artikel 3: Toepassingsgebied

Het kan alleen gaan om wetenschappelijk of statistisch onderzoek als gebruik wordt gemaakt van wetenschappelijk aanvaarde methodes om over populaties uitspraken te doen, zonder dat een uitspraak identificeerbaar is naar een individuele betrokkene.

6.3 Artikel 4: Onderzoeksorganisatie als bewerker en als verantwoordelijke

Dit artikel gaat nader in op de positie van de onderzoeksorganisatie. Naast het wettelijke kader van de Wbp gelden voor onderzoekers ook nog aanvullende, meer ethische regels. Zo blijft een onderzoeker uiteraard beroepsmatig verantwoordelijk voor de wijze waarop er wordt omgegaan met de gegevens die worden verzameld. Onder onderzoeksorganisatie wordt verstaan de organisatie die of het onderdeel van de organisatie dat feitelijk belast is met het uitvoeren van het onderzoek.

Een onderzoeksorganisatie is een bewerker als zij ten behoeve van een verantwoordelijke gegevens verwerkt. Dit betekent dat de onderzoeksorganisatie in haar rol als bewerker geen beslissingen neemt over het gebruik van de gegevens en de persoonsgegevens niet mag aanwenden voor eigen doeleinden. Wanneer een onderzoeksorganisatie op eigen initiatief, dus zonder opdracht van de opdrachtgever, bepaalde bewerkingen uitvoert, kan zij niet meer als bewerker worden aangemerkt. Voor de afgrenzing van het begrip 'bewerker' en het begrip 'verantwoordelijke' is de inhoud van de overeenkomst tussen een onderzoeksorganisatie en de opdrachtgever van belang. Naarmate een onderzoeksorganisatie zelfstandiger opereert en van een opdrachtgever ruimte krijgt om haar eigen onderzoeksexpertise in te zetten, zal zij eerder als verantwoordelijke dienen te worden aangemerkt. De universiteiten en wetenschappelijke onderzoeksbureaus die in opdracht van de commissie-Samson de wetenschappelijke deelonderzoeken uit-

voeren, worden aangemerkt als verantwoordelijke voor de desbetreffende deelonderzoeken.

In het derde lid van dit artikel wordt uitdrukkelijk gewezen op de verplichting van melding bij het College Bescherming Persoonsgegevens of de functionaris voor de gegevensbescherming van een verwerking voor onderzoeksdoeleinden, tenzij deze is vrijgesteld van melding. Wanneer een melding is vrijgesteld van melding, dient wel te worden bedacht dat de overige wettelijke regels onverkort van toepassing blijven en dat dient te worden voldaan aan de eisen die het regime in het Vrijstellingsbesluit Wbp stelt. Voor verwerkingen voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek geldt artikel 30 Vrijstellingsbesluit Wbp. Dit artikel luidt:

Artikel 30: Wetenschappelijk onderzoek en statistiek

1. Artikel 27 van de wet is niet van toepassing op verwerkingen van organisaties voor wetenschappelijk onderzoek of statistiek die uitsluitend ten dienste staan van door hen te verrichten of verricht onderzoek, voor zover deze verwerkingen voldoen aan de in dit artikel vermelde eisen.
2. De verwerking geschiedt slechts voor het verzamelen, verwerken en controleren van de gegevens ten behoeve van een bepaald onderzoek of een bepaalde statistiek.
3. Geen andere persoonsgegevens worden verstrekt dan:
 - a. naam, voornamen, voorletters, titulatuur, geslacht, geboortedatum, adres, postcode, woonplaats, telefoonnummer en soortgelijke voor communicatie benodigde gegevens, alsmede bank- en girorekeningnummer van de betrokkene
 - b. een informatieloos administratienummer
 - c. andere dan de onder a en b bedoelde gegevens, die ten behoeve van een bepaald onderzoek of een bepaalde statistiek zijn verkregen.
4. De persoonsgegevens worden slechts verstrekt aan:
 - a. degenen, waaronder begrepen derden, die zijn belast met of leidinggeven aan de in het tweede lid bedoelde activiteiten of die daarbij noodzakelijk zijn betrokken
 - b. anderen, in de gevallen bedoeld in artikel 8, onder a, c en d, en artikel 9, derde lid van de wet.

5. De in het derde lid onder a bedoelde persoonsgegevens, met uitzondering van geslacht, woonplaats en geboortejaar, worden verwijderd uiterlijk zes maanden nadat de in dat lid onder c bedoelde gegevens omtrent de betrokkene zijn verkregen.

Indien aan deze eisen van het Vrijstellingsbesluit niet kan worden voldaan, is melding bij het College Bescherming Persoonsgegevens of de functionaris voor de gegevensbescherming noodzakelijk.

6.4 Artikel 5: Principes gegevensverwerking voor onderzoek

In dit artikel zijn de belangrijkste uitgangspunten bij elkaar gebracht die gelden voor het onderzoeksproces. Het eerste lid verplicht een onderzoeker direct, nog voor de aanvang van het onderzoek, om kritisch na te gaan of de persoonsgegevens die worden verzameld noodzakelijk zijn voor het onderzoek. Wanneer persoonsgegevens zouden worden verzameld die niet noodzakelijk zijn voor het onderzoek, zal van het verzamelen dienen te worden afgezien. Het tweede lid geeft aan dat persoonsgegevens alleen zolang dit noodzakelijk is voor het onderzoek in een identificeerbare vorm mogen worden verwerkt. Hiermee wordt de onderzoeker gedwongen om datasets die hij heeft verwerkt in het kader van het onderzoek te 'ontkoppelen', zodat er geen identificatie meer kan plaatsvinden. Een dergelijke werkwijze getuigt van een zorgvuldige toepassing van de Wet bescherming persoonsgegevens.

Het derde lid stelt, eigenlijk als logisch gevolg op het gestelde door de minister van Justitie bij de parlementaire behandeling, dat de verzamelde persoonsgegevens alleen mogen worden gebruikt voor het uit te voeren onderzoek. De niet-identificeerbare resultaten van het onderzoek kunnen wel worden gebruikt voor vervolgonderzoek. Immers, de Wet bescherming persoonsgegevens is dan niet meer van toepassing.

Het vierde lid geeft expliciet de verplichting om bij rapportage, waaronder ook mede publicatie wordt verstaan, te zorgen voor het feit dat deze een individuele natuurlijke persoon niet zal identificeren.

Het vijfde lid van dit artikel schetst de informatieverplichtingen die gelden voor een onderzoeker in rechtstreeks contact met een betrokkene. De onderzoeker zal in elk geval dienen aan te geven

wat het doel is van het onderzoek, wie de onderzoeksorganisatie is en desgevraagd wie de opdrachtgever voor het onderzoek is. Tot slot zal de betrokkene indien hij meer wil weten over het onderzoek worden verwezen naar een adres waar nadere informatie over het onderzoek kan worden verkregen, bijvoorbeeld door te verwijzen naar een website, in casu www.onderzoek-seksueel-kindermisbruik.nl.

Het zesde lid van dit artikel gaat in op het gebruik van audioapparatuur. Kenmerk van persoonlijke werkaantekeningen is dat de onderzoeker te allen tijde de dragers van deze persoonlijke werkaantekeningen exclusief voor zichzelf zal behouden en nimmer aan een ander ter beschikking zal stellen, en dat de onderzoeker de persoonlijke werkaantekeningen direct na verwerking op een adequate wijze zal vernietigen.

6.5 Artikel 6: Verwerking van bijzondere persoonsgegevens
In artikel 2 (Begripsbepaling) is de definitie van bijzondere persoonsgegevens opgenomen. Bij het verrichten van onderzoek ontkomt men er niet aan dat bijzondere persoonsgegevens worden verzameld en verwerkt. Echter, het verwerken van bijzondere gegevens is niet zonder meer toegestaan. In dit artikel worden de grenzen aangegeven waarbinnen voor onderzoek toch bijzondere gegevens mogen worden verwerkt. Als de betrokkene zijn of haar uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven, is het mogelijk om bijzondere persoonsgegevens voor onderzoek te verwerken. Wanneer de uitdrukkelijke toestemming niet kan worden verkregen dient er cumulatief te worden voldaan aan de volgende eisen:

- Het onderzoek dient een algemeen belang, en
- Het is niet mogelijk of het kost een onevenredige inspanning om uitdrukkelijke toestemming te vragen aan betrokkenen, en
- Er worden waarborgen, bijvoorbeeld door beveiliging, getroffen, zodat de persoonlijke levenssfeer niet onevenredig wordt geschaad.

Wordt aan al deze eisen voldaan, dan kunnen bijzondere gegevens in het onderzoek worden betrokken. In de praktijk zal de specifieke invulling van deze eisen zich dienen te ontwikkelen. Uit de eis van algemeen belang lijkt voort te vloeien dat de resultaten van het onderzoek publiekelijk beschikbaar zijn.

6.6 Artikel 7: Beveiliging

De 'bewerker' en de 'verantwoordelijke voor de gegevensverwerking' dienen maatregelen te nemen om de verwerking te beveiligen. Het gaat hierbij om technische en organisatorische maatregelen om de verwerking van persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of onrechtmatige gegevensverwerking. De onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens ziet toe zowel op de eigen organisatie (intern) als op derden (extern). Beveiligingsmaatregelen dienen er zowel intern als extern op gericht te zijn dat onbevoegden, personen die niet betrokken zijn bij de uitvoering van het onderzoek, geen kennis kunnen nemen van de gegevens. Afhankelijk van de aard van de gegevens en of deze identificeerbaar zijn zullen zwaardere beveiligingsmaatregelen moeten worden getroffen.

6.7 Artikel 8: Rechten betrokkenen

Dit artikel handelt over de rechten van de betrokkenen. Alhoewel de Wbp in artikel 44 bepaalt dat bij onderzoek het inzagerecht op basis van artikel 35 Wbp kan worden geweigerd, is de opsteller van mening dat voor het onderzoek waarop deze gedragscode betrekking heeft een inzageverzoek niet per definitie moet worden geweigerd. Wanneer een betrokkene inzage vraagt in zijn gegevens zal naar redelijkheid en billijkheid hieraan worden voldaan. Er kan bijvoorbeeld geen inzage worden gegeven in de gegevens indien deze zijn ontkoppeld van de identificeerbare gegevens, en evenmin zal dan inzage worden gegeven in de gehanteerde vragenlijsten en wegingsmodules die zijn gebruikt bij het onderzoek, noch zal informatie verstrekt worden over derden. Wanneer een verzoek om inzage wordt ontvangen, zal dit verzoek voor zover mogelijk worden afgehandeld, inclusief het corrigeren van gegevens op basis van artikel 36 Wbp indien dat noodzakelijk is. Om een verzoek tot inzage op een adequate wijze te kunnen afhandelen zal een ieder die betrokken is bij het onderzoek inzageverzoeken doorverwijzen naar de opdrachtgever als adressant van een dergelijk verzoek.

De Wbp kent de mogelijkheid om gegevens te blokkeren tegen verwerking wegens bijzondere persoonlijke omstandigheden. Het in de Wbp opgenomen absolute recht van verzet in artikel 41 is niet van toepassing op onderzoek. Dit betekent dat een verant-

woordelijke een afweging moet maken tussen zijn belang en het belang van de betrokkene. Wanneer de belangen van betrokkene zwaarder wegen dan het belang van de verantwoordelijke, zullen de gegevens moeten worden geblokkeerd voor onderzoek. De verantwoordelijke zal hierbij steeds een afweging moeten maken. Verzoeken om gegevens te blokkeren tegen verwerking zullen worden doorverwezen naar de opdrachtgever.

6.8 Artikel 9: Overige onderwerpen

De opsteller van deze gedragscode heeft het van een groot belang geacht om niet alleen de onderzoeksorganisaties te binden aan de inhoud van deze gedragscode, maar ook een ieder die werkzaam is voor de onderzoeksorganisatie. Voor een ieder die kennis neemt van persoonsgegevens geldt een geheimhoudingsplicht. Personen die vanuit de onderzoeksorganisatie worden betrokken bij het uitvoeren van het onderzoek dienen een geheimhoudingsverklaring te ondertekenen. Voor vaste medewerkers of medewerkers met een aanstelling voor bepaalde tijd kan een dergelijke geheimhoudingsplicht worden opgenomen in het standaardcontract.

Indien de commissie, het secretariaat van de commissie dan wel degenen die in haar opdracht onderzoek verrichten signalen van huidig seksueel kindermisbruik in de jeugdzorg bereiken, worden deze signalen ter kennis gebracht aan het Openbaar Ministerie.

11. Brief van prof. dr. F. Lamers- Winkelman en drs. B. Tierolf d.d. 23 april 2012

Betreft: Verantwoording over het aantal persoonlijke interviews met pupillen

Geachte leden van de Commissie Samson,

In onze offerte van 7 februari 2011 is vermeld dat wij zouden trachten met 20 pupillen een persoonlijk interview uit te voeren. Gebleken is dat dit aantal niet gehaald kon worden.

Reden daarvoor zijn deels bekend en deels onbekend. In de bijlage (Bijlage 1, interviews pupillen) treft u een gedetailleerd overzicht, per instelling, van de pogingen die gedaan zijn om de pupillen en/of hun contactpersonen te bereiken.

Zoals U weet konden pupillen van 16 jaar en ouder (n=24) direct benaderd worden. Dit vereiste echter dat het email adres of het (mobiele) telefoonnummer van de betreffende pupil bekend was. Dat bleek voor de meerderheid het geval, doch voor een aantal werkte de email of de mobiele telefoon niet meer. Maar de meeste pupillen van 16 jaar en ouder reageerden niet op de hen gezonden email, en eveneens niet op de herinneringsmail: elf pupillen reageerden in het geheel niet, twee schreven dat zij besloten hadden niet meer mee te doen, en van twee bleek het email adres niet meer te kloppen. Twee pupillen lieten weten dat hen nooit wat (seksueels) was overkomen, en dat het niet klopte dat zij dit zouden hebben ingevuld in de enquête. Waarom de elf pupillen in het geheel niet reageerden is ons onbekend. Een tentatieve verklaring zou kunnen zijn dat wij, volgens het protocol, de contactpersoon (vertrouwenspersoon, mentor, voogd) op de hoogte moesten stellen van het feit dat er een interview zou gaan plaatsvinden, en

waar en wanneer. Het zou mogelijk kunnen zijn dat dit naar het gevoel van de pupillen een inbreuk was op de eerder beloofde anonimiteit.

Met zeven pupillen (16 jaar of ouder) zijn afspraken gemaakt voor de interviews. Eén pupil was niet thuis op de tijd van de afspraak en reageerde niet op telefoontjes. Voor een tweede pupil werd vlak voor de afspraak bericht dat er ernstige (emotionele) problemen waren waardoor het interview beter niet door kon gaan. In bijlage 2 is een en ander schematisch weer gegeven.

Voor de pupillen tot 16 jaar (n=19) moest, volgens het protocol, het persoonlijke interview gearrangeerd worden via de contactpersoon. In veel gevallen was de contactpersoon niet diegene die toestemming kon (mocht) geven voor het interview en werd doorverwezen naar een behandelcoördinator, voogd(es), pleegzorgwerk(st)er, pedagogisch medewerk(st)er of andere verantwoordelijken. Het benaderen van deze personen bleek een moeilijke, tijdrovende zaak. Men was vaak 'niet aanwezig', 'in vergadering', 'zou terug bellen', 'het doorgeven', enzovoort. Opmerkelijk was ook dat van die personen er verschillende waren die niet op de hoogte waren van het onderzoek van de Cie Samson, of zich afvroegen hoe vaak ze nog 'lastig gevallen' zouden worden met vragen van de Cie Samson.

Voor vijf pupillen was het niet mogelijk te achterhalen waar zij zich bevonden, en/of wie voor hen verantwoordelijk was, of was de verantwoordelijke volwassene niet te bereiken. Door persoonlijke omstandigheden (een fietsongeluk van mijn echtgenoot en ziekenhuis opname) was het mij niet meer mogelijk de interviews van de laatste drie pupillen in de afgesproken tijd, te arrangeren.

In bijlage 3 is het proces van werving schematisch weergegeven voor de pupillen jonger dan zestien jaar.²⁰

²⁰ De bijlagen bij deze brief zijn niet opgenomen. Deze bijlagen zijn relevant als verantwoording voor de commissie maar niet voor het rapport.

Wij hopen u met deze verantwoording voldoende te hebben geïn-
formeerd.

Met vriendelijke groet,

Prof. Dr. Francien Lamers-Winkelman
Drs. Bas Tierolf

12. Brief prof. dr. P.G.M. van der Heijden d.d. 18 juni 2012

Geachte heer Ruppert,

Hierbij ontvang mijn reactie op de laatste versie van Rapport 3a en het begeleidend schrijven dd. 30 mei 2012 zoals dit is aangeleverd door de onderzoekers Prof. dr. Alink et al.

Ik heb de volgende bezwaren tegen deze laatste versie van het rapport:

1. U kunt in het begeleidend schrijven zien dat ik heb aangegeven dat het een verkeerde gedachte is dat 84% betrouwbaarheidsintervallen (BI's) in alle gevallen te gebruiken zijn om significante verschillen tussen prevalenties op te sporen. De onderzoekers gaan niet inhoudelijk op mijn argumenten in maar geven slechts aan dat er belangrijke niet-statistische tijdschriften zijn waarin op dezelfde wijze wordt gerapporteerd, en dat met de commissie overeen gekomen is dat het voorliggende rapport de lijn zou volgen van het NPM rapport, waarin ook 84% BI's worden gerapporteerd. Ik vind beide argumenten niet ter zake. Er dient een rapport te liggen zonder fouten. Nu staat in de hoofdtekst de foute uitleg over 84% BI's, wordt hier op verschillende plekken in het rapport naar verwezen en worden slechts in de bijlage 95% BI's gerapporteerd. Wat mij betreft moeten die 84% BI's uit het rapport worden verwijderd, en in de hoofdtekst de 95% BI's staan. In de tekst zelf dienen alle verwijzingen naar toetsing van significantie middels 84% betrouwbaarheidsintervallen verwijderd te worden.

Ik word in mijn zienswijze inzake de interpretatie van 84% BI's overigens gesteund door onderzoekers op het CBS, zo heeft mede-begeleidingscommissielid Ir. Huys mij meegedeeld.

2. Ik heb er op gewezen dat er in de informantenstudie sprake is van een clustersteekproef en dat BI's die daar geen rekening mee houden, fout zijn. De onderzoekers hebben dit opgelost door in de hoofdtekst correcte BI's naast de incorrecte BI's te zetten. Ik vind dat de incorrecte BI's uit het rapport moeten worden verwijderd, de huidige presentatie leidt alleen maar tot verwarring.
3. De auteurs geven aan proportietoetsen en chi-kwadraat toetsen uitgevoerd te hebben om verschillen te toetsen. Ze geven in hun reactie (p.5) aan dat het nadeel van deze toetsen is dat geen rekening gehouden kan worden met het designeffect voor mogelijk geclusterde data. Dit is incorrect, dit kan wel. Ik weet zeker dat er binnen de UL mensen zijn die hen kunnen helpen om de toetsen correct uit te voeren (bijvoorbeeld gebruik makend van de regel dat de variantie van het verschil tussen p_1 en p_2 gelijk is aan de som van de varianties van p_1 en p_2 afzonderlijk). Ik merk hierbij op dat voor de NPM 2010 ook correcte BI's dienen te worden gerapporteerd, omdat anders de toets tussen de NPM en het voorliggende onderzoek niet is uit te voeren.

Al met al adviseer ik de commissie Samson om deze versie niet als eindrapport te accepteren.

Tenslotte merk ik op dat de onderzoekers op verschillende punten de verzoeken van de commissie Samson en van leden van de begeleidingscommissie (opzettelijk?) verkeerd begrijpen. Dit geldt voor mijn eigen punten (bijvoorbeeld: ik wil in de hoofdtekst 95% BI maar krijg ze in de bijlagen) maar ook voor uw eigen verzoek om de normatieve uitspraken en waarderingen in aanbevelingen te plaatsen en die separaat aan te leveren; op dit laatste verzoek antwoorden de onderzoekers dat de aanbevelingen *ook* separaat zullen worden aangeleverd, hierbij geen rekening houdend met de problemen waarvoor zij de commissie Samson stelt door deze handelswijze. Ik ben hier ongelukkig mee en raad u ook ten aanzien van dit laatste punt aan hier niet mee akkoord te gaan.

Hoogachtend,

Peter van der Heijden

Hoogleraar statistiek en vz van beg.cie deelonderzoek 3a

c.c.: prof. L. Alink e.a.

13. Brief prof. dr. A.J.A. Felling d.d. 23 juni 2012

Geachte heer Ruppert,

Via dit schrijven wil ik reageren op het rapport 5a en de reacties van de Leidse onderzoekers (d.d. 30 mei 2012) op de kanttekeningen die op de concept eindrapporten 3a en 5a zijn gemaakt tijdens de laatste vergadering van de begeleidingscommissies d.d. 7 mei 2012.

- a. In deze vergadering heb ik aan de orde gesteld dat er m.i. geen grond is om niet uit te gaan van de 95% betrouwbaarheidsintervallen (BI's) voor het trekken van conclusies i.p.v. de 84% BI's. Inmiddels heeft Prof. P. van der Heijden (voorzitter begeleidingscommissie deelonderzoek 3a) bij schrijven van 12 juni 2012 aan de commissie Samson laten weten dat de gehanteerde berekeningen niet te gebruiken zijn om significante verschillen tussen prevalenties op te sporen. Hij adviseert m.i. met klem (immers nu foutief) de interpretaties in de hoofdtekst te baseren op de 95% BI's. Ik deel zijn mededeling dat de Leidse onderzoekers in hun reactie niet inhoudelijk zijn ingegaan op de door hem ingebrachte argumenten.

Als voorzitter van de begeleidingscommissie van deelonderzoek 5a sluit ik mij aan bij de argumenten en het advies van Prof. P. van der Heijden om uit te gaan van 95% BI's.

Naar mijn oordeel kunnen daarnaast om andere redenen (bijvoorbeeld de vergelijking met het NMP-rapport) de 84% BI's worden opgenomen in de bijlagen. Voor het bepalen van significanties zou bijvoorbeeld een t-test kunnen worden uitgevoerd.

Het spreekt overigens voor zich dat wijzigingen in de rapportering van deelonderzoek 3a op eenzelfde wijze doorgevoerd dienen te worden in deelonderzoek 5a (immers hetzelfde onderzoeksontwerp).

- b. De Leidse onderzoekers handhaven blijkens hun reactie de interpretaties op basis van de 84 BI's. Als tegemoetkoming aan de kritiek zijn de 95% BI's opgenomen in de bijlagen van de deelstudies 3a en 5a. Er wordt evenwel niet systematisch ingegaan op het feit of de interpretaties op basis van de 95% BI's verschillen van de inhoudelijke bevindingen op basis van de 84% BI's. Dit zou m.i. een welkome aanvulling zijn voor de commissie Samson. Deze commissie zal zich, zo is mijn verwachting, niet mengen in het inhoudelijk dispuut over de juistheid van de BI's.

Naar mijn mening zou aan de Leidse onderzoekers gevraagd moeten worden om aan te geven welke inhoudelijke bevindingen robuust zijn en dus ongevoelig voor de keuze welke BI's zijn gehanteerd, en welke inhoudelijke bevindingen gevoelig zijn voor de keuze van de BI's. Een dergelijk overzicht zou het de commissie Samson vergemakkelijken daarmee rekening te houden bij hun zorgvuldig afwegingsproces in het samenstellen van een integraal eindrapport op basis van alle deelrapporten.

- c. In de laatste vergadering van 7 mei j.l. is door mij nog eens herhaald dat met de commissie Samson de afspraak was dat in de deelrapporten geen aanbevelingen/interpretaties door de onderzoekers worden opgenomen, maar dat deze alleen (en dus niet OOK) separaat per brief kunnen worden meegedeeld aan de commissie Samson, opdat zij hiervan gebruik kunnen maken bij het samenstellen van het integrale eindrapport. Deze afspraak is herhaaldelijk mondeling en schriftelijk gecommuniceerd met de onderzoekers.

Ik betreur het dat de Leidse onderzoekers zich in hun FEITEN-onderzoek niet aan deze afspraak hebben gehouden.

Tot slot zij medegedeeld dat ik met veel plezier als voorzitter heb meegewerkt aan de beide deelstudies 5a en 5b. De commissie Samson wens ik een vruchtbare tijd toe om met veel inspiratie en verwondering het integrale eindrapport te vervaardigen. Met belangstelling zie ik dit eindrapport t.z.t. tegemoet.

Hoogachtend,

Prof. Dr. A.J.A. Felling
Radboud Universiteit Nijmegen

cc. Prof. Dr. L.R.A. Alink

14. Uit de brief van drs. W. van Berlo d.d. 29 juni 2012

Betreft: deelonderzoek onder ouders van kinderen met een verstandelijke beperking

Geachte heer Ruppert,

Eind februari heeft de Commissie Samson aan Rutgers WPF het verzoek gedaan om een kwalitatief onderzoek uit te voeren onder ouders van kinderen met een verstandelijke beperking die in de pleegzorg te maken hebben gekregen met seksueel misbruik. Zoals afgesproken in uw brief van 22 februari (kenmerk U-2012-0018) zou dit onderzoek op 1 juni worden afgerond, met een maximale uitloop tot 30 juni.

De werving van deze ouders voor het onderzoek bleek dermate moeizaam te verlopen, dat wij het onderzoek in overleg met de begeleidingscommissie op 7 mei hebben stopgezet. Van het wervingsproces is een verslag gemaakt, dat hier bij is gevoegd.

[...]

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Als er nog vragen zijn hoor ik dat uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

Willy van Berlo
Programmacoördinator Nationaal
Rutgers WPF

15. Uit het verslag van drs. W. van Berlo, gevoegd bij de brief van 29 juni 2012

Werving

Omdat er weinig tijd was, kozen we ervoor om mensen zo direct mogelijk te werven. Werving via instellingen kost veel tijd omdat de besluitvorming vaak lang duurt. In alle gevallen moet directie en management een beslissing nemen, maar daarnaast ook vaak een interne onderzoekscommissie, een interne ethische commissie en/of cliëntenraden. Vergaderingen vinden uiteraard alleen periodiek plaats. Daarnaast zijn instellingen om verschillende redenen niet altijd bereid mee te werken: voldoen aan het verzoek kost tijd en die is er niet altijd, men vindt de belasting te groot, men wordt (te) vaak gevraagd om aan onderzoek mee te werken enz.

De werving is als volgt gegaan:

- Het netwerk Professionals in de Gehandicaptenzorg rond seksueel misbruik is (meerdere keren) benaderd via e-mail. In dit netwerk zitten 150 mensen.
- De pool van gedragskundigen die voor Beperkt Weerbaar de interviews hebben gedaan is gevraagd of zij mensen kenden die in aanmerking zouden komen voor een interview. Deze interviewers hebben ervaring met taxatiegesprekken over seksueel geweld. In totaal zijn 30 interviewers benaderd. Tien daarvan waren bereid (ook) interviews af te nemen.
- Een aantal contacten in het veld van wie we wisten dat ze veel met de doelgroep werken is ook gevraagd relevante mensen uit te nodigen.
- Een aantal instellingen is wel benaderd via contacten die we daar hadden. In elk geval bij één van deze instellingen zou de formele procedure te veel tijd in beslag gaan nemen. Een medewerker van een andere instelling gaf aan dat het management niet reageerde op zijn verzoek. Een medewerker van een derde

instelling gaf aan dat de doelgroep wel erg beperkt was (zie ook onder). Van een vierde instelling kregen we een brief waarin werd aangegeven dat men niet mee wilde doen aan het onderzoek. Redenen daarvoor waren dat het uitzoeken van geschikte casuïstiek op basis van de inclusiecriteria een intensief dossieronderzoek zou vereisen, dat niet duidelijk was wat deelname aan het onderzoek voor effect zou hebben op de respondenten, en dat men vermoedde dat de grenzen van de privacy overschreden zouden worden omdat een onderscheid werd gemaakt tussen ouders met en zonder een verstandelijke beperking.

- Het Landelijk Advocatennetwerk Zedenslachtoffers heeft brieven voor ouders in hun netwerk verspreid.
- Alle contactpersonen hebben een brief met informatie en instructies gekregen over het onderzoek en een brief voor de ouders die was ondertekend door mevrouw Samson, een voor normaalbegaafde ouders en een aangepaste versie voor ouders met een verstandelijke beperking.
- Daarnaast zijn de volgende oproepen geplaatst:
 - in de nieuwsbrief van Platform VG en op de website (meerdere keren)
 - de website van oudervereniging Kans Plus
 - de website van Kenniscentrum VOBC/LVG/LVG net
 - de website www.lfb.nu (hoewel dit een website is voor mensen met een beperking zelf)
 - de website van VGN
 - de websites van de regionale MEE-organisaties
 - de home van www.deeljezorg.nl, de site van Zorgbelang Nederland; oproepen op de home gaan mee in de wekelijkse nieuwsbrief en worden doorgeplaatst op Twitter
 - de website van Rutgers WPF zelf, zodat andere organisaties (waaronder Vilans) de link konden plaatsen op hun eigen site
 - tenslotte zijn nog enkele beheerders van andere sites benaderd, maar was de oproep uiteindelijk niet te vinden.

Tenslotte is ook de William Schrikker Groep benaderd. De directrice gaf aan dat werving via WSG tamelijk heilloos was. De ouders die zij onder hun hoede hebben, krijgen gedwongen zorg. De

ouders zijn alleen maar boos, en zouden waarschijnlijk niet bereid zijn tegemoet te komen aan een verzoek van de WSG. Bovendien zijn in de helft van de gevallen de kinderen uit huis geplaatst, juist omdat er thuis seksueel geweld is gepleegd. Tenslotte wilde ook de cliëntenraad niet van deelname weten.

Respons

Respons van mensen die aan de criteria voldeden bleef vrijwel geheel uit, ondanks herhaalde oproepen. Een aantal ouders heeft gereageerd, maar óf het kind was niet gedwongen uit huis geplaatst, óf het kind was al volwassen ten tijde van het misbruik, óf het misbruik had in een ver verleden plaatsgevonden. Een enkele aanmelding was wel relevant, maar die kwam binnen op een moment dat een interview al geen zin meer had wegens gebrek aan andere respondenten. Gedurende de werving is het tijds criterium verruimd van de periode 2008-2010 tot een tijdsbestek van 5 tot 10 jaar omdat het er in het kader van dit kwalitatieve onderzoek niet zoveel toe deed wanneer het misbruik zich exact had afgespeeld. Wel hebben we vastgehouden aan het OTS-criterium. Een aantal contactpersonen heeft aangegeven dat de criteria te nauw waren: ouders die een kind met een verstandelijke beperking hebben dat bovendien onder toezicht is geplaatst en in een vrij recente periode seksueel is misbruikt, en die tenslotte ook nog bereid waren mee te werken aan een onderzoek, waren niet of nauwelijks bekend.

Eén ouderpaar is geïnterviewd ondanks dat hun kinderen geen OTS hadden. Wij meenden dat hun ervaringen wellicht afgezet konden worden tegen die van ouders die wel te maken hadden gehad met een gezinsvoogd, terwijl daarnaast de impact van het seksueel misbruik even groot zou zijn. Omdat het er ten tijde van dit gesprek al naar uitzag dat het beoogde aantal interviews niet gehaald zou worden, is aan de respondenten medegedeeld dat het onderzoek mogelijk geen doorgang kon vinden. Er is wel beloofd dat de Commissie Samson een verslag zou krijgen van het gesprek. Hieronder volgt een korte beschrijving van alle aanmeldingen, waaronder een verslag van het interview.
[...]